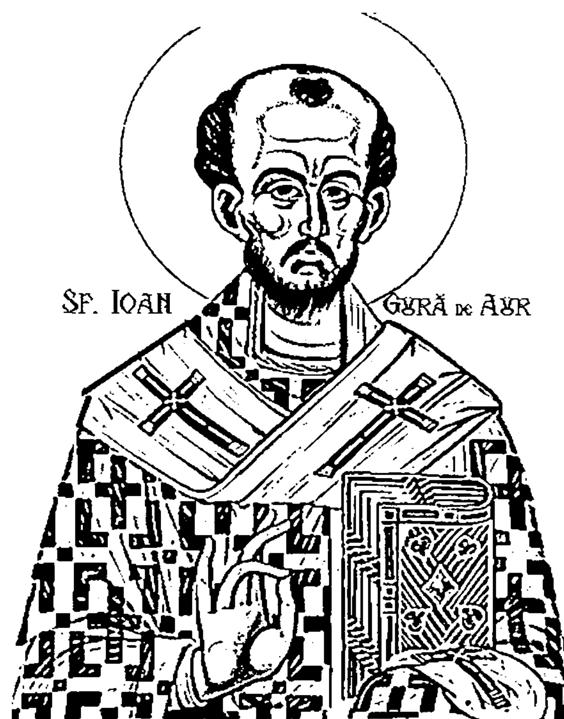
Sfântul Ioan Gură de Aur

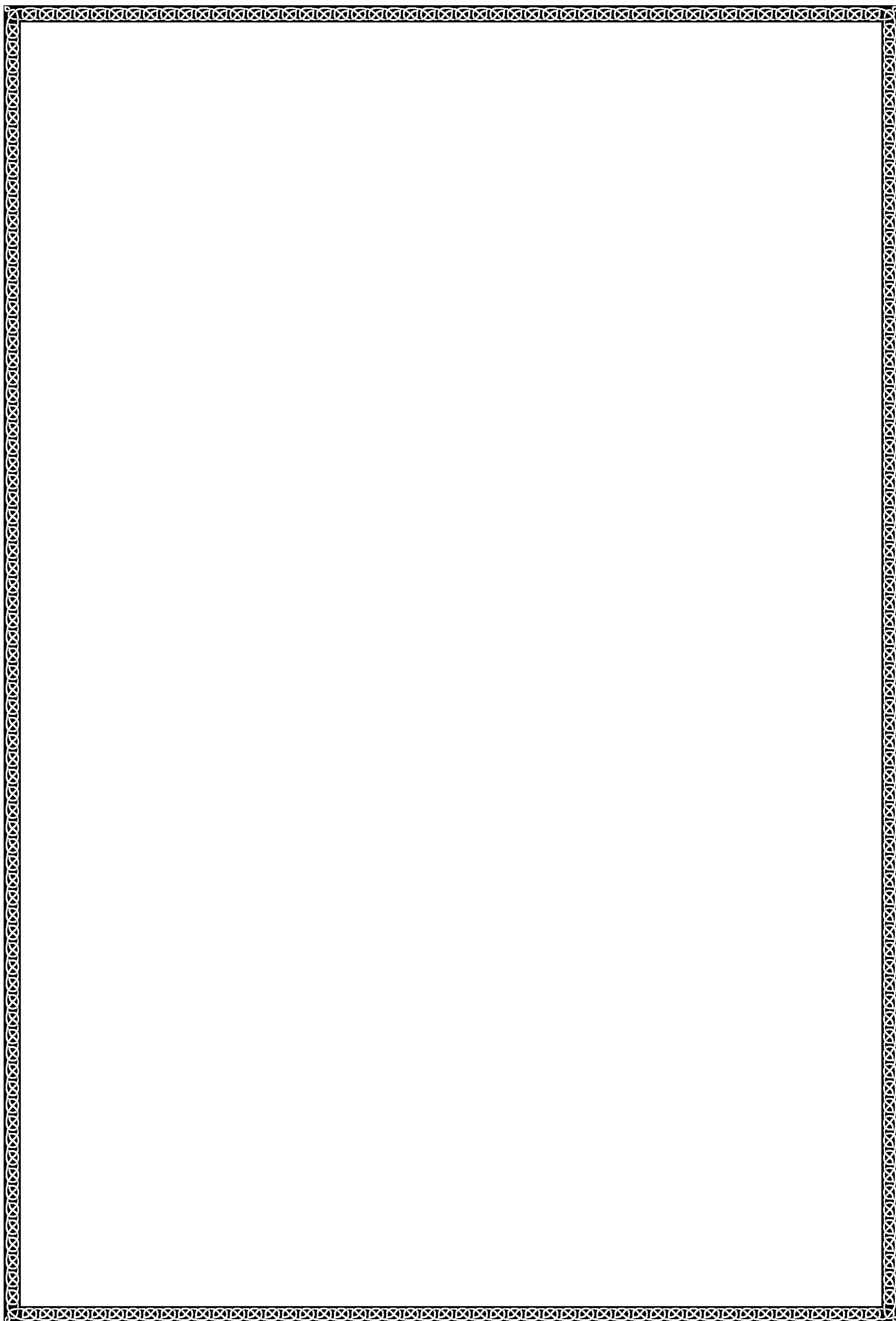

OMILII LA EPISTOLELE CĂTRE TIT ȘI FILIMON

Editura Apa Vieții, 2019

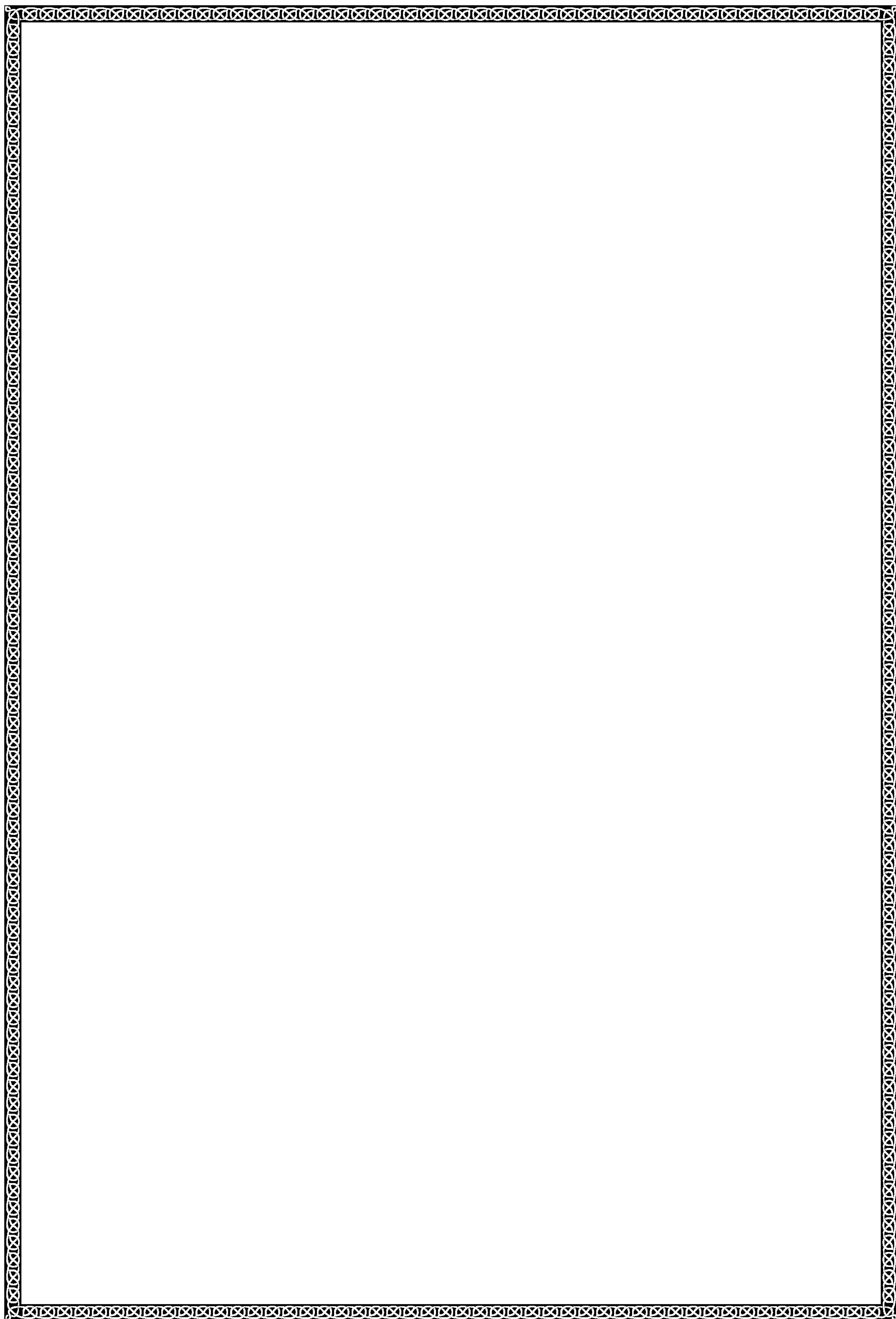

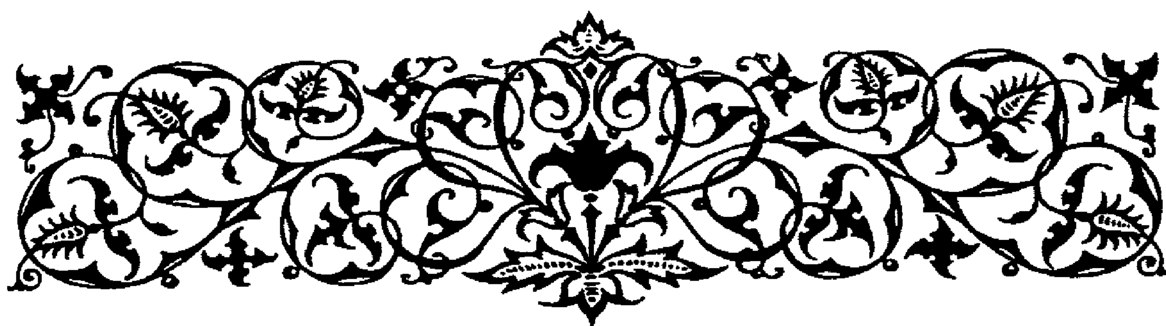

COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE TIT

A CELUI ÎNTRU SFINŢI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

Omilia I

Pavel, robul lui Dumnezeu și apostol al lui Iisus Hristos, după credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință, — întru nădejdea vieții veșnice, pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte și Care, la timpul cuvenit, Și-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredințată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu — lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obște: Har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (Tit 1, 1-4)

Acesta a fost unul dintre tovarășii cei încercați ai lui Pavel, căci nici nu i-ar fi încredințat o insulă întreagă și nici nu i-ar fi poruncit ca să le împlinească pe cele ce lipseau, după cum și zice mai departe: Ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc (1, 5), după cum și judecata atâtor episcopi nu i-ar fi încredințat-o, dacă nu ar fi avut o mare încredere într-însul. Zic unii că și tânăr era, deoarece îi scria: "preaiubitului fiu", deși până acum încă nu este atât de învederat. Mi se pare că și în Faptele Apostolilor se race pomenire de el .

Poate că era și corintean, dacă nu cumva era și vreun altul cu aceiași nume. Și pe Zenas îl cheamă la dânsul, ba voiește a i se trimite și Apollo, pe când pe acela nu se vede că-l cheamă,

dacă într-adevăr ar fi rost din Corint, căci şi înaintea împăratului o mai mare bărbăţie şi virtute a mărturisit, decât aceştia. Mi se pare că şi un oarecare timp s-a scurs de atunci, şi că Pavel, găsindu-se în linişte, a scris această epistolă, fiindcă nu spune nimic despre ispite, şi că într-una întoarce vorba la harul lui Dumnezeu, ca fiind o mângâiere suficientă spre virtute pentru cei ce cred. Căci pentru a afla ei de ce bunuri erau vrednici, pentru ce şi de cine s-au apropiat, de ce bunuri se vor învrednici — şi acestea toate prin har — desigur că nu era o mică încurajare.

Se adresează apoi şi iudeilor prin această epistolă. Iar dacă batjocoreşte neamul întreg, tu să nu te minunezi, căci şi cu galatenii face aceasta, zicând: „O, galateni fără de minte” (Galateni 3, 1), ceea ce nu porneşte dintr-un simţământ batjocoritor, ci dintr-un simţământ de dragoste părintească. Dacă apostolul ar fi făcut acestea pentru persoana sa, pe drept cuvânt l-ar fi putut cineva ţine de rău (învinui), dar când el era aprins şi înfierbântat pentru propovăduirea Evangheliei, apoi aceasta nu o tăcea în mod batjocoritor. Şi Hristos încă, de mii de ori era batjocorit de cărturari şi farisei, însă nu doar din cauza Sa, ci pentru că pierdeau în fiecare zi din supuşii lor.

Epistola de faţă este scurtă şi cu drept cuvânt, căci şi acest fapt este o dovadă a virtuţii lui Tit, anume că n-a avut nevoie de vorbe multe, ci numai de o amintire a celor învăţate de el. Mi se pare că epistola aceasta este scrisă mai înainte de epistola a doua către Timotei, fiindcă pe aceea a scris-o pe când se găsea la sfârşitul vieţii, iar pe cea de faţă a scris-o fiind liber şi neîmpiedicat de nimeni, căci expresia: „pentru că la Nicopole m-am hotărât să iernez” (Tit 3, 12), este o dovadă că atunci nu era în legături, în timp ce, atunci când era în

legături, el întruna se numea pe sine „cel pus în lanţuri pentru Hristos”.

Deci, ce spune el? „Pavel, robul lui Dumnezeu şi apostol al lui Iisus Hristos, după credinţa aleşilor lui Dumnezeu.” Ai văzut cât de indiferent pune aceste denumiri, câteodată numindu-se sluga sau robul lui Dumnezeu, iar altădată sluga lui Iisus Hristos, ca de pildă aici? Aşa că, prin aceasta el nu face nici o deosebire între Tatăl şi Fiul. „După credinţa aleşilor lui Dumnezeu şi după cunoştinţa adevărului cel întocmai cu dreapta credinţă”, zice: „După credinţa aleşilor lui Dumnezeu”. Că ai crezut sau ai fost crezut? Eu cred că aici el spune că a fost crezut de aleşii lui Dumnezeu, adică nu din faptele sale, nici din ostenelile sau din sudorile sale au luat ei această demnitate, ci totul S-a petrecut prin harul celui ce a crezut.

După aceea, ca nu cumva harul să fie fără vreo cauză binecuvântată — căci nici nu atârnă totul de el, altfel, de ce n-ar fi fost dat şi altora? - a adăugat imediat: „după cunoştinţa adevărului cel întocmai cu dreapta credinţă”. „Din această cunoştinţă a adevărului eu m-am încredinţat, zice sau, mai bine zis, chiar şi aceasta am aflat-o din harul Său, fiindcă tot El este cauza şi a acestui fapt.” Pentru aceea şi însuşi Hristos zice: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (Ioan 15, 16), şi chiar fericitul Pavel, scriind în altă parte, zice: „atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu” (Corinteni 13, 12), şi iarăşi: „dar o urmăresc (îndreptarea) ca doar o voi prinde, întrucât şi eu am fost prins de Hristos Iisus”. (Filip 3, 12) Mai întâi am fost cunoscuţi, şi după aceea am cunoscut. Mai întâi am fost prinşi sau cuceriţi, şi după aceea

am prins sau am cucerit. Mai întâi am fost chemaţi, şi după aceea am ascultat sau ne-am supus.

Prin expresia: „după credinţa”, el totul atribuie lor, „căci pentru ei, zice, sunt apostol, nu doar că aş fi vrednic, ci pentru cei aleşi”, după cum zice şi în alt loc: „Toate sunt ale voastre: fie Pavel, fie Apollo, fie Chefa”. (I Corinteni 3, 21-22) „După cunoştinţa adevărului cel întocmai cu dreapta credinţă.” Căci există şi un adevăr al lucrurilor, însă nu după dreapta credinţă, precum, de exemplu, a şti sau a cunoaşte cele ale agriculturii, a şti cele ale meseriilor, ceea ce constituie a cunoaşte cu adevărat, însă adevărul, în cazul ce ne preocupă, este după evlavie sau după dreapta credinţă. Sau că expresia aceasta, „după credinţă”, înseamnă că au crezut ca şi ceilalţi aleşi, care au şi cunoscut adevărul. Prin urmare, cunoştinţa este din credinţă, iar nu din raţionamente omeneşti.

„Întru nădejdea vieţii veşnice.” A vorbit de cea de acum, de cea prin barul lui Dumnezeu, iar aici spune de cea viitoare şi pune şi premiul pentru care luptându-ne, ni-l va acorda. Fiindcă am crezut şi ne-am izbăvit de înşelăciune, El voieşte a ne încununa. Ai văzut cum începutul acestei epistole este plin, încărcat de binefacerile lui Dumnezeu? Şi întreaga epistolă, cum s-ar zice, este mai ales bazată pe acest adevăr, stârnindu-i atât pe Tit cât şi pe ucenicii lui, la lupte şi osteneli, fiindcă nimic nu ne poate folosi atât de mult, ca a ne aduce aminte întruna de binefacerile lui Dumnezeu, atât obşteşti cât şi individuale. Căci dacă noi, istorisind binefacerile unui prieten, sau auzindu-i vreun cuvânt înţelept, sau văzându-i vreo faptă însemnată, ne aprindem, aşa zicând, apoi cu atât mai mult vom fi mai cu bunăvoinţă în a asculta, când vedem

în câte primejdii eram căzuţi şi din toate ne-a izbăvit Dumnezeu.

„Şi după cunoştinţa adevărului”, zice. Numeşte aici adevăr, spre deosebire de tip sau umbră a adevărului, căci, deşi chiar şi aceea era cunoştinţă şi dreaptă credinţă, totuşi nu a adevărului — desigur că nici a minciunii —, ci era numai o preînchipuire, o icoană, aşa-zicând, a adevărului.

„Întru nădejdea vieţii veşnice.” Acea cunoştinţă şi bună-credinţă erau întru nădejdea vieţii prezente, după cum şi zice: „Omul care o va îndeplini va trăi prin ea”. (Romani 10, 5) Ai văzut cum de la început arată importanţa harului? Aceia n-au fost aleşi, ci noi, căci, deşi se numeau aleşi, totuşi n-au fost.

„Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte”, adică nu acum din pocăinţă, ci de la început le-a hotărât a fi. În multe locuri pune el această idee, ca de pildă acolo unde spune: „rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”, şi iarăşi: „Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a şi hotărât” (Romani 1, 1; 8, 29), arătând prin aceasta nobleţea noastră, căci nu acum numai, ci chiar de la început ne-a iubit pe noi.

„Pe care a făgăduit-o Dumnezeu, Care nu minte”, zice. Deci, dacă e nemincinos, nu mai încape îndoială că vor fi cele ce-a făgăduit; dacă este nemincinos, nu trebuie a ne îndoi că vor fi chiar şi după moarte. „Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte.” Chiar şi prin expresia: „mai înainte de anii vecilor”, el arată că faptul este vrednic de credinţă.

„Nu pentru că iudeii n-au venit la credinţa, zice, s-a făcut aşa, ci pentru că de la început a fost hotărât.”

Căci ascultă: „şi Care, la timpul cuvenit, Şi-a făcut cunoscut cuvântul Său”, zice. Deci, de ce atunci atâta întârziere? Din cauza îngrijirii Lui părinteşti şi spre a săvârşi la timpul potrivit.

„Vremea este să lucreze Domnul”, zice prorocul (Psalmi 118, 126), căci expresia: „la timpul cuvenit” înseamnă în vremurile cele potrivite, în vremurile cele folositoare, prielnice.

„Care, la timpul cuvenit, zice, Şi-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredinţată mie”, adică propovăduirea Evangheliei, căci ea (Evanghelia) are în sine totul, şi cele prezente, şi cele viitoare, viaţa, evlavia, credinţa şi toate la un loc. „Prin propovăduirea”, adică pe faţă, cu tot curajul, şi nu pe ascuns. „Că, după cum vestitorul unei porunci a cârmuirii propovăduieşte în adunare, fiind toţi de faţă, tot aşa, zice, propovăduim şi noi, nimic adăugând de la noi, ci spunând numai cele ce am auzit.”

Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul aşa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui. De aceea şi Hristos n-a zis: „Spuneţi de pe case”, ci „propovăduiţi de pe case” (Matei 10, 27), prezentând astfel faptul şi din locul, şi din modul cum se petrece.

„Încredinţată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu”, zice. Dar atât expresia:

„încredinţată”, cât şi: „după porunca” arată că faptul este demn de crezut, şi deci nimeni să nu se necăjească, nimeni să nu stea pe gânduri, nimeni să nu se neliniştească. Că, dacă este poruncă, atunci nu sunt eu stăpân, ci îndeplinesc porunca, fiindcă din cele ce trebuie a face, unele atârnă de noi, iar altele

nu; pe unele le spune poruncind — care nici nu atârnă de noi —, iar pe altele le spune îndemnându-ne şi povăţuindu-ne, care depind de noi.

De pildă, când El spune „cine va zice fratelui său: nebunule, vrednic va fi de gheena locului" (Matei 5, 22), aceasta este poruncă; şi iarăşi: „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău" (Matei 5, 23-24), unde iarăşi este poruncă, şi deci cel ce nu o împlineşte, vinovat este de pedeapsă. Dar când El zice „Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, (şi) dă-o săracilor", sau „Cine poate înţelege să înţeleagă" (Matei 19, 21, 12), nu este poruncă, căci îl lasă pe auditor de a fi stăpân celor spuse şi îi dă dreptul de a alege singur ce trebuie să facă.

Acestea, zic, atârnă de noi, de a le face sau a nu le face, în timp ce poruncile nu depind de bunăvoia noastră, ci sau că trebuie a le împlini numaidecât, sau că acela care nu le face trebuie a fi pedepsit. Aceasta o şi arată Pavel, când zice: „pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti" (I Corinteni 9, 16) Dar voi spune aceasta mai clar, ca astfel si fie tuturor învederat. De pildă, cel ce are încredinţată în sarcina sa stăpânirea Bisericii şi este cinstit cu demnitatea episcopalii, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta.

Deci, ce spune Pavel? „După porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu" fac aceasta. Dar tu priveşte cum cele mai dinainte se potrivesc cu ceea ce am spus. Mai sus, de pildă, a zis: „nemincinosul Dumnezeu", iar aici spune „După porunca

Mântuitorului Dumnezeu". Deci, dacă este Mântuitor, apoi desigur că a poruncit acestea din voința Lui de a ne mântui. Aşadar, faptul nu vine din iubirea de stăpânire, ci la mijloc este credință şi poruncă, şi încă a Mântuitorului nostru Dumnezeu.

„Lui Tit, adevăratul fiu", zice. Aşadar, sunt şi fii neadevărați, Ca de pildă acela despre care zice: „să nu vă amestecați cu vreunul, care, numindu-se frate, va fi desfrânat sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul Ca acesta nici să nu şedeți la masă". (I Corinteni 5, 11) Iată dar fiu, care nu este adevărat fiu, că, deşi este fiu — deoarece a primit odată harul şi a renăscut prin botez — totuşi nu este adevărat, de vreme ce s-a arătat nevrednic de tată, fiindcă a fugit la un altul tiran.

Când e vorba de fiii adevărați sau neadevărați ai oamenilor din lume, faptul se hotărăşte de mama care a născut în dureri şi de tată, pe când în cazul de față nu este aşa, ci faptul este hotărât de voința şi buna intenție a cuiva. Se poate, de pildă, să fie un fiu adevărat pentru un timp şi apoi să nu rămână întotdeauna adevărat, şi se poate ca la început să nu fie adevărat, iar cu trecerea timpului să devină adevărat, fiindcă acestea nu sunt din necesitate de la natură, ci sunt în puterea liberului arbitru, pentru care şi schimbările sunt necontenite. Onisim era un fiu adevărat si neadevărat — de vreme ce devenise nefolositor -, dar iarăşi a devenit fiu adevărat, încât Pavel îl numeşte „inima" sa.

„Lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obşte." Dar oare ce înseamnă „după credința cea de obşte"? Fiindcă a spus fiu, iar el a luat rolul tatălui, apoi chiar şi această cinste priveşte cum o moderează şi o împuținează, căci zice imediat:

„după credinţa cea de obşte”, adică, „după credinţă, eu nimic nu am mai mult tine, căci credinţa este comună şi printr-însa eu te-am născut pe tine”. Deci, cum de-l numeşte pe el fiu? Voieşte adică a arăta iubirea lui cea părintească sau că acest Tit era cel dintâi ucenic al său în propovăduirea Evangheliei, sau că din pricină că a fost luminat de apostol.

De aceea îi numeşte şi fii, şi fraţi; pentru că i-a născut prin aceeaşi credinţă, îi numeşte fraţi, iar pentru că i-a născut prin ostenelile sale, îi numeşte fii. Deci, prin expresia: „după credinţa cea de obşte”, el lasă a se înţelege frăţietatea. „Har, milă şi pace, de la Dumnezeu-Tatăl şi de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru.” Fiindcă zisese: „fiu”, apoi a adăugat imediat: „de la Dumnezeu-Tatăl”, ca astfel să ridice cugetul lui si să cunoască al cui fiu este el, si că nu numai când zice: „credinţa cea de obşte” a arătat egalitatea lui în cinste cu toţi ceilalţi, ci şi prin expresia ce urmează, „Dumnezeu-Tatăl nostru”.

Priveşte cum pe cele ce le-a dorit ucenicilor şi celor mulţi, pe acelea le-a dorit şi dascălului, căci şi el are nevoie de astfel de ajutoare de sus, ba încă mai mult decât aceia, de vreme ce are împotrivă-i o mulţime de duşmănii şi o mulţime de împrejurări ce-l pot face a se depărta de Dumnezeu. Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atâta şi primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoţia. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum şi un singur păcat să-l prăbuşească în gheena.

Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăţi, priveşte de

câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci şi de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, şi când are vreo demnitate în cler.

Căci atunci şi slava deşartă îl ispiteşte mai mult, şi dragostea de bani, şi obrăznicia, şi dispreţul, şi batjocurile, şi bârfele, precum şi altele multe pe care i le înlesneşte, aşa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă şi mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l sminteşte pe un om „mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării” (Matei 18, 6), apoi cel ce sminteşte atâtea suflete, atâtea cetăţi şi pe atâţia oameni, bărbaţi, femei, copii, cetăţeni, muncitori de pământ, pe toţi cei din acea cetate, ca şi pe cei de prin alte cetăţi, ce nu va suferi?

De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuşi n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul şi pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuieşte cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând cu el cârma cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuşi dacă nu va avea, zic, aceste cârme — harul şi pacea lui Dumnezeu — va scufunda corabia şi pe cei din ea. Aşa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate.

Ticălosule şi nenorocitule om! Nu vezi ce doreşti tu? De ai fi tu cel mai prost şi nebăgat în seamă, şi de ai avea mii de păcate, totuşi vei da seamă numai de un suflet şi numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poţi pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă.

Ascultă-l pe Pavel, care zice: „Ascultaţi pe mai-marii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă”. (Evrei 13, 17) Aşadar, iubeşti cinstea şi stăpânirea? Şi care este mulţumirea acestei stăpâniri? Eu nu văd nicăieri aceasta, fiindcă nici nu poate cineva a fi întru totul stăpân. Cum şi de ce? Pentru că stă în puterea celor stăpâniţi, de care trebuie să asculte. Şi dacă ar cerceta cineva lucrul cu amănunţime, apoi ar vedea că unul ca acesta nu este stăpân, ci el însuşi slujeşte la mii de stăpâni, care grăiesc şi doresc cele contrare.

Ceea ce unul laudă, altul huleşte, ceea ce acesta batjocoreşte, acela admiră. Deci, pe cine trebuie a asculta? Sclavul cel cumpărat, chiar dacă i-ar porunci stăpânul ceva contrar, el nu se supără, iar tu, dacă ţi-ar porunci atâţia stăpâni cele contrare, te-ar supăra, şi dacă poate l-ai certa pe unul, ai ridica asupră-ţi gurile tuturor. Apoi, aceasta este cinste? Spune-mi: aceasta este stăpânire?

Aceasta este putere? Episcopul a poruncit să se strângă bani, şi iată că acela nu voieşte, ba încă nu numai că nu dă nimic, ci, ca să se pară că nu face aceasta din vreo răutate, îl învinovăţeşte pe cel ce a poruncit.

„Fură, zice, răpeşte, mănâncă cele ale săracilor şi neputincioşilor.” Conteneşte cu bârfele, omule! Până când ai să spui unele ca acestea? Nu voieşti să dai? Nimeni nu te sileşte

la aceasta. Şi atunci de ce îl bârfeşti pe cel ce te sfătuieşte şi te îndeamnă să faci aşa? Dar poate că a ajuns cineva într- o nevoie mare, iar episcopul n-a deschis mâna ca să-i dea ceva, fie că nu este în stare de a da, fie că este ocupat cu altele. Nici o scuză, ci iarăşi învinovăţiri mai grele poate ca acelea de dinainte.

Aceasta deci este stăpânire? Şi nici nu se poate apăra, căci şi aceia sunt o parte din inima sa. Căci, atunci când inima se umflă şi aduce dureri la cap şi în tot trupul, noi nu îndrăznim a ne apăra şi nici nu o spintecăm cu sabia, tot aşa şi dintre cei mici dacă se găseşte cineva astfel, desigur că prin asemenea acuzaţii ne provoacă dureri şi nemulţumiri, însă nu îndrăznim a ne apăra — departe unele ca acestea de cugetele noastre părinteşti! —, ci suntem siliţi a suferi durerile, până ce acela se va vindeca desăvârşit.

Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit şi, după ce o sfârşeşte, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe şi multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioşi, iar de vorbeşte, iarăşi acuzaţii, că este iubitor de slavă deşartă. Dacă nu învie morţii, „nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este”.

Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăşi acuzaţii. „Ar trebui ca el să-şi înăbuşe poftele”, zice. De cumva îl vede cineva spălându-se sau îmbăindu-se, iarăşi multe acuzaţii, ba unii zic că el nu trebuie să vadă nici soarele. „Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă şi bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijeşte de casă şi de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora?” Are slugi,

zice, şi din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?"

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-şi facă focul, să aducă apă, să taie lemne şi să se ducă în piaţă? Şi oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinţi bărbaţi — apostolii — nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voieşti ca să-l atragi până şi în treburile slugilor? De ce, când ţi se poruncesc acestea, tu nu le împlineşti, spune-mi? Oare nu-ţi aduce el mai mari slujbe, decât cele trupeşti, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiţi sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, şi tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voieşti a-1 sluji, ba îl împiedici şi pe el.

Dar ce? Oare el trebuie să trăiască şi să se hrănească din cer? Aceasta n-o voieşte Dumnezeu.

„Apoi apostolii, zici tu, aveau dintre cei liberi care-i slujeau?" Voieşti a auzi cum trăiau apostolii? Ei făceau călătorii, în care timp bărbaţii liberi şi femei de bun neam îşi puneau, în slujba şi repausul lor, sufletele şi trupurile lor. Ascultă-l pe fericitul acesta ce spune, îndemnându- i şi sfătuindu-i: „Pe unii ca aceştia întru cinste să-i aveţi, fiindcă pentru lucrul lui Hristos au mers până aproape de moarte, punându-şi viaţa în primejdie, ca să împlinească lipsa voastră în slujirea mea". (Filipeni 2, 29-30)

Ai văzut ce zice? Iar tu nici un cuvânt nu scoţi pentru părintele tău, nicidecum să-ţi iei asupră-ţi astfel de primejdii. „Dar, zici tu, nu trebuie a se îmbăia." Pentru ce? Spune-mi: unde este împiedicat de a face aceasta? Fiindcă nici murdăria

şi necurăţenia de pe dânsul nu sunt vreun lucru bun. Nicăieri nu găsim că acest lucru ar fi de condamnat sau de admirat, ci găsim din acelea pe care le-a poruncit episcopului să le aibă: „fără de prihană (...), veghetor, înţelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să înveţe pe alţii, nebeţiv”. (I Timotei 3, 2)

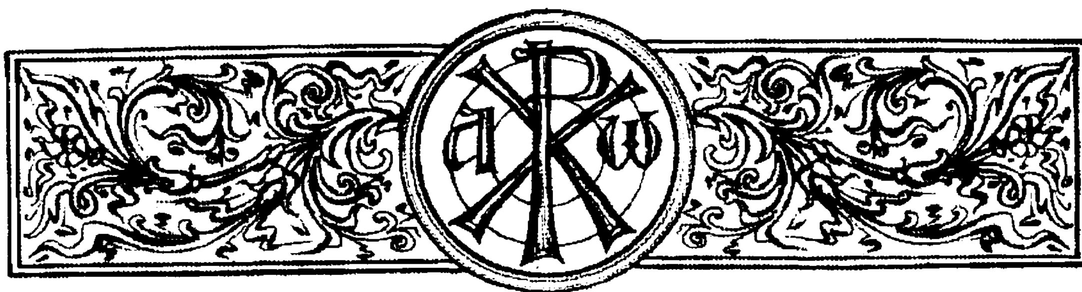
Acestea le pretinde apostolul, acestea pretinde-le şi tu stăpânului tău, iar mai departe nimic. Nu eşti tu doar mai exact decât Pavel; sau, mai bine zis, mai exact decât Duhul Sfânt. Dacă este bătăuş sau beţiv, sau crud şi nemilostiv, acuză-l, fiindcă acestea sunt nedemne de episcop; de se desfătează, şi atunci acuză-l. Iar când el îşi îngrijeşte trupul său, ca să poată a te sluji, când se sârguieşte ca să-ţi poată fi folositor, apoi trebuie a-1 acuza pentru acestea? Nu ştii că neputinţele trupeşti ne vatămă şi pe noi, şi Biserica în acelaşi timp, nu mai puţin ca acelea sufleteşti?

Pentru ce, oare, îi scrie lui Timotei: „De acum nu bea numai apă, ci foloseşte puţin vin, pentru stomacul tău”? (I Timotei 5, 23) Oare, dacă noi izbutim a face binele numai cu sufletul, nu trebuie a ne mai îngriji de trup? Ce ne-am mai face atunci? Dar dacă mare este şi rolul trupului, cum să nu fie cea mai de pe urmă prostie a-l neglija? Fie, de pildă, un bărbat cinstit cu episcopia, căruia i s-a încredinţat protecţia obştească a Bisericii, să fie virtuos întru toate celelalte şi să aibă toate cele ce se cuvin unui doctor sfinţit, însă este silit de boală ca să stea veşnic la pat. Ei bine, ce folos va putea aduce acesta? Ce călătorie ar putea face? Ce vizite canonice ar putea săvârşi? Pe cine ar putea înfrunta? Sau pe cine ar putea sfătui?

Acestea le-am spus ca să cunoaşteţi că nu trebuie a învinovăţi orice, ca să ştiţi că încă mai mult trebuie a aproba, ca să cunoaşteţi că, dacă ar dori cineva această stăpânire, apoi

văzând norul acela de acuzații, i se va stinge o asemenea poftă de mărire. Mare primejdie este cu adevărat o asemenea demnitate, care are nevoie de harul lui Dumnezeu şi de pacea pe care voi o doriți nouă, precum şi noi o dorim vouă. Să ne rugăm, dar, ca noi cu toţii dobândind această virtute, să ne învrednicim şi de bunurile făgăduite, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slavă în veci. Amin.

Omilia II

Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc şi să aşezi preoţi prin cetăţi, precum ţi-am rânduit: De este cineva fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioşi, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. (Tit 1, 5-6)

Întreaga viaţă a bărbaţilor din vechime era activă şi încărcată de osteneli, pe când a noastră nu este astfel, ci încărcată de trândăvie. Aceia ştiau că au fost aduşi în lumea aceasta ca să lucreze cu chibzuială pământul, în timp ce noi, ca şi cum am fi aduşi aici ca să mâncăm, să bem şi să ne desfătăm, nu facem nici o vorbă pentru cele duhovniceşti. Nu spun aceasta numai legat de apostoli, ci şi de cei de după ei. Priveşte-i pe toţi alergând în toate şi îndeletnicindu-se ca de un lucru oarecare, priveşte-i cum ei întreaga viaţă şi-o petreceau în ţări străine, neavând cetate pe pământ.

Ascultă-l acum şi pe fericitul acesta ce spune: „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta." Împărţind între dânşii lumea întreagă ca pe o casă, o serveau şi se îngrijeau de ea, luând unul o parte, altul o altă parte. „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, zice, ca să îndrepţi cele ce mai lipsesc." Până aici, el nu-l sfătuieşte poruncitor. „Ca să îndrepţi", zice. Ai văzut suflet curat de orice invidie, totdeauna căutând cele folositoare

ucenicilor, fără ca să mai cerceteze cu amănunţime, fie că se făceau printr-însul, fie prin altul? Unde era o primejdie sau vreo greutate mare, el însuşi fiind de faţă, îndeplinea lucrul; iar acolo unde era mai cu seamă cinste şi vreo mică osteneală, permitea ucenicului — permitea episcopilor hirotoniile, zic - şi celelalte toate care aveau nevoie de îndreptare sau de mai multă consolidare, cum ar spune cineva.

Dar, ce zici? Lucrurile tale sunt supuse îndreptării? Şi nu crezi că faptul acesta este înjositor şi aducându-ţi oarecare necinste? „Deloc, zice el, căci eu am în vedere numai folosul obştesc; fie că lucrul este făcut de mine, fie de altul, puţin mă interesează.” Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obştesc. „Şi să aşezi, zice, preoţi prin cetăţi.”

Vorbeşte aici de episcopi, după cum ne spune şi în altă parte. „Precum ţi-am rânduit: de este cineva fără de prihană.” „Prin cetăţi”, zice, căci el nu voia ca întreaga insulă să fie încredinţată unuia, ci fiecare să aibă grijă de turma sa, căci numai aşa şi pentru el osteneala era mai uşoară, în acelaşi timp şi cei stăpâniţi se bucurau de mai multă îngrijire, când dascălul lor nu era ocupat cu îngrijirea mai multor biserici, ci se ocupa numai de una singură şi pe aceea o împodobea.

„De este cineva, zice, fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioşi, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.” Dar, oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria şi ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar şi pe tronul sfânt fiind căsătorit; în acelaşi timp, îi biciuieşte şi pe cei desfrânaţi, şi nu permite ca să se

încredinţeze o astfel de stăpânire cuiva care are a doua căsătorie.

Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzaţii nu va suferi? Voi ştiţi foarte bine că, deşi după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuşi multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voieşte ca să nu se dea celor stăpâniţi nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. „De este cineva fără de prihană", zice, adică dacă viaţa lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viaţa sa. Căci ascultă ce spune Hristos: „Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult!" (Matei 6, 23)

„Având fii credincioşi, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători." Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire şi pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început şi îi hrănea, şi asupra cărora avea putere atât după legi cât şi după natură, şi nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară? Dacă nu ar fi la mijloc trândăvia tatălui, desigur că nu i-ar trece cu vederea pe copiii săi, ca să devină răi, asupra cărora de la început el avea stăpânire şi putere.

Nu este cu putinţă ca un copil, crescut de la început cu multă îngrijire, să devină rău, căci relele nu sunt de la natură. Dacă însă cele ale copiilor se pun pe al doilea plan, iar el se ocupă cu strângerea banilor, şi nu tot aceeaşi îngrijire o are şi pentru copii, atunci este nevrednic de episcopie. Căci, dacă acolo unde natura l-a silit, el este atât de neglijent sau atât de

fără minte, ca să se îngrijească mai mult de bani decât de copii, cum s-ar putea ridica pe tron şi să i se încredinţeze o astfel de stăpânire? Dacă el nu i-a putut înfrâna, atunci i se poate aduce o mare învinovăţire pentru trândăvia lui, iar dacă nu s-a silit, desigur că mare este hula neîngrijirii sale.

Deci, cel ce nu se îngrijeşte de fiii săi, cum se va îngriji de cei străini? Şi n-a spus simplu ca să nu fie desfrânat, ci nici chiar bănuială să nu aibă, nici să aibă vreo idee rea lumea despre el.

Căci se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie, nu dat la băutură, paşnic, (1, 7), că acela care le stăpâneşte pe cele din afară, fiindcă stăpâneşte cu legea şi cu sila, cum s-ar zice, desigur că nu în toate împrejurările împărtăşeşte părerea celor stăpâniţi; însă el, care-i stăpâneşte pe oameni cu bunăvoia lor şi tot cu bunăvoia lor ei se supun lui, mulţumită stăpânirii sale, dacă va face lucrul astfel, ca el să pară că totul face numai după părerea sa şi nimănui nu dă seamă de ce a făcut, va face ca stăpânirea lui să fie mai mult tiranică decât populară.

„Se cuvine, zice, să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie." Căci, cum îi va putea sfătui pe alţii a se stăpâni de aceste patimi, dacă pe sine nu se poate stăpâni? Stăpânirea îl face neplăcut şi greoi chiar şi pe cel mai blând dintre oameni, punându-l în mii de mânii chiar fără de voia lui; şi dacă nu se va gândi bine mai dinainte, desigur că va deveni de nesuferit şi va pierde sau va strica multe din cele ale stăpânirii.

„Nu beţiv, paşnic." Aici se referă la cel batjocoritor. A îndemna sau a certa, desigur că oricine trebuie a o face, nu însă a batjocori; căci ce silă este a batjocori? Spune-mi!

Trebuia a-l înspăimânta cu gheena, a-l înfricoşa, a-l mustra. Cel batjocorit devine încă mai îndrăzneţ şi mai mult îl dispreţuieşte pe batjocoritor. Nimic nu-l poate face pe cineva mai de dispreţ, ca batjocura, care-l necinsteşte mai cu seamă pe batjocoritor şi nu-l lasă de a fi respectat după cum trebuie a fi.

Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie faţă de cei păcătoşi, a avea în sine pomenirea judecăţii viitoare şi curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. „Paşnic", zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut şi rănit îl îngrijeşte şi-l vindecă.

Nepoftitor de câştig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înţelept, drept, cuvios, cumpătat, ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii, (1, 7-9) Ai văzut câtă atenţie a cerut el în fapta bună? „Nepoftitor de câştig urât", zice, arătând prin aceasta marele dispreţ ce trebuie a-l avea pentru averi. „Ci iubitor de străini, iubitor de bine, înţelept, drept, cuvios", adică toate ale lui făcându-se pentru folosul altora.

„Cumpătat." Aici el nu spune de cel ce posteşte, ci de cel ce stăpâneşte patimile, limba, mâinile şi ochii cei neînfrânaţi, căci aceasta este înfrânare, adică a nu fi atras spre nici o patimă.

„Ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii." Prin expresia: „credincios", de aici, el spune „adevărat" sau cel predat prin credinţă, care nu are nevoie de raţionamente omeneşti, nici de întrebări şi răspunsuri.

„Ţinându-se", adică îngrijindu-se, făcând acest lucru. Şi ce va fi, dacă este cineva fără experienţă în cuvintele celor din

afară (profani)? De aceea a şi zis el: De cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici. (1, 9) Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieşite din minte sănătoasă şi din experienţa Sfintelor Scripturi, şi din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă şi făcând mai mari lucruri decât Platon şi decât toţi ceilalţi? „Prin semne şi minuni", zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul şi prin învăţătură, mai înainte de semne şi minuni, adică făcând întruna uz de învăţătură.

„Drept", zice, aşa că acesta este om, anume cel drept. „Ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă", adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea duşmanilor.

„Şi să mustre pe cei potrivnici", căci, dacă aceasta lipseşte, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu ştie a se lupta cu duşmanii şi a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum şi a curăţi raţionamentele cuiva; cel ce nu ştie ceea ce trebuie a grăi, ca să poată răspândi credinţa şi învăţătura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal.

Toate celelalte le-ar putea găsi cineva şi printre cei stăpâniţi, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuşi, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să înveţe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire .

Pentru că mulţi sunt răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători, mai ales cei din tăierea împrejur, cărora trebuie să li se închidă gura. (1, 10-11) Ai văzut cum sunt aceştia? Ei nu

voiesc a fi stăpâniţi, ci a stăpâni, căci aceasta lasă a se înţelege. Când tu nu-i poţi convinge pe unii ca aceştia, apoi nici să le porunceşti, ci închide-le gura, spre folosul altora. Deci, care este folosul, dacă ei sunt nesupuşi?

Şi de ce mai trebuie a le închide gura? Ca unora care răzvrătesc, zice, case întregi, învăţând, pentru câştig urât, cele ce nu se cuvin. Dacă el a primit rolul învăţătorului, însă nu este destoinic de a se lupta cu aceia şi nici de a le închide gura, va deveni cauza vătămării celor pierduţi. Că, dacă sfătuieşte cineva zicând: „Nu încerca să fii judecător, ca nu cumva să nu poţi ridica nedreptăţile” (Înţelepciunea lui Isus Sirah 7, 6), apoi cu atât mai mult ar putea zice: „Nu cere să fii dascăl, de cumva eşti departe de această demnitate, ci chiar tras cu sila, tu să fugi”. Ai văzut cum pretutindeni iubirea de întâietate, dobânda cea urâtă şi nesupunerea sunt cauza tuturor acestor rele? „Învăţând, zice, pentru câştig urât, cele ce nu se cuvin.”

Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniştită, o răscolesc până la fund, încât şi nisipul îl amestecă cu valurile, tot aşa şi aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos şi atrofiază agerimea minţii; şi mai cu seamă (dintre aceste patimi) mânia sau nebunia după slavă. A dispreţui banii este uşor pentru cel ce voieşte, dar a dispreţui cinstea, cere celor mulţi mult necaz, multă filosofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseşi porţile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni — poate că mai mult sau mai puţin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă îl avem pe

Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cereşti, decât despre cele pământeşti. Gândeşte-te singur: când tu doreşti slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârşitul şi nu vei afla nimic. Gândeşte-te câtă pagubă pricinuieşte acest păcat, de câte bunuri lipseşte pe cineva; căci va suferi ostenelile şi primejdiile, în timp ce de roade şi de premii va fi lipsit. Gândeşte-te totuşi că cei mai mulţi sunt răi și deci dispreţuieşte slava lor. Gândeşte-te ce este fiecare în parte şi vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol, vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ţi cugetul la priveliştea cea de sus.

Când, făcând vreun bine, te gândeşti poate că trebuie a le arăta aceasta şi oamenilor, şi cauţi privitori ai lucrului şi ai necazului, închipuie-ţi că Dumnezeu vede, şi atunci se va stinge toată pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliştea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuși mai pe urmă hulesc, invidiază şi ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine şi te-ai bucurat de aplauze? Şi care îţi este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut şi au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele şi aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată şi plăcută. Iar dacă ei îşi petrec timpul aplaudând, făcând vuiet şi lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mâhni, căci acestea sunt spre judecata şi osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavia ce o ai? Dacă eşti evlavios cu adevărat şi nu ştii în sine-ţi nimic rău, trebuie a te

bucura nu pentru că lumea te crede aşa, ci pentru că eşti evlavios; iar dacă poate nu eşti evlavios, şi totuşi pofteşti slava celor mulţi, gândeşte-te că nu aceştia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaşte cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu ştii păcatele tale, şi totuşi eşti crezut de toţi ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista şi a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întunericului se vor da la lumină.

Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, ştiind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu-ţi dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucura, căci Dumnezeu nu-ţi va pune înainte şi acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste. Sau poate nu vezi că Dumnezeu, pe lângă celelalte binefaceri, şi pe aceasta o spune prin prorocul: „Eu am aşezat proroci dintre feciorii voştri şi nazirei dintre flăcăii voştri”? (Amos 2, 11) Măcar cu atâta te vei alege, că nu vei fi răspunzător de o mai mare pedeapsă.

Căci cel ce nu este cinstit în viaţa aceasta, ba încă este dispreţuit şi nu se bucură de nici o consideraţie, ba încă este şi batjocorit, dacă nu altceva, cel puţin cu aceasta se va folosi, anume că nu va fi răspunzător pentru că a fost cinstit de cei deopotrivă cu el. Dar, apoi, şi altele multe câştigă: se umileşte, nu cugetă niciodată lucruri mari de el, ba nici nu le voieşte, şi mai mult încă este cu băgare de seamă la sine însuşi. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade şi în uşurinţă, şi în slavă deşartă, şi la urmă devine robul oamenilor, după care, stăpânirea aceasta sporind tot mai mult, este silit a face multe pe care poate nu le voieşte.

Deci, iubiţilor, ştiind că este mult mai bine pentru noi de a nu umbla după slavă şi cinste, nici să nu le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi şi să înăbuşim porta aceasta. Acestea sunt spuse atât către stăpânitori cât şi către cei stăpâniţi. Tot sufletul care pofteşte cinste şi slavă, nu va vedea împărăţia cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu şi nici „că grăiesc de la mine aceste vorbe, ci sunt ale Sfântului Duh. Nu o vor vedea, zic, chiar fapte bune de ar avea unii ca aceştia.

„Şi-au luat, zice, plata lor”. (Matei 6, 5) Deci, cel ce îşi ia plata sa, cum va vedea împărăţia cerurilor? Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. „A cărui laudă, zice, nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu”(Romani 2, 29). Să fim evlavioşi în ascuns, iar nu umflaţi de trufie multă, de minciună şi ipocrizie. Să aruncăm de la noi pielea oii cu care suntem îmbrăcaţi şi, mai cu seamă, să devenim oi.

Nimic nu este mai vrednic de dispreţuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulţime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot aşa te găseşti şi faţă de toţi oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se şi numeşte faptul acesta henodoxie sau slavă deşartă. Nu vezi măştile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite şi fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseţii? Poţi să-mi arăţi o astfel de faţă în realitate? Deloc. Oare te-ai îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Şi de ce?

Pentru că sunt seci şi lipsite de valoarea intrinsecă; imită frumuseţea, dar nu este însăşi frumuseţea.

Tot aşa şi slava este seacă, imită slava, dar nu este însăşi slava. Aceea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde sluţenia cea mai greţoasă; o ascunde înaintea oamenilor şi numai până seara, iar după ce teatrul se sfârşeşte şi măştile se scot, fiecare se vede precum este în fiinţă. Deci, să nu întrebuinţăm adevărul întocmai ca pe scenă şi în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admiraţie de cei mulţi?

Aceasta este henodoxie sau slavă deşartă, şi nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă şi rămâi singur, totul s-a împrăştiat. Te-ai dus în piaţă şi ai atras asupră-ţi privirile tuturor celor de faţă? Şi ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins şi s-a împrăştiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu fiinţează? Dar câtă prostie şi câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea aţintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

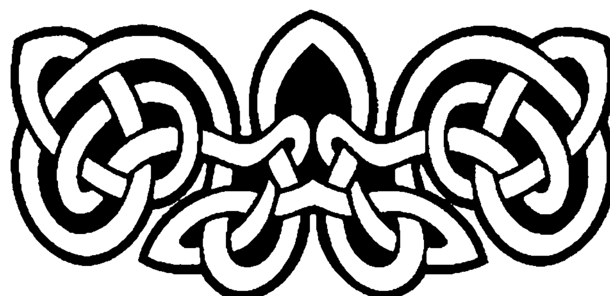
Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom dispreţui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca şi cum, iubind aurul, am lua în schimb ţărână, aşa ne vom găsi în faţa lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ţi-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câştig şi pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deşarte. Şi prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni.

„Slavă de la oameni nu primesc” (Ioan 5, 4), zice. Puţin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voieşti a dispreţui slava, zi în sine-ţi că „mă fac egal cu Dumnezeu dispreţuind slava”, şi

de îndată o vei dispreţui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, şi mai rob decât toţi robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robi lor noştri, după cum slava deşartă porunceşte celor cuceriţi de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase şi încărcate de necinste, şi de a le grăi, precum şi de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus şi ascultător, atunci încă mai mult întinde şi ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filosofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis şi umbră, şi nimic altceva, atunci cu uşurinţă vom înconjura o asemenea slavă, şi după aceea nu vom putea fi cuceriţi nici de cele mici, şi nici de cele mari. Iar dacă nu le dispreţuim pe cele mici, cu uşurinţă vom cădea şi în cele mari. De departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte şi lipsa de umilinţă, pe care să ne silim a le câştiga.

Şi când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea dispreţui şi cinstea de la cei mulţi, în acelaşi timp ne vom ridica cu mintea la cer şi ne vom învrednici de bunurile de acolo. De care fie ca să ne învrednicim cu toţii, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia III

Unul dintre ei, chiar un proroc al lor, a rostit: Cretanii sunt pururea mincinoşi, fiare rele, pântece leneşe. Mărturia aceasta este adevărată; pentru care pricină, mustră-i cu asprime, ca să fie sănătoşi în credinţă şi să nu dea ascultare basmelor iudaiceşti și poruncilor unor oameni care se întorc de la adevăr. (Tit 1, 12-14)

Multe întrebări se pot pune aici. Mai întâi, cine anume a grăit; al doilea, de ce oare Pavel a făcut uz de această exprimare în ocazia de faţă și pe socoteala cretanilor, și al treilea, că a expus această mărturie, nefiind nici dreaptă măcar. Deci, haideţi să mai adăugăm şi altele, şi astfel să putem da dezlegarea integrală. Căci, atunci când Pavel discuta cu atenienii, printre cele vorbite, le-a zis: „Dumnezeului necunoscut", şi iarăşi: „Căci în El trăim şi ne mişcăm, şi suntem, precum au zis şi unii dintre poeţii voştri". (Faptele Apostolilor 17, 23, 28)

Cine este cel ce a zis acestea și când anume? Iată ce este necesar a vă spune vouă. Chestiunea stă astfel: Cretanii au la ei mormântul lui Zeus sau Jupiter, pe care stă această inscripţie: „Aici se odihneşte Zan, pe care îl numesc Zeus sau Jupiter". Poetul (Epimenide) însă zice: „Că şi mormânt, o,

împărate, ţi-au făcut ţie cretanii, tu însă nu mori, căci eşti pururea".

Deci, dacă mărturia aceasta este adevărată, priveşte câtă primejdie. Dacă prorocul a spus adevărul, că ei au minţit când au zis că Zeus a murit, după cum spune apostolul, mare este primejdia. Luaţi seama, iubiţilor, cu cea mai mare atenţie! Prorocul a spus că mint cretanii spunând că Zeus a murit, iar mărturia lui a adeverit-o apostolul. „Prin urmare, zici tu, după apostol Zeus este nemuritor, zicând: „Mărturia aceasta este adevărată". Aşadar, ce este aici şi cum se poate dezlega enigma?

Apostolul n-a spus aceasta, ci mărturia a luat-o la întâmplare şi tară vreo falsitate raţă de obiceiul lor de a minţi. Căci, de ce el n-a adăugat: „Că şi mormânt, o, împărate, ţi-au făcut ţie cretanii"? Nu Pavel însă le-a spus vorbele acestea, ci, cum bine a zis cutare, că sunt mincinoşi cretanii.

Deci, de unde ne putem noi întări în convingere că Zeus nu este Dumnezeu? Este cu putinţă, desigur, de a afla aceasta şi din altă parte, căci nu trebuie a aduce mărturii de la cretani pentru a dovedi.

De altfel, apostolul nu a spus că ei mint în aceasta, deşi poate că şi aici minţeau, de vreme ce-i credeau şi pe alţii drept dumnezei, şi de aceea a şi zis că sunt mincinoşi cretanii. Ceea ce se întreabă însă este de ce apostolul aduce mărturii de la elini? Pentru că mai ales cu aceştia îi putem ruşina pe ei, când scoatem acuzaţiile de la dânşii chiar când tocmai pe cei crezuţi de ei minunaţi îi arătăm ca acuzatori ai lor.

De aceea, şi cu altă ocazie face uz de aceasta, zicând: „Dumnezeului necunoscut". Căci atenienii, fiindcă nu de la început îi primiseră pe toţi zeii, ci cu timpul — ca de pildă pe

zeii hyperboreilor, pe zeii lui Pan, pe zeii cei mici, ca misteriile cele mari sau cele mici —, gândindu-se că poate pe lângă aceste zeităţi mai este şi un alt Dumnezeu, necunoscut de dânşii, ca şi acela să fie consimţit şi bine primit, scriau pe templu: „Dumnezeului necunoscut", arătând parcă, prin aceste cuvinte, că este ridicat templul şi în cinstea altui zeu, necunoscut lor.

Deci, le-a zis lor: „pe Cel pe Care voi, necunoscându-L, Îl cinstiţi, pe Acesta Îl vestesc eu vouă". (Faptele Apostolilor 17, 23) Însă, expresia: „căci al Lui neam şi suntem" (Faptele Apostolilor 17, 28) este zisă pentru Zeus. „Pline sunt uliţele, pline încă şi mările de Zeus", după care imediat adaugă: „Căci al Lui neam şi suntem". Dar aceste expresii sunt ale lui Arat.

Deci, cum pe cele spuse pentru Zeus, Pavel le-a atribuit Dumnezeului tuturor? Nu cele spuse pentru Zeus le-a atribuit lui Dumnezeu, ci cefe cuvenite lui Dumnezeu, iar nicidecum cele proprii ale lui Zeus sunt atribuite lui Dumnezeu, fiindcă însuşi numele Dumnezeu (θεόζ) este numai al Său şi pe nedrept li se atribuie şi idolilor. Dar de unde trebuia să le vorbească lor? De la proroci? Desigur însă că n-ar fi crezut, fiindcă şi iudeilor nu le grăieşte nimic din Evanghelie, ci de la proroci. De aceea şi zice el: „Cu iudeii am fost ca un iudeu (...); cu cei de sub lege, ca unul de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege." (I Corinteni 9, 20, 21)

Aceasta şi Dumnezeu o face; de pildă, pe magi, nu prin îngeri i-a atras, nici prin proroci, nici prin apostoli sau evanghelişti, ci printr-o stea, fiindcă ei se îndeletniceau cu acest meşteşug, şi deci prin aceasta i-a atras. La fel se întâmplă şi în cazul vitelor pentru purtarea chivotului Domnului, că, „dacă va pleca spre hotarele sale, atunci acest

mare rău ni l-a făcut El”, după cum au spus vrăjitorii și descântătorii . Aşadar, spun adevărul vrăjitorii? Nicidecum! Ci îi ceartă pe iudei și-i biciuieşte tocmai cu ale celor dintre ei.

La fel şi cele petrecute cu aceea care avea duh pitonicesc. De ce, oare, a închis gura demonului, grăind către Pavel și zicând: „Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii”. (Faptele Apostolilor 16, 17)?

De ce oare şi Hristos împiedică pe demoni de a grăi? Cu drept cuvânt o face, căci și minunile se făceau mai înainte, și nu mai era acum acea stea ce i-a condus pe magi, ci El Însuși propovăduia, şi demonii nu mai erau cinstiţi (slăviţi). Nu era idolul care grăia, ca astfel să fie împiedicat.

Chiar şi pe Valaam l-a lăsat să binecuvânteze şi nu l-a împiedicat. Astfel, dar, El pretutindeni face pogorământ în raportul Său cu omul. Şi de ce te minunezi? El Însuşi lasă să se ridice credinţe rele şi nedemne despre Dânsul, ca, de pildă, că mai înainte era trup, că a fost văzut de lume, drept care zice că „ Duh este Dumnezeu”. (Ioan 4, 24)

Şi iarăşi Îl vedem că se bucură de jertfe, ceea ce este străin de El, şi grăieşte cuvinte din acelea care nu I se potrivesc, şi multe altele din acestea. Că El nicăieri nu are în vedere demnitatea Sa, ci pretutindeni folosul nostru. Dacă tatăl nu are în vedere demnitatea sa, ci se alintă cu copiii în vorbe şi numeşte mâncarea şi bucatele, și băutura nu cu numele lor elenice, ci cu nişte cuvinte copilăreşti şi barbare, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Ba şi cu oarecare concesie ia în derâdere, zicând: „Schimbatu-și-a oare vreun popor dumnezeii săi?” (Ieremia 2, 11), și, în fine, pretutindeni cele din Sfintele

Scripturi sunt concesii sau îngăduințe, atât în cuvinte cât și în fapte.

„Pentru care pricină, zice, mustră-i cu asprime, ca să fie sănătoşi în credinţă", (1, 13) „De aceea, zice, ceartă-i, căci au obiceiuri urâte şi desfrânate, şi, în fine, mii de rele au aceştia. Când ei mint cu uşurinţă, când sunt vicleni, mâncăcioşi şi leneşi, cuvântul trebuie să-ţi fie aspru şi biciuitor, căci blândețea nu-l poate atrage pe unul ca acesta. „Mustră-i", zice. Aici el nu vorbeşte de cei străini, ci de cei de un neam şi de o credinţă. „Cu asprime", adică să faci rana cât de adâncă.

Nu cu toţi trebuie a ne purta la fel, ci variat şi în multe feluri, potrivit cu împrejurările. Aici el nu sfătuieşte nicăieri, ci numai porunceşte, căci, după cum pe cel de neam bun şi blând l-ai pierde înfruntându-l şi lovindu-l, tot aşa şi când l-ai linguşi pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, şi nu l-ai lăsa să se ridice. „Ca să fie sănătoşi, zice, în credinţă." Prin urmare, aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credinţă nimic fals, nimic străin.

Dar dacă cei ce se uită la mâncăruri nu sunt sănătoşi, ci sunt bolnavi şi slabi, „pe cel slab primiţi- l în credinţă, zice, fără să-i judecaţi gândurile" (Romani 14, 1), atunci ce am putea zice despre cei ce postesc la fel cu aceia, despre cei ce păzesc la fel sâmbetele, despre cei ce se duc spre închinare la locurile afierosite idolilor lor? Vorbesc de Templul cel din Dafne , de peştera numită a Matroanei, de locul zis al lui Chronos din Cilicia. Cum pot fi sănătoşi aceştia? De aceea trebuie a li se aplica rana cea mai adâncă.

De ce, oare, nu face aşa şi cu romanii? Fiindcă obiceiurile acestora nu erau de acest fel, ci cu mult mai nobile. „Şi să nu dea ascultare, zice, basmelor iudaiceşti." Cele iudaice sunt un

îndoit basm: şi când este o prefacere falsă, şi când lucrul este în legătură cu timpul; deci mituri sunt acestea. Când un lucru nu trebuie a se face, iar dacă făcându-se vatămă, este mit şi nefolositor, şi după cum nu trebuie a crede acelora, asemenea nu trebuie a crede nici acestora, căci altfel nu înseamnă a fi sănătoşi.

Căci, dacă tu crezi prin credinţa cea adevărată, de ce mai introduci altele, ca şi cum nu ar fi de ajuns să te îndrepte credinţa? De ce te robeşti pe tine însuţi şi te supui de bunăvoie legii? Nu te încrezi în lucru? Aceasta înseamnă că eşti bolnav şi nu crezi, căci datoria unei cugetări credincioase este de a nu se îndoi deloc. Dar credinciosul nu se îndoieşte niciodată.

Toate sunt curate pentru cei curaţi. (1, 15) Ai văzut pentru ce sunt spuse cele dinainte? Iar pentru cei întinaţi şi necredincioşi nimeni nu este curat, zice. Aşa că nu prin natura lor sunt curate şi necurate, ci prin intenţia celor ce le întrebuinţează. Ci li s-au întinat lor, zice, şi mintea, şi cugetul.

Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioşi fiind, nesupuşi şi, la orice lucru bun, netrebnici. (1, 16)

Prin urmare, şi porcul este curat, şi atunci de ce a oprit să fie mâncat, ca necurat? Nu este de la natură necurat, căci toate sunt curate, fiindcă nimic nu poate fi mai necurat decât peştele, de vreme ce mănâncă şi trupuri omeneşti, şi cu toate acestea s-a dat voie, şi se crede a fi curat.

Şi iarăşi, nimic nu este mai necurat ca pasărea, căci ea mănâncă viermi; sau nimic mai necurat ca barza, care mănâncă şerpi şi şopârle, şi cu toate acestea toate se mănâncă. Pentru ce, dar, a oprit a fi mâncată carnea de porc şi altele de acest fel? Nu le-a oprit ca necurate, ci ca să împiedice, aşa-

zicând, prisosința desfătării. Dar, dacă el ar fi spus așa, poate că n-ar fi fost ascultat; acum însă, cu frica de cele necurate, pe toți i-a îngrozit.

Dar ce poate fi mai necurat ca vinul, dacă ar fi vorba să-l examinăm? Ce este mai necurat ca apa, cu care mai ales se curățau? De morți nu se atingeau, și cu toate acestea cu mortul se sfințeau, căci animalul mort sacrificat se curăța cu vin. Dar aceasta era o învățătură pentru copii. Căci, gândește-te bine: oare vinul nu-și are ființa din pământ? Căci, după cum vița de vie își trage umezeala din pământ, tot așa și-o trage și din pământul cel de-alături.

Și, în fine, dacă am voi a cerne lucrurile, am vedea că totul este necurat. Dar dacă nu cernem cu așa amănunțime, nimic nu este necurat, ci toate sunt curate. Nimic necurat n-a făcut Dumnezeu, și deci nimic nu este necurat, decât numai păcatul, care se atinge de suflet și-l întinează.

Așadar, la mijloc e mai mult prejudiciu omenesc. „Pentru cei întinați și necredincioși, zice, nimeni (nimic) nu este curat, ci li s-au întinat lor și mintea, și cugetul." Căci, cum s-ar putea ca în cele curate să fie ceva necurat? Cel ce are sufletul slab, totul întinează. Dacă, de pildă, el în toate caută curatul și necuratul, desigur că nu se va atinge de nimic, căci nici cele curate nu sunt precum se cred — vorbesc de pește și de toate celelalte de acest fel —, așa că toate sunt întinate.

Dar apostolul n-a zis așa; însă ce? „Li s-au întinat lor și mintea, și cugetul", zice, așa că totul au întors asupra lor. „Nimic nu este necurat, zice, ci ei sunt astfel, și mintea, și cugetul lor. Dintre lucrurile din lume, nimic nu este necurat — căci sunt lucrurile lui Dumnezeu —, ci numai intenția cea rea este necurată. „Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar

cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioşi fiind, nesupuşi şi, la orice lucru bun, netrebnici.”

Aceasta este necurăţie, aceştia sunt necuraţi. Dar tu grăieşte cele ce se cuvin învăţăturii sănătoase (2, 1), adică „să nu cumva să faci ceva din acestea. Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvine a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă şi sfătuieşte”.

Căci şi cei nebuni cred că nimic nu stă pe loc, dar acestea se petrec nu din cauza lucrurilor văzute, ci din cauza ochilor care văd, fiindcă, aflându-se nestatornici şi întunecaţi, cred că pământul se învârteşte cu dânşii, dar nu se învârteşte, ci stă nemişcat.

Astfel că numai bănuiala este patima lor, iar nu că ar fi vreo patimă în realitate. Tot aşa şi în cazul de faţă; adică, atunci când sufletul este necurat, pe toate le crede necurate. Prin urmare, nu în a observa curăţia stă adevărata curăţie, ci în a îndrăzni totul, căci cel curat de la natură pe toate le îndrăzneşte, iar cei necuraţi la nimic nu îndrăznesc. Aceasta se poate spune şi lui Marcion.

Ai văzut că dovada curăţiei este în a se găsi cineva mai presus de orice necurăţie, şi că a nu se atinge de nimic este dovadă de necurăţie? Tot aşa se poate zice şi despre Dumnezeu: că a luat trup, aceasta este dovada curăţiei, iar dacă, temându-se, nu ar fi luat, era dovada necurăţiei. Cel ce nu, mănâncă pe cele considerate ca necurate, acesta este necurat şi bolnav, pe când cel ce mănâncă nu este.

Deci, pe aceştia să nu-i numim curaţi, căci tocmai ei sunt necuraţi, în timp ce acela care pe toate le îndrăzneşte este curat. O astfel de băgare de seamă trebuie a avea şi pentru cei necuraţi cu sufletul. Aceea este necurăţie, pe când aceasta este

curăţie. Fiindcă şi cei ce au gura stricată cred că bucatele ce li se dau spre mâncare sunt necurate, dar aceasta vine de la patima ce o au. Deci, ce? Trebuie negreşit a avea cea mai mare băgare de seamă asupra naturii celor curate şi necurate.

Deci, iubiţilor, ce este necurat? Păcatul, răutatea, lăcomia, viclenia. „Spălaţi-vă, zice, curăţiţi-vă! Nu mai faceţi rău înaintea ochilor Mei" (Isaia 1, 15-16), şi iarăşi: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule" (Psalmi 50, 11), şi iarăşi: „Plecaţi, ieşiţi de acolo, zice, nu vă atingeţi de lucru spurcat!" (Isaia 52, 11), fiindcă şi observările acelea erau simboluri ale curăţiei. „De mort, zice, să nu te atingi" (Num. 19, 16), căci așa este păcatul: mort şi împuţit. „Leprosul, zice, este necurat."

Dar şi păcatul este variat şi de multe feluri. Cum că aceasta lasă a se înţelege, este învederat din cele ce urmează. Dacă lepra este întruna şi pe tot trupul, acela este curat, iar dacă este numai pe o parte a trupului, acela este necurat. Ai văzut că variaţia şi prefacerea este necurăţia? Şi iarăşi, cel ce suferă de scurgerea seminţei este necurat. Dar, tu gândeşte-te la cel bolnav de această boală cu sufletul, la cel ce aruncă seminţele sufletului. Lei netăiat împrejur iarăşi este necurat.

Ai văzut cum acestea nu sunt alegorii, ci tipuri sau închipuiri? Cel ce lucrează sâmbăta, adică cel ce nu este pentru totdeauna consfinţit lui Dumnezeu, este bătut cu pietre, zice, este nimicit.

Să vedem acum câte feluri de necurăţii sunt.

Femeia lăuză, zice, este necurată. Dar, oare de ce? Spune-mi! Oare nu Dumnezeu a făcut sământa şi naşterea? De ce, dar, femeia lăuză este necurată, dacă nu cumva lasă a se înţelege aici altceva. Aşadar, ce este aici? Dumnezeu a sădit în

om evlavia, şi de aceea sufletul său a fost îndepărtat de desfrânare.

Dacă aceea care a născut este necurată, atunci cu atât mai mult cea care desfrânează. Dacă acela care se apropie de femeia sa nu este atât de curat, cu atât mai mult cel ce se apropie de una străină. Dacă acela care a luat parte la înmormântarea cuiva este necurat, zice, apoi cu atât mai mult este necurat cel ce a luat parte la omor şi război. Şi, în fine, ar putea găsi cineva multe feluri de necuraţii, dacă ar voi să le adune pe toate, însă nu aceasta căutăm noi acum, ci totul se rezumă la sufletul nostru. Fiindcă sunt mai aproape de noi cele trupeşti, de aceea şi apostolul despre acestea îl sfătuieşte pe auditor, însă nu acum, căci nu trebuia a sta pe lângă tipuri şi nici să stăruie în umbre, ci să facă uz de adevăr, şi de acesta să se intereseze mai de-aproape.

Necurat este păcatul, şi deci de acesta să fugim. „Ca de faţa şarpelui fugi de păcat” că, de te vei apropia de el, zice, te va muşca”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 21, 2) Nimic nu este mai necurat ca lăcomia. Şi de unde se învederează aceasta? Din înseşi împrejurările ce o însoțesc. Căci ce nu întinează? Mâinile, sufletul, şi chiar casa în care sunt puse cele răpite.

Nu numai desfrânatul este necurat, ci şi alţii mulţi, şi preadesfrânatul. Necurat este şi acesta, ca şi acela, nu atât pentru împreunare — fiindcă tot pentru acest cuvânt este necurat şi cel ce se împreunează cu propria femeie —, ci pentru nedreptatea şi lăcomia lui, căci l-a nedreptățit pe fratele său în cele necesare.

Ai văzut, dar, că răutatea este necurată? Cel ce avea două femei nu era necurat, şi chiar David, care avea mai multe femei nu era necurat; dar când a avut-o pe una împotriva

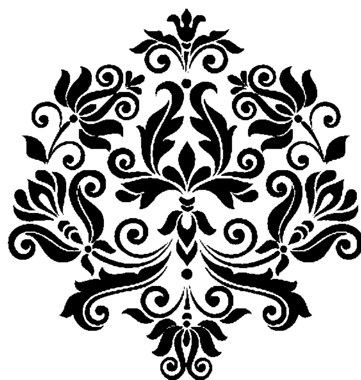
legii, a fost necurat. De ce oare? Fiindcă a nedreptăţit, fiindcă s-a lăcomit.

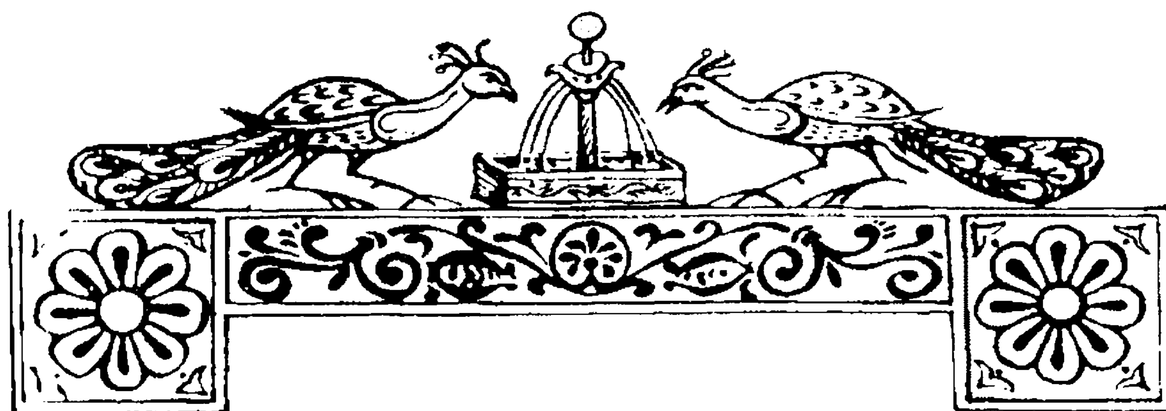
Chiar şi desfrânatul nu pentru aceea este necurat, fiindcă s-a împreunat, ci pentru felul cum el le nedreptăţeşte pe femei. Dar şi bărbaţii se nedreptăţesc unii pe alţii, având o femeie comună, şi răstoarnă chiar şi legile naturii, fiindcă a unuia singur trebuia a fi acea femeie. „Bărbat şi femeie, zice, a făcut (pe om)", şi iarăşi: „şi vor fi amândoi un trup" (Facerea 1, 27; 2, 24), adică nu mai mulţi, ci: „amândoi un trup".

Deci, şi aici se vede nedreptatea, şi de aceea faptul este rău şi necurat. Mânia iarăşi când trece peste hotarele sale, îl face necurat pe om, nu pentru mânie, ci pentru modul în care se produce.

„Oricine se mânie pe fratele său, zice, vrednic va fi de osândă" (Matei 5, 22), aşa că pretutindeni, oricine doreşte mai mult, este necurat, fiindcă aceasta se zămisleşte din lăcomie şi nesaţ.

Să priveghem, dar, vă rog, şi să devenim curaţi prin curăţia cea adevărată, ca astfel să ne învrednicim a vedea pe Dumnezeu, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl si cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia IV

Bătrânii să fie treji, cinstiţi, întregi la minte, sănătoşi în credinţă, în dragoste, în răbdare; bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfăţişare, sfinţită cuviinţă, să fie neclevetitoare, nerobite de vin mult, să înveţe de bine, ca să înţelepţească pe cele tinere să-şi iubească bărbaţii, să-şi iubească copiii, şi să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaţilor lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu. (Tit 2, 2-5)

Are şi bătrâneţea defectele sale, iar nu numai tinereţea, mai mici poate decât tinereţea, dar le are: trândăvia, de pildă, lenea, uitarea, lipsa agerimii, iritarea. De aceea apostolul, poruncindu-i lui Tit, îi zice: „Bătrânii să fie treji", căci sunt multe, după cum am spus, care fac să nu fie cineva treaz la vârsta aceasta a bătrâneţii. Şi mai întâi ceea ce am spus, a-şi pierde cineva cunoştinţa şi sensibilitatea, şi cu greu a se ridica de jos, precum şi cu greu a se mişca. Pentru aceea zice:

„Cinstiţi, întregi la minte". Prin spusa „întregi la minte", de aici, el îi numeşte pe cei chibzuiţi, precauţi, fiindcă expresia: σωφροσύν înseamnă în primul rând mântuirea minţii (σώζ φρήν).

Sunt şi la bătrâneţe oameni turbaţi de patimi, nebuni în purtări, unii din cauza vinului, iar alţii din cauza tristeţii, fiindcă bătrâneţea îl face pe om mic la suflet. „Sănătoşi în credinţă, în dragoste şi în răbdare”, zice. Şi bine a spus „în răbdare”, fiindcă mai ales aceasta se potriveşte celor bătrâni.

„Bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfăţişare, sfinţită cuviinţă.” Dar, oare, ce vrea să zică prin „cu sfinţită cuviinţă”? Şi anume cucernicia şi buna lor cuviinţă se arată chiar din felul îmbrăcămintei lor.

„Neclevetitoare, zice, nerobite de vin mult.” Patima aceasta mai ales este a femeilor şi a bătrâneţii, căci li s-a răcit mult sângele din cauza vârstei şi au poftă de vin. De aceea apostolul le dă povaţa pentru aceasta, voind a le tăia pofta din toate părţile şi a fi departe de această boală, precum şi a îndepărta de la ele râsul şi batjocura lumii. Este nevoie de vin, mai cu seamă la vârsta aceasta, că este neputincioasă, însă nu de mult, după cum nici cele tinere să nu bea vin mult, nu tot pentru aceeaşi cauză, ci pentru că la vârsta lor pofta se aprinde mai cu putere.

„Să înveţe de bine.” Şi, cu toate acestea, le împiedici pe femei de a învăţa; cum deci le îngădui aici, pe când în alt loc zici: „Nu îngădui femeii să înveţe pe altul”? (I Timotei 2, 12) Însă, ascultă ce a adăugat mai departe: „nici să stăpânească pe bărbat”. Bărbatului încă de la început i s-a permis a-i învăţa şi pe bărbaţi, şi pe femei; femeii îi permite numai cuvântul sfătuitor în casă, însă, nicăieri nu-i îngăduie de a adresa vreo cuvântare lungă. De aceea a adăugat: „nici să stăpânească pe bărbat”.

„Ca să înţelepţească, zice, pe cele tinere.” Ai văzut cum adună pe popor la un loc şi cum le pune pe cele tinere sub

stăpânirea celor bătrâne? El nu vorbeşte aici despre fete, ci spune în mod simplu de vârsta lor. „Fiecare bătrână, zice, s-o povăţuiască pe cea tânără.” „Să-şi iubească bărbaţii.” Aceasta este capitalul tuturor bunurilor într-o casă, după cum zice: „Cu trei lucruri m- am împodobit: unirea fraţilor, dragostea între prieteni şi bărbatul cu femeia care se înţeleg bine unul cu altul”. (Înţelepciunea lui Isus Sirah 25, 1-2)

Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmpla.

Căci, cum ar fi cu putinţă, capul fiind unit cu trupul şi nici o dezbinare fiind între ele, totuşi celelalte mădulare să nu se găsească în pace? Când căpeteniile sunt în pace, cine ar putea dezbina şi tulbura pacea? Precum iarăşi, dacă acelea se găsesc rău între ele, nimic sănătos nu va putea fi în casă. Deci, nimic nu poate fi mai important decât dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât nobleţea, decât stăpânirea şi decât toate celelalte. Şi n-a zis simplu: „să fie în pace”, ci: „să-şi iubească bărbaţii”. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate infiltra, şi dintru ea se nasc şi celelalte bunuri.

„Să-şi iubească copiii”, zice. De altfel, ceea ce iubeşte rădăcina, cu atât mai mult va iubi şi roadele. „Să fie cumpătate, curate, gospodine, bune.” Toate se nasc din dragoste, căci şi îngrijitoare de casele lor, adică bune gospodine, şi bune femei devin în urma dragostei faţă de bărbat. „Să fie plecate bărbaţilor lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu”, precum şi ceea care-l dispreţuieşte pe bărbat, nici de casă nu se îngrijeşte. Din dragoste se naşte şi întreaga înţelepciune, de la dragoste orice ceartă dispare. Chiar dacă bărbatul ar fi elin, iute se va convinge, iar de va fi creştin, iute se va face mai bun.

Ai văzut concesiile lui Pavel? Cel ce toate le-a făcut, ca să ne depărteze pe noi de cele pământeşti, acum multă îngrijire pune pentru cele ce aparţin unei case, căci, când acestea sunt bine întocmite, şi cele duhovniceşti vor merge bine; altfel, şi acelea se vor vătăma. Căci femeia gospodină va fi şi iconoamă. O asemenea femeie nu se va ocupa nici cu desfătările, nici cu ieşirile de-acasă, fără nici un rost, şi nici cu altceva de acest fel. „Ca nu cumva, zice, să fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu."

Ai văzut că el mai înainte de orice se îngrijeşte de propovăduire, iar nu de lucruri lumeşti? Căci şi către Timotei scriind, zicea: „ca să petrecem viaţă paşnică şi liniştită întru toată cuvioşia şi buna-cuviinţă" (I Timotei 2, 2), iar aici: „ca să nu fie defăimat cuvântul Lui Dumnezeu". Că, dacă se întâmplă ca o femeie credincioasă, care vieţuieşte cu un necredincios, să nu fie virtuoasă, hula desigur că trece la Dumnezeu; iar dacă ea este cu bună-cuviinţă şi înţeleaptă, propovăduirea câştigă slavă de la dânsa şi prin succesele ei.

Să audă femeile care vieţuiesc cu bărbaţi răi şi necredincioşi; să audă, zic, şi să se înveţe a-i aduce la evlavie prin felul lor de a se purta. Că, deşi nu vei câştiga altceva, şi nici nu-l vei putea atrage pe bărbat spre împărtăşirea dogmelor celor adevărate, cel puţin i-ai cusut gura şi nu l-ai lăsat să hulească creştinismul, iar aceasta nu e puţin lucru, ci încă foarte mare, căci se slăveşte credinţa din purtarea voastră.

Îndeamnă, de asemenea, pe cei tineri să fie cumpătaţi. (2, 6) Priveşte cum el pretutindeni păstrează măsura cuvenită. Fiind vorba de femei şi de învăţătura lor, apoi partea cea mai mare a încredinţat-o femeilor, punându-le pe cele bătrâne să le

privegheze pe cele tinere, pe când pe bărbaţi îi pune de-a dreptul sub ascultarea lui Tit şi lui îi încredinţează totul. Căci nimic nu poate fi atât de greu şi de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă şi nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor.

De aceea apostolul, lăsându-le pe toate celelalte la o parte, pune înainte sfătuirea cea mai importantă. După aceea, fiindcă nici pe celelalte nu le neglijează, priveşte ce spune: Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune. (2, 7) „Să înveţe, zice, cele bătrâne pe cele tinere, dar şi tu să sfătuieşti pe cei tineri de a fi cu întreagă înţelepciune. Fii tu însuti tuturor învăţător obştesc şi exemplu de virtute strălucită în viaţa ta, pusă înainte în mijlocul tuturor, ca o icoană, prototip, având în sine toate cele bune şi procurând exemple cu multă uşurinţă celor ce voiesc a imita ceva din bunurile ce sunt în ea.

Dovedind în învăţătură, zice, neschimbare, cuviinţă, cuvânt sănătos şi fără prihană, pentru ca cel potrivnic să se ruşineze, neavând de zis nimic rău despre noi. (2, 7-8)

Prin expresia: „cel potrivnic să se ruşineze”, el îl înţelege pe diavolul şi pe oricine-i slujeşte lui. Când viaţa este strălucită şi cuvântul, sănătos, când este blajin, blând, cumpătat şi nu dă celor potrivnici nici un motiv de vorbă, mare şi negrăit este câştigul. Prin urmare, necesitatea învăţăturii este foarte mare, a învăţăturii nu oricare, ci a învăţăturii încercată, necontrazisă şi de nicăieri dând vreo pricină de vorbă celor ce ar voi a o găsi.

Slugile să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute. (2, 9) Ai văzut ceea ce a voit să spună mai înainte

prin expresia: „ca cel potrivnic să se ruşineze, neavând nimic a grăi de noi de rău”? Prin urmare, este vrednic de hulă cel ce le desparte pe femei de bărbaţi sub pretext de înfrânare, precum şi cel ce le lipseşte pe slugile stăpânilor tot sub acest pretext. Acest cuvânt deci nu este fără prihană şi dă multă pricină de vorbă şi necredincioşilor, aşa că gurile tuturor sunt deschise asupra noastră.

Slugile, zice, să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute, neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva, ci să le arate toată buna-credinţă, ca să facă de cinste întru toate învăţătura Mântuitorului nostru Dumnezeu. (2, 9-10) Cu drept cuvânt dar zicea într-altă parte:

„Slujind cu bunăvoinţă, ca şi Domnului, şi nu ca oamenilor”. (Efeseni 6, 7) Chiar dacă slujeşte stăpânului cu bunăvoinţă, totuşi pricina să aibă începutul din frica de Dumnezeu — astfel că cel ce slujeşte cu o aşa frică de Dumnezeu, se va învrednici de mare plată. Căci, dacă sluga nu-şi stăpâneşte mâna şi nici limba cea neînfrânată, cum va admira elinul credinţa noastră? Dar dacă ei ar vedea-o pe sluga ta filosofând în Hristos şi arătând o mai mare înfrânare decât cei ai lor, precum şi cu o mai mare blândeţe şi bunăvoinţă, în tot felul va admira puterea propovăduirii.

Căci elinii nu judecă lucrurile din vorbe, ci din faptele vieţii.

Fie, deci, ca şi femeile, şi slugile să le servească de dascăli, prin puterea lor. Căci şi printre dânşii, ca şi pretutindeni, aceasta se mărturiseşte, că neamul slugilor este obraznic, rău format, îndărătnic, nu îndeajuns de destoinic pentru fapta bună, nu pentru natura lor — să nu fie! — ci pentru creşterea ce o au şi pentru neîngrijirea stăpânilor lor. Fiindcă stăpânii pentru nimic alta nu se îngrijesc, decât pentru slujba lor, dar

încă de s-ar neglija si modul contactului lor — iar aceasta ar face-o tot pentru liniştea lor, ca adică să nu le aducă vreo nemulţumire, curvind sau furând, sau îmbătându-se — desigur că fiind lăsaţi fără nici o îngrijire şi neavând pe nimeni care să le cenzureze purtarea, se vor scufunda chiar în adâncul răutăţilor.

Căci, chiar unde este de faţă tatăl sau mama, pedagogul sau guvernatorul, sau dascălul şi alţii de aceeaşi vârstă, şi chiar însăşi slava libertăţii înconjoară pe cineva, sau şi altele multe, şi de-abia pot copiii de a fugi de contactul celor răi, dar şi când toţi aceştia vor lipsi, şi ei (slugile) vor fi amestecaţi cu cei răi, trăind în linişte cu cine ar voi, nefiind nimeni care să se intereseze de dânşii, ce crezi că vor deveni unii ca aceştia? De aceea, e greu lucru de a se face slugă bună.

De altfel, nu se bucură nici de învăţătura celor din afară si nici de învăţătura noastră. Nu sunt în legătură cu bărbaţi liberi, serioşi şi care pun multă îngrijire pentru cinstea lor. De aceea, zic, este greu, şi chiar ceva minunat, ca o slugă să fie vreodată folositoare. Când dar elinii vor vedea că neamul acesta al slugilor, atât de obraznic şi viciat, având ca un frâu, aşa-zicând, puterea propovăduirii Evangheliei, care îi face mai de respectat decât toţi ceilalţi şi mai blânzi, atunci chiar dacă stăpânii lor, zic, ar fi mai tâmpi decât toţi oamenii, totuşi vor căpăta o înaltă idee despre credinţa noastră creştină. Este învederat apoi că şi frica de toate celelalte după moarte, filosofate de noi, pătrunzând dinainte în sufletul lor, au avut puterea de a îndepărta răutatea, introducând în locu-i în sufletul lor frica de plăcerea relelor.

Aşa că nu în zadar apostolul face mult caz de aceasta pretutindeni; căci, cu cât elinii vor fi mai răi, cu atât mai mult

va fi admirată puterea predicii. De altfel, şi pe doctor atunci îl admirăm, când pe cel deznădăjduit de boală şi care nu se bucură de nici un ajutor, şi nici măcar nu poate a se stăpâni de poftele cele urâte, ci se tăvăleşte într-însele, îl îndreaptă şi-l însănătoşeşte. Şi apoi priveşte ce anume cere şi care mai cu seamă îl linişteşte pe stăpân: „neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva", adică să arate multă bunăvoinţă faţă de cele ce li se încredinţează, fiind buni către stăpâni, ascultând şi supunându-se poruncilor lor.

Să nu credeţi că eu am făcut vorbă de aceasta acum întâmplător; vorba mea este către slugi. Deci, iubitule, să nu te uiţi la faptul că tu slujeşti oamenilor, ci că slujeşti lui Dumnezeu, că tu împodobeşti şi cinsteşti predica Evangheliei, iar aceasta o faci ascultând de stăpân. Gândeşte-te că nu faci pe gustul stăpânului, ci îndeplineşti poruncile lui Dumnezeu, și suferi orice cu plăcere. Ceea ce pururea spun, aceea o zic şi acum: că, dacă noi ne îndeplinim cu sfinţenie cele duhovniceşti, vor urma desigur şi cele ale vieţii de faţă.

Căci pe un astfel de servitor, atât de binevoitor, atât de blajin, nu numai Dumnezeu îl laudă şi-i va da cununa cea strălucită, ci însuşi stăpânul său, care, de ar fi chiar fiară sălbatică, sau piatră sau crud şi neomenos, totuşi îl va lăuda, îl va admira şi-l va da ca exemplu tuturor celorlalţi, şi-l va pune înaintea tuturor, chiar elin de ar fi acela.

Şi cum că stăpânii elini chiar voiesc ca slugile să se poarte astfel, eu vă voi povesti un exemplu, dacă credeţi. Iosif a fost vândut mai-marelui bucătarilor, şi deci era de o altă credinţă, iar nu din cea egipteană. Dar ce a făcut acela? Fiindcă a văzut că tânărul era virtuos, n-a avut în vedere deosebirea credinţei lui, ci-l iubea şi-l admira, ba încă i-a încredinţat lui

privegherea tuturor celorlalţi, şi chiar privegherea celor din casa sa; era, aşa-zicând, al doilea stăpân, ba chiar cu mult mai însemnat decât stăpânul său, de vreme ce acela nu ştia cele ale sale, în timp ce acesta ştia mai bine decât acela.

Mi se pare că şi după aceea, când el a dat crezare acelei înscenări făcută contra lui Iosif, fiindcă-l cinstea pe tânăr, mânia lui s-a mărginit la a-l băga în temniţă. Dacă nu l-ar fi preţuit mult pe acest bărbat şi nu-l admira pentru cele de dinainte, cu toate că-i încredinţase privegherea casei sale, i-ar fi pătruns trupul cu sabia. „Pizma trezeşte mânia omului defăimat, zice, şi el este fără milă în ziua răzbunării; el nu se uită la nici un preţ de răscumpărare şi, chiar când îi vei spori darurile, tot nu se îmblânzeşte”. (Pilde 6, 34-35)

Deci, dacă astfel este mânia fiecărui bărbat, apoi cu atât mai mult a aceluia, fiind egiptean şi barbar, în acelaşi timp şi nedreptăţit, după cum credem, de cel ce fusese cinstit de dânsul. Voi cu toţii ştiţi, că nu la fel ne supără pe noi nedreptăţile ce le suferim de la oameni, ci mai mult decât toate şi mai cu amărăciune nedreptăţile ce le-am suferit de la cei ce se găseau faţă de noi favorabili, în care ne încredeam şi se încredeau în noi; relele pe care noi le suferim de la aceştia mai cu seamă ne mâhnesc foarte mult.

Dar acel egiptean nu s-a gândit şi nici n-a zis întru sine: „Luându-l pe dânsul rob şi încredinţându-i lui toate cele ale casei, l-am făcut, aşa-zicând, liber şi chiar mai mare puţin decât mine; şi acum astfel mi-a răsplătit el?” Nimic din acestea n-a spus, atât de mult sufletul lui era cuprins de dragostea de dinainte. Şi ce poate fi de mirare dacă se bucura de atâta dragoste în casă: Tu priveşte de câtă îngrijire se bucura în temniţă.

Voi ştiţi cum se deprinde spre cruzime moralul celor care păzesc temniţele, cum se folosesc de nenorocirile altora şi cum, pe cei ce alţii i-ar hrăni, miluindu-i în nenorocirile lor, pe aceştia, zic, ei îi sfâşie, câştigând astfel lucruri de acelea ce sunt vrednice de multe lacrimi şi făcându-se mai cruzi decât fiarele sălbatice. Din cele ce ar trebui să-i miluiască pe cei din temniţă, din acelea se folosesc dânşii. Şi nu numai la aceasta să ne gândim, dar şi la aceea că ei nu se poartă la fel cu toţi cei întemniţaţi, căci, pe când de cei întemniţaţi pentru răutăţi sau învinovăţiţi la întâmplare şi legaţi, de-abia poate le-ar fi milă, iată că pe cei întemniţaţi pentru des frânări sau alte rele îi pedepsesc cu mii de pedepse.

Astfel că temnicerul trebuia a fi crud cu Iosif nu numai prin modul său de a se purta, ci şi din cauza pentru care fusese întemniţat. Căci pe cine nu l-ar fi întărâtat asupra sa tânărul acesta, care, după ce s-a bucurat de atâta cinste din partea stăpânului său, la urmă a fost bănuit că a ispitit-o pe stăpâna sa, şi deci cu astfel de recompense i-a răsplătit? Toate acestea cugetându-le temnicerul, precum şi cinstea celui întemniţat, şi faptul pentru care a fost întemniţat, oare nu şi-ar fi putut bate joc de tânăr, mai rău decât orice fiară sălbatică?

Însă, mai presus de toate acestea a fost speranţa lui Iosif în Dumnezeu, şi astfel virtutea sufletului poate îmblânzi chiar şi fiarele cele sălbatice. Căci el tot prin aceeaşi blândeţe cu care îl subjugase pe stăpân, l-a subjugat şi pe cel dintâi temnicer, şi deci Iosif iarăşi era stăpân, şi tot aşa stăpânea şi în temniţă, ca şi în casă. Căci, fiindcă urma a împăraţi, cu drept cuvânt că mai întâi a învăţat a fi stăpânit şi, stăpânit fiind, era stăpân şi cel mai mare al casei.

Deci, dacă Pavel cere ca acela care intră în biserică să fie aşa, grăind: „Căci dacă nu ştie cineva să-şi rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?" (I Timotei 3, 5), tot aşa voieşte să fie şi cel ce stăpâneşte, mai întâi fiind un eminent conducător al casei. Iosif a fost conducător al casei, conducător al temniţei, nu drept conducător de temniţă, ci conducător de casă. Căci şi în temniţă el a uşurat nenorocirile tuturor şi era în fruntea celor întemniţaţi ca prieteni ai săi, nu numai interesându-se de nenorocirile lor şi mângâindu-i, ci chiar dacă vedea pe cineva pus pe gânduri, se apropia de el şi cerceta cauza, şi nici măcar nu suferea de a-l vedea trist, fără ca mai întâi să-l scape de tristeţe; o astfel de dragoste părintească un altul nu ar fi arătat nici către copiii săi.

Din bunurile acestea deci i-a venit şi stăpânirea, fiindcă mai întâi trebuie să existe cele ale noastre, şi după aceea cele ale lui Dumnezeu. Cum că el avea atâta îngrijire şi cruţare de cei de pe lângă dânsul, să ascultăm ce spune Sfânta Scriptură: „Şi a întrebat Iosif pe dregătorii lui Faraon, care erau cu el la stăpânul său sub pază, şi le-a zis: «De ce sunt astăzi triste feţele voastre?» (Facerea 40, 7) Şi nu numai din acestea, ci şi din cele ce au făcut aceia, noi putem să aflăm care este virtutea acestui bărbat. Căci ei, ca slugi ale împăratului, nu l-au dispreţuit şi nici nu l-au respins pe când se găseau în mâhnire, ci încă i-au descoperit lui toate ale lor, ca unui frate adevărat.

Acestea toate vi le-am spus, spre a vedea că omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniţă, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună. Acestea le-am zis şi către slugi, că, de ar avea stăpâni chiar fiare sălbatice, ca pe egipteanul acela, sau cruzi ca acel

temnicer, îi vor putea atrage de partea lor. Chiar elini de ar fi aceia sau orice, iute îi vor putea îmblânzi, fiindcă nici un mijloc nu poate fi mai potrivit, mai plăcut și mai încântător ca blândețea şi supunerea. Un astfel de om este îndemânatic la orice. Astfel de oameni nu se ruşinează nici de robie, nici de sărăcie și nici în boală nu se împuținează, căci unul ca acesta pe toate le stăpâneşte şi virtutea lui pe toate le biruieşte.

Dar, dacă faptul acesta are atâta putere între cei ce slujesc, cu cât mai mult încă între cei liberi? Această virtute deci să o avem şi cei robi, şi cei liberi, şi femeile, şi bărbații, căci numai aşa vom fi plăcuți şi oamenilor, şi lui Dumnezeu, şi nu numai oamenilor celor virtuoşi, ci şi chiar celor răi, şi mai ales acelora, căci aceia mai cu seamă îi cinstesc şi respectă. După cum pe cei blânzi îi iubesc şi îi cinstesc mai cu seamă cei ce stăpânesc, tot aşa şi desfrânații îi cinstesc pe cei virtuoşi, cunoscând chiar dânşii din ce cinste au căzut.

Deci, fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par uşoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc şi prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții şi se trag la o parte, până chiar şi moartea. Să o râvnim, dar, iubiților, ca astfel să ne învrednicim şi de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl si cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia V

Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus, Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales, râvnitor de fapte bune. (Tit 2, 11-14)

Cerând multă virtute din partea slugilor — și într-adevăr că se cere multă virtute pentru a înfrumuseța în toate învățătura Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos —, și de a nu oferi nici o pricină stăpânilor, fie chiar în cele mai mici lucruri, la urmă adaugă și cauza dreaptă, căreia se datorește acest fel de a fi al slugilor. Și care este acea cauză? „S-a arătat, zice, harul mântuitor al lui Dumnezeu." Cei ce se bucură de Dumnezeu ca dascăl, cum să nu fie astfel, precum i-am relatat eu, aflând dezlegare a mii de păcate?

Voi știți că, pe lângă altele multe, și aceasta — nu întâmplător — moderează sufletul, adică, fiind răspunzător de mii de păcate, să nu fie pedepsit, ci încă să se

învrednicească de iertare și de mii de bunuri. Căci, dacă cineva, luând pe sluga sa, care în multe i s-a împotrivit, nu ar bate-o cu biciul, ci tocmai în acel moment ar ierta-o, însă pentru cele viitoare i-ar cere răspundere şi i-ar porunci de a se păzi, ca să nu mai cadă în astfel de greşeli, şi ar cinsti-o cu mari daruri, pe cine oare nu ar umili un astfel de bar? Să nu-ţi închipui că harul se mărgineşte numai la iertarea păcatelor celor de dinainte, ci ne asigură şi în viitor.

Dar dacă ar urma ca pe cei ce fac rele puni rea să nu-i pedepsească, atunci raptul nu mai este har, ci îndemn, aşa-zicând, spre corupţie şi vătămare. „Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu, zice, s- a arătat tuturor oamenilor, învăţându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea şi poftele lumeşti, şi, în veacul de acum, să trăim cu înţelepciune, cu dreptate şi cu cucernicie; şi să aşteptăm fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus.” Priveşte cum împreună cu luptele pune şi virtutea. Şi aceasta este a harului, de a izbăvi pe cineva de cele pământeşti şi a-l înălţa la cer.

Aici ne vorbeşte despre două arătări: întâi pe cea a harului și a doua pe cea a răsplăţii şi a dreptăţii. „Să lepădăm fărădelegea, zice, şi poftele lumeşti.” Iată scopul fiecărei virtuţi: N-a spus „ca să lepădăm”, ci „lepădând”. Lepădarea arată o mare depărtare de ceva, o ură mare, un mare dispreţ. Cu câtă dispoziţie şi cu câtă grabă s-au depărtat de idoli, tot cu atâta să se depărteze şi de rele.

„Şi poftele lumeşti”, zice, căci şi acestea sunt idoli. Poftă lumească este lăcomia, pe care o şi numeşte idolatrie şi, în fine, toate câte ne sunt de trebuinţă în viaţa prezentă sunt pofte lumeşti. Toate câte nu trec cu noi spre cer sunt pofte lumeşti,

şi toate câte rămân în lumea aceasta sunt pofte lumeşti. Deci, nimic în comun nu avem cu acestea. A venit Hristos pentru ca noi să lepădăm păgânătatea. Sub numele de păgânătate el înţelege credinţele cele false, iar portele lumeşti sunt viaţa cea pângărită.

„În veacul de acum, zice, să trăim cu înţelepciune, cu dreptate şi cu cucernicie." Ai văzut că, precum zic pururea, sub numele de întreagă înţelepciune apostolul nu înţelege numai a se depărta cineva de desfrânare, ci a fi departe şi de celelalte patimi? Prin urmare, şi cel ce iubeşte averile nu este cu întreagă înţelepciune, căci precum acela este îndrăgostit de trupuri, tot aşa şi acesta este îndrăgostit de averi sau, mai bine zis, acesta din urmă este mai nesăţios, căci, cu cât are mai mult, cu atâta i se măreşte şi pofta de a mai avea.

Căci acel vizitiu mai cu seamă se numeşte neputincios, nu care nu poate stăpâni un cal nărăvaş şi cu greu de a fi ţinut, ci acela care pe un cal blând nu-l poate face şi mai blând, şi mai liniştit.

„Dar ce? zici tu; pofta averilor este mai mică decât pofta trupurilor?" Negreşit că aşa este, iar că aceasta din multe împrejurări se învederează. Mai întâi că pofta trupurilor «Vine din necesitate şi din silă, iar ea este izvorâtă din necesitate învederat este, că se câştigă cu multă muncă, fiindcă este împrăştiată în natură. Al doilea, fiindcă toţi cei vechi nu făceau vorbă multă de averi, pe când de femei făceau, şi pe cel ce trăieşte cu o femeie după lege, nimeni nu l-ar huli până la adânci bătrâneţi, pe când pe cel ce strânge averi toţi îl hulesc.

Dintre filosofii de-afară mulţi au dispreţuit averile, iar pe femei nici unul, aşa că dragostea de femei este cu mult mai tiranică decât cea de averi. Dar, fiindcă vorba noastră ne este

despre Biserică, să nu aducem exemple de la cei din afară, ci din Sfintele Scripturi, unde vedem că fericitul Pavel pune aproape ca o poruncă aceasta, zicând: „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi” (I Timotei 6, 8), pentru fecioare însă ce spune? „Cât despre fecioare, n-am poruncă de la Domnul”, şi iarăşi: „Să nu vă lipsiţi unul de altul” (Corinteni 7, 25, 5), şi în multe locuri l-ar vedea cineva pe Pavel legiuind pentru convieţuirea după lege, lăsând pe fiecare de a se bucura de această poftă, ba încă de a intra şi în a doua căsătorie şi, în fine, face multă vorbă despre aceasta, şi nicăieri nu pedepseşte, pe când pe cel îndrăgostit de bani îl pedepseşte pretutindeni.

În privinţa averilor, în multe locuri a poruncit Hristos spre a fugi de această boală, iar pentru depărtarea de femeie n-a poruncit. Ascultă ce spune de averi: „Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu” (Luca 14, 33), pe când pentru femeie nicăieri nu spune a o depărta, căci ştia ce tiranie a pus în om prin dragostea către femeie. Şi fericitul Pavel încă zice: „Cinstită să fie nunta întru toate şi patul nespurcat” (Evrei 13, 4), dar că averile sunt cinstite sau că îngrijirea de averi este cinstită, nicăieri nu spune, na încă în total din contră:

„Cei ce vor să se îmbogăţească, zice, cad în ispită şi în cursă, și în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare”. (I Timotei 6, 9)

Şi priveşte că el nu zice: „cei ce se lăcomesc”, ci: „cei ce vor să se îmbogăţească”. Dar ca să afli şi de la părerea obştească, este necesar de a aduce vorba la mijloc. De averi fiind cineva odată lipsit, niciodată nu mai este supărat de poftă, căci nimic nu face pe cineva de a pofti averi, ca faptul de a avea averi, în timp ce nu tot aşa se petrece cu pofta trupurilor, ci chiar fiind

supăraţi de această poftă, mulţi nu pot îndepărta focul dinăuntru care îi supără, căci pofta aceasta se găseşte în organele trupului, înăuntrul nostru, în însăşi natura noastră.

Dar de ce oare vi s-au spus acestea? Pentru că lacomii de averi sunt cu atât mai nesăţioşi decât curvarii, cu cât sunt supăraţi de o poftă mai mică sau, mai drept vorbind, aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât, chiar de nu s-ar apropia cineva de femeie, totuşi natura îşi face treaba, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă.

„În veacul de acum, să trăim cu înţelepciune", zice. Şi ce nădejde putem avea? Care este răsplata ostenelilor? „Şi să aşteptăm, zice, fericita nădejde şi arătarea." Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai de râvnit, şi nici nu se poate a fi reprezentată aceasta prin cuvânt, căci bunurile de atunci covârşesc mintea omenească. „Şi să aşteptăm, zice, fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos." Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? „Marelui Dumnezeu şi Mântuitorului." Cel ce i-a mântuit pe duşmani, ce nu va face atunci primindu-i pe cei cu fapte bune? „Marelui Dumnezeu", zice.

Când el Îi zice „mare" lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparaţie ar fi mare, iar nu prin natura sa, pe când acum El este mare fără vreo asemănare. „Care S-a dat pe Sine pentru noi, zice, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea şi să-Şi curăţească Lui popor ales", adică prefăcut cu totul, neavând nimic comun cu celelalte popoare. „Râvnitor de fapte bune."

Ai văzut că este nevoie şi de cele din partea noastră? Nu spune simplu de fapte bune, ci „râvnitor”, adică păşind cu multă bunăvoinţă spre virtute, cu graba şi căldura cerută. Deci, a-i izbăvi pe cei afundaţi în rele şi bolnavi de boli nevindecabile, desigur că a fost din filantropia Sa, pe când cele de după aceasta sunt şi ale noastre, şi ale Sale.

Acestea grăieşte, îndeamnă şi mustră cu toată tăria. (2, 15) Lui Timotei îi porunceşte, zicând:

„Mustră, ceartă, îndeamnă” (II Timotei 4, 2), iar aici îi spune lui Tit: „Acestea grăieşte, îndeamnă şi mustră cu toată tăria”. Fiindcă moravurile acestor cretani erau mai sălbatice, de aceea şi apostolul cu asprime îi porunceşte de a-i mustra cu toată porunca, fiindcă sunt unele păcate pe care trebuie a le opri şi prin poruncă, de pildă: a dis-preţui averile, trebuie a-l convinge pe cineva sfătuindu-l, cu blândeţe sau altceva de acest fel; în timp ce pe adulter, pe desfrânat, şi pe lacom, pe ghicitori sau pe cei ce ghicesc din zborul păsărilor, trebuie a-i abate cu poruncă, şi încă nu cum s-ar brodi, ci cu „toată porunca”. Ai văzut cu câtă tărie şi cu câtă putere le porunceşte acestea? Nimeni să nu te dispreţuiască.

Adu-le aminte să se supună stăpânirilor şi dregătorilor, să asculte, să fie gata la orice lucru bun, să nu defaime pe nimeni, să fie paşnici. (3, 1-2) Dar ce? Nici pe cei ce fac rele să nu-i defaime?

„Să fie gata la orice lucru bun, zice, să nu defaime pe nimeni”, adică oricine ar fi, pe nimeni, fără excepţie. Să ascultăm de această povaţă. „Pe nimeni, zice, să nu defaime”, adică să ne fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele judecăţi, totuşi nu este al nostru de a le grăi, ci ale judecătorului, după cum zice: „Dar tu, de ce judeci pe

fratele tău?” (Romani 14, 10), chiar de ar fi adevărate. Ai văzut câtă primejdie?

Ascultă-l pe acel tâlhar de pe cruce ce spunea tovarăşului lui: „ci eşti în aceeaşi osândă” (Luca 23, 40), căci şi noi aceeaşi luptă o avem. Dacă-i bârfeşti pe alţii, iute vei cădea şi tu în aceleaşi curse. De aceea îndeamnă fericitul acesta, zicând: „Cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă.” (I Corinteni 10, 12)

Să fie paşnici, să ne îngăduitori, arătând întreaga blândeţe faţă de toţi oamenii, adică şi către elini, şi către iudei, şi către cei stricaţi, şi către cei răi. Acolo îndeamnă pentru cele viitoare, zicând: „cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă”, pe când aici nu mai îndeamnă pentru cele viitoare, ci pentru cele trecute. „Să nu defaime pe nimeni”, zice; căci şi noi eram altădată fără de minte. (3, 3) Acelaşi lucru, de altfel, îl face şi în Epistola către galateni, unde spune: „Tot aşa şi noi, când eram copii, eram robi înţelesurilor celor slabe ale lumii”. (Galateni 4, 3)

Căci şi noi eram altădată fără de minte, zice, neascultători, amăgiţi, slujind poftelor şi multor feluri de desfătări, petrecând viaţa în răutate şi pizmuire, urâţi fiind şi urându-ne unul pe altul. (3, 3) încât trebuie a fi către toţi cu blândeţe. Cel ce a fost mai înainte aşa şi după aceea s-a izbăvit nu trebuia a-i grăi de rău pe aceştia, ci a se ruga şi a-I aduce mulţumiri iui Dumnezeu, Care l-a dezlegat şi pe dânsul ca şi pe aceia de relele de dinainte. Nimeni să nu se laude, căci toţi au păcătuit.

Când ai voi să grăieşti de rău pe cineva, fiind tu cu purtări bune, mai întâi gândeşte-te la viaţa ta cea de dinainte, precum şi la nesiguranţa viitorului, şi opreşte-ţi furia. Chiar dacă din

anii cei dintâi ai copilăriei vei fi vieţuit în fapte bune, totuşi pe viitor ai putea face multe păcate. Iar dacă poate nu vei avea, după cum crezi, gândeşte-te că aceasta nu va fi din propria virtute, ci prin harul lui Dumnezeu, căci, dacă nu i-ar fi chemat pe strămoşii tăi la credinţă, şi tu ai fi acum necredincios. Priveşte cum apostolul a trecut în revistă toată răutatea omenească. Oare n-a făcui Dumnezeu mii de semne prin proroci? Oare nu prin toate a iconomisit El mântuirea noastră? N- am ascultat poate? „Că şi noi eram, zice, altădată fără de minte, neascultători."

Iar când bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat (3, 4), cum? El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt. (3, 5) Vai! Cât eram de cufundaţi în răutate, încât nu puteam a ne îndrepta, ci am avut nevoie de renaştere, şi aceasta este naşterea din nou. După cum se petrece cu o casă putredă, când nimeni nu mai pune vreo proptea, şi nici că mai pune ca legătură cu clădirea veche ceva nou, ci dărâmând-o până la temelie, o ridică astfel din nou şi o reface, tot aşa a făcut şi Dumnezeu.

Nu ne-a reparat, aşa-zicând, ci ne-a făcut din nou, căci aceasta vrea să zică prin expresia: „şi prin înnoirea Duhului Sfânt", adică ne-a ; făcut noi din capul locului. Cum? Prin Duhul Sfânt. Tot aceasta ta o învederează şi prin altă expresie, zicând: Pe Care L-a vărsat peste noi, din belşug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (3, 6) Aveam nevoie de mult Duh. Ca, îndreptându-ne prin harul Lui — iarăşi dar, iar nu datorie — să ne facem, după nădejde, moştenitorii vieţii celei veşnice. (3, 7) Aici, împreună cu îndemnul spre umilinţă este şi nădejde

pentru cele viitoare. Că, dacă eram atât de deznădăjduiţi, ca unii care n-aveam nimic bun, şi a trebuit ca să ne nască din nou, mântuindu-ne prin har, şi numai aşa ne-a salvat, apoi cu atât mai mult va face aceasta în viitor.

Nimic nu era mai rău ca sălbăticia omenească, mai înainte de venirea lui Hristos, când toţi se găseau ca nişte războinici unii către alţii. Pe copii îi ucideau părinţii lor, mamele ca turbate umblau după copiii lor; nimic nu era în fiinţă, nici o lege scrisă sau naturală, ci toate se găseau anapoda. Desfrâuri întruna, ucideri, şi chiar ce este mai grozav decât omorurile, tâlhăriile, pe care unul dintre cei din afară le încuraja, ba mai mult credea fapta aceasta ca o virtute — şi cu drept cuvânt — după ce pe unul ca acesta spartanii îl cinsteau ca pe Dumnezeu. Întruna prorocii, despre faptul că unul sau altul va urma să fie ucis.

Să vă spun ceva de prin acele timpuri? Androginul, fiul lui Minos, venind la Atena şi iarăşi biruind, a rost ucis. Dar Apollon, vindecând răul cu rău, a poruncit a se da ca jertfă pentru dânsul de două ori câte şapte copii . Dar ce poate fi mai crud ca această tiranie? Şi aceasta s-a făcut; dar un om, ducându-se spre a dezlega furia demonului, i-a ucis pe copii. Ai văzut că înşelăciunea predomina în toată puterea cuvântului? Dar dacă faptul a fost drept, nu trebuia a fi împiedicat, iar de a fost nedrept — după cum a şi fost — nici nu trebuia a se porunci de la început.

Îi cinsteau pe luptătorii cu pumnul şi pe atleţi. Războaie necontenit şi succesive, prin cetăţi, prin sate, prin case. Făceau pederastie, ba încă acel filosof admirat de dânşii a legiuit că sclavului nu-i era slobod nici de a face pederastie, nici de a-şi unge trupul cu untdelemn (a exersa în lupte), fiind considerate

aceste fapte ca o virtute, ce avea în sine o mare cinste. Ba încă şedeau pe casă (în foişor) în faţa lumii. Şi dacă cineva ar trece în revistă toate cele ale lor, ar găsi că dânşii batjocoreau însăşi natura, şi nimeni nu-i putea împiedica.

Dar dramele lor teatrale oare nu erau încărcate cu desfrâuri, corupi i i şi sacrilegii? Se făceau privegheri de noapte spurcate şi erau chemate femei la priveliște. O, câtă spurcăciune! În timp de noapte se făcea priveghere, şi fecioara stătea la un loc cu tineri turbaţi de amor şi cu oameni beţi. Privegherile acestea erau un întuneric, precum întuneric erau şi faptele lor ce le săvârşeau!

De aceea şi zice apostolul: „Căci şi noi eram altădată fără de minte, neascultători, amăgiţi, slujind portelor şi multor feluri de desfătări”. Cutare, zice, s-a îndrăgostit de mama lui vitregă, iar femeia cutare s-a îndrăgostit de părintele său şi a fost sugrumat! Despre amorurile de copii, pe care obişnuiesc a le numi jucării şi obiceiuri copilăreşti, nici nu e slobod de a vorbi. Cum nu se ruşinează şi nici nu-şi acoperă faţa? Dar, ce? Poate că voieşti a vedea căsătoria fiului cu mama sa? Sunt şi din acestea printre ei, şi ceea ce este mai rău, că faptul acesta s-a petrecut nu în neştiinţă, iar Dumnezeul lor nu-i împiedica, ci trecea cu vederea felul cum natura era batjocorită, şi acestea se petreceau încă printre cei din clasele de sus.

Deci, dacă şi cei ce — dacă nu pentru altceva, cel puţin pentru ochii lumii — trebuiau să se ţină strâns de virtute, şi totuşi se purtau atât de îngăduitori faţă de rău, apoi ce trebuiau a face cei mulţi, care se ascundeau de privirile lumii? Ce poate fi mai variat ca această plăcere? Cutare s-a îndrăgostit de cutare bărbat şi, după ce s-a întors bărbatul, l-a ucis prin concubin — poate că mulţi din voi ştiţi această

poveste —, dar pe concubin l-a ucis fiul bărbatului omorât, după care a murit şi femeia. După aceasta a fost cuprins de dragoste nebună şi acesta a fost alungat de furii, iar la urmă, întorcându-se, l-a ucis pe un altul, şi pe femeia lui i-a luat-o de soție. Dar ce poate fi mai rău ca aceste nenorociri?

Acestea le-am spus, citând din scriitorii din afară, ca să-i conving pe elini şi să arăt câte rele stăpânesc lumea. Dar dacă voiţi, vom arăta şi din ale noastre. „Şi-au jertfit, zice, pe fiii lor şi pe fetele lor idolilor". (Psalmi 105, 37) Cei ce locuiau în Sodoma pentru nimic alta n-au pierit, decât numai pentru că erau nebuni după copii. Şi chiar la începutul venirii Lui Hristos, oare nu juca în mijlocul celor poftiţi la ospăţ fata împăratului, în mijlocul oamenilor beţi? Oare nu a cerut ca plată pentru joc capul proorocului? „Cine va grăi puterile Domnului?" (Psalmi 105, 2)

„Urâţi fiind şi urându-ne unul pe altul", zice. Căci, când punem sufletul nostru în contact cu toate plăcerile, numaidecât suntem cuprinşi de o mare ură. De ce oare? Pentru că dragostea este unită cu virtutea, şi când este virtutea, atunci pe nimeni nu obijduieşte. Priveşte ce spune şi Pavel: „Nu vă amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu. Şi aşa eraţi unii dintre voi. (I Corinteni 6, 9-11)

Ai văzut cum fiecare fel de răutate sporea şi întunericul era mare, iar dreptatea era înăbuşită? Că, dacă cei ce s-au bucurat de prorocii şi au văzut petrecându-se atâtea rele şi printre duşmani, şi printre dânşii, şi totuşi nu s-au cuminţit, ci făceau mii de rele, apoi ce n-ar fi făcut alţii?

Alţii iarăşi printre dânşii porunceau ca fete dezbrăcate să se lupte în faţa oamenilor . De multe bunătăţi v-aţi învrednicit voi, dacă nu suferiţi nici vorbă măcar a auzi, de care lucru filosofii nici nu se ruşinau. Un alt filosof al lor, şi chiar corifeul lor, le scotea şi la războaie pe femei şi poruncea ca ele să aparţină tuturor, adică ale tuturor, prostituate în comun. „Întru răutate şi pizmă vieţuind”, zice. Căci, dacă chiar cei ce filosofau printre ei legiuiau astfel de nelegiuiri, apoi ce am mai spune de cei ce nu filosofau.

Dacă cei ce aveau barbă lungă şi erau îmbrăcaţi cu togă, şi totuşi grăiau de acestea, ce am mai spune de alţii? Nu de aceea a fost făcută femeia — omule! — ca să fie a tuturor, în comun. O! voi, care toate le-aţi răsturnat pe dos; care vă amestecaţi cu băieţii, ca şi cu fetele, şi care scoateţi la război pe fete, ca şi pe bărbaţi! Acesta este lucrul diavolului, care toate le confundă şi le răstoarnă pe dos, care zguduie şi răstoarnă hotarele cele puse din început, regulile pe care Dumnezeu le-a pus în natură. Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngriji de casă, şi bărbatului de a se îngriji de cele din afară, iar tu scobori capul la picioare, şi picioarele le ridici la cap. Înarmezi femeile, şi nu te ruşinezi?

Şi ce spun acestea? Unii dintre dânşii le introduc pe femei în povestiri ca ucigându-şi copiii, şi nu se ruşinează, nici nu se sfiesc băgând în auzul oamenilor astfel de povestiri spurcate. „Iar când bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi, din belşug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin harul

Lui, să ne facem, după nădejde, moştenitorii vieţii celei veşnice.

Dar ce înseamnă „după nădejde”? Adică, după cum am crezut, aşa vom lua, aşa ne vom bucura; sau poate „sunteţi deja moştenitori ai vieţii celei veşnice”.

Vrednic de crezare este cuvântul. (3, 8) Fiindcă a vorbit despre cele viitoare, şi care nu sunt încă de faţă, a adăugat ceea ce este demn de credinţă. „Adevărate sunt acesta, zice, iar aceasta se învederează din cele ce au rost, căci Cel ce ne-a eliberat din atâtea nelegiuiri şi din atâtea rele, este învederat că ne va împărtăşi şi din toate cele viitoare, stăruind în filantropia şi harul Său, căci toate vin din aceeaşi îngrijire.”

Să mulţumim deci iubiţilor, lui Dumnezeu, şi pe nimeni să nu bârfim, nici să învinovăţim, ci mai ales să sfătuim, să povăţuim, să îndemnăm şi să ne rugăm pentru ei, chiar de ne-ar batjocori sau ne-ar nesocoti — căci aşa sunt cei bolnavi; însă, cei ce aleargă pentru sănătatea lor, toate le rabdă, toate le rac - chiar dacă n-ar folosi cu nimic — ca nu cumva să se învinovăţească pe dânşii, ca unii ce nu s-au îngrijit.

Sau nu ştiţi că de multe ori când un doctor nu se îngrijeşte de cel bolnav, un altul dintre neamurile bolnavului îi zice: „Îngrijeşte-l din nou şi nimic să nu-i lipsească, ca nu cumva să-ți aduc vreo învinovăţire, nu cumva să am motiv de a te acuza”? Nu vedeţi câtă îngrijire au neamurile de cei ai lor? Câte fac pentru dânşii, şi doctori chemând, şi bani cheltuind, şi stând lângă dânşii întruna?

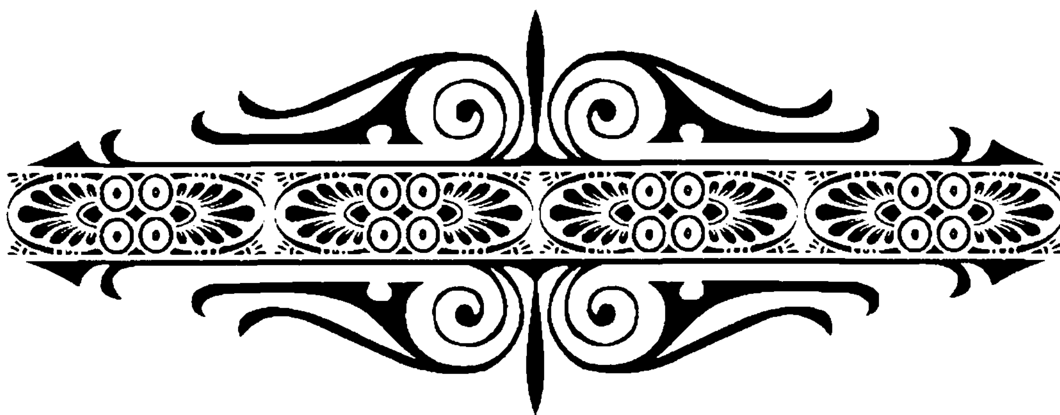
Să-i imităm măcar pe aceştia, deşi îngrijirea nu este aceeaşi, căci, când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în lături de a trimite pe cineva după un doctor, Fie cât de departe, spre a-l în sănătoşi, în timp ce sunetul lui fiind

bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toţi stăm cu nepăsare, toţi suntem căzuţi în trândăvie, toţi ne îngrijim prea puţin şi îi trecem cu vederea şi pe femei, şi pe copii, prăpădiţi de o asemenea boală grozavă, şi tocmai la urmă ne venim în simţiri.

Gândiţi-vă cât de urâcios este şi de râs chiar, de a zice la urmă: „Nu ne aşteptam, nu credeam că va fi aşa". Dar aceasta nu numai că este urâcios, ci şi primejdios. Căci, dacă în viaţa aceasta a nu prevedea cele viitoare ţine de cei tâmpi şi lipsiţi de minte, când mai ales şi îi auzim pe mulţi sfătuind şi zicând ce trebuie să facă şi ce să nu facă, apoi cu atât mai mult, când e vorba de viaţa viitoare.

Să stăruim deci în acea îngrijire, să ne îngrijim de mântuirea noastră şi pe Dumnezeu să-L rugăm în toate, spre a ne da mână de ajutor. Până când vom fi trândavi? Până când neîngrijiţi? El a vărsat din belşug asupra noastră harul Duhului Sfânt. Să ne gândim deci câtă îngrijire a avut pentru noi şi aceeaşi râvnă să arătăm şi noi sau mai drept vorbind, nu pe atâta, ci fie chiar şi ceva mai mică.

Că, dacă şi după harul acesta noi suntem nesimţitori, mai mare ne va fi pedeapsa. „De n-aş fi venit, zice, şi nu le-aş li vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovăţire pentru păcatul lor„. (Ioan 15, 22) Dar să nu se întâmple acestea cu noi, ci mai ales fie de a ne învrednici bunurilor tăgăduite celor ce-L iubesc pe El, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia VI

Şi voiesc să adevereşti acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune. Că acestea sunt cele bune şi de folos oamenilor. Iar de întrebările nebuneşti şi de înşirări de neamuri şi de certuri şi de sfădirile pentru lege, fereşte- te, căci sunt nefolositoare şi deşarte. De omul eretic, după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te, ştiind că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit. (Tit 3, 8-11)

Vorbind despre iubirea lui Dumnezeu de oameni şi de nespusa Lui îngrijire pentru noi, şi ce a făcut cu noi, a adăugat, zicând: „Şi voiesc să adevereşti acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”, iar acestea spunându-le, îi îndeamnă la milostenii.

Deci, acestea nu numai spre umilinţă sunt potrivite, spre a nu se îngâmfa sau a-i grăi de rău pe alţii, ci şi spre toată fapta bună. Tot aşa şi către corinteni, scriindu-le, zicea: „Căci cunoaşteţi harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogăţiţi”. (II Corinteni 8, 9)

Gândindu-se deci la îngrijirea lui Dumnezeu şi la nemărginita Lui filantropie, îi îndeamnă la milostenie, nu oricum sau în treacăt, ci „pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune", adică să-i ajute pe cei nedreptăţiţi, nu numai cu bani, ci şi cu sprijinul, să-i apere pe văduve şi pe orfani, şi, în fine, să-i pună în siguranţă pe toţi cei ce pătimesc rele, căci aceasta vrei să zică prin: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune.

Că acestea sunt cele bune şi de folos oamenilor. Iar de întrebările nebuneşti şi de înşirări de neamuri şi de certuri şi de sfădirile pentru lege, fereşte-te, căci sunt nefolositoare şi deşarte". Dar ce sunt acele numărări de neamuri sau genealogii? Mai ales că şi către Timotei spune aceasta, zicând: „Nici să ia aminte la basme şi la nesfârşite înşirări de neamuri". (I Timotei 1, 4)

Apoi şi aici, ci şi acolo, apostolul lasă a se înţelege că sunt acei iudei, care, cugetând lucruri mari pentru că-l aveau strămoş pe Avraam, nu se îngrijeau de cele ce erau datori, de aceea numeşte astfel de dispute nebune şi fără de folos, fiindcă a se încrede în astfel de lucruri nefolositoare este o nebunie. Sub denumirea de prigoniri sau certuri de aici, el înţelege acele dispute sau certuri cu ereticii, când nu iese din ele nici un folos, căci sfârşitul lor este nimic.

Când cineva este bolnav şi când orice s-ar face este cu neputinţa a-i schimba părerea, apoi de ce să te mai oboseşti în zadar, semănând sămânţa pe piatră? Asemenea osteneală ar trebui să o întrebuinţezi către ai tăi, vorbindu-le de milostenie şi de alte virtuţi. Dar atunci cum de zice în alt loc: „ca doar le va da Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului (II Timotei 2, 25), pe când aici: „De omul eretic,

după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te, ştiind că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit”?

Apoi, acolo el spune de cei ce dau oarecare nădejde de îndreptare, şi pentru cei ce se împotrivesc la întâmplare; dar când îndărătnicia lor este învederată tuturor, de ce te mai munceşti în zadar?

De ce baţi în zadar văzduhul? Ce vrea să zică: „fiind singur de sine osândit”? Adică „nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit”. Când deci şi după sfătuire el rămâne acelaşi, devine de sine osândit.

Când voi trimite pe Artemas la tine sau pe linie, sârguieşte-te să vii la mine, la Nicopole (3, 12). Ce spui? După ce l-ai pus supraveghetor peste Creta, îl chemi iarăşi la tine? N-o face aceasta ca şi cum l-ar abate de la îndeletnicirea lui, ci încă mai mult întărindu-l. Cum că nu l-a chemat la sine spre a-l avea ca tovarăş în toate părţile şi a-l împiedica în lucrul său, ascultă ce spune: căci acolo m-am hotărât să iernez. Cetatea Nicopole era în Tracia.

Pe Zenas, cunoscătorul de lege, şi pe Apollo trimite-i mai înainte, cu bună grijă, ca nimic să nu le lipsească. (4, 13) Aceştia nu erau încă dintre cei cărora le încredinţase apostolul dreptul de priveghere în vreuna din Biserici, ci dintre cei ce-l însoţeau în călătoriile sale. Cel mai însemnat însă era Apollo, puternic fiind în Scripturi şi bărbat învăţat. Dacă primul (Zenas) era ştiutor al legii, nu era nevoie de a fi hrănit de ceilalţi; însă, sub numele de ştiutor al legii de aici, se înţelege cunoscător al legii iudaice, iar prin expresia: „ca nimic să nu le lipsească” îi spune ca să- i trimită toate cele trebuitoare pentru hrană, pentru hrană din belşug.

Să învețe și ai noștri să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă. Te îmbrățișează toți care sunt cu mine. Îmbrățișează pe cei ce ne iubesc întru credință. (3, 14-15)

Adică, el spune aici de toți cei ce-l iubeau pe dânsul sau de bărbații credincioși în general.

Harul fie cu voi, cu toți! Amin. Dar cum îi poruncești de a astupa gura celor ce se împotriveau, dacă trebuia a se feri de dânșii? „Când ei, zice, rac totul pentru vătămare, tu să nu faci din capul locului nimic pentru folosul acelora, căci cei stricați cu desăvârșire nu vor câștiga nimic. Dar dacă dânșii îi vatămă și pe alții, apoi trebuie a te ridica atunci cu putere și a te lupta cu multă bărbăție.

Dacă-i vezi pe alții ajunși în mare stricăciune, și tu te găsești silit de a-i apăra, apoi atunci să nu taci, ci închide-le gura, îngrijindu-te ca să nu le piardă pe cele viitoare. De altfel, nu se poate ca acela care are râvnă și viață curată, să se țină numai de lupte. Decât numai tu fă astfel, precum am zis, căci a se ocupa cineva numai de vorbe, vine de la lipsa de lucru și de la filosofia aceea atât de zadarnică. Căci a vorbi lucruri prisoselnice este o mare pagubă, ci trebuie sau a învăța, sau a se ruga lui Dumnezeu, sau a-I mulțumi. Noi nu trebuie a cruța numai banii, iar vorbele nu; ci, încă mai cu seamă trebuie a le cruța pe acestea din urmă și a nu ne expune tuturor cum s-ar întâmpla."

Dar, oare ce vrea să zică: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune"? Adică, să nu aștepte ca toți cei nevoiași să vină la dânșii, ci dânșii să se ocupe de ajutorul celor nevoiași, căci cel ce se îngrijește, astfel trebuie a se îngriji, și astfel o face aceasta cu mult zel. Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o

primesc, pe cât aduce celor ce o fac, fiindcă le dă curaj față de Dumnezeu.

Sub numele de eretic apostolul îl înțelege pe cel neîndreptat sau, mai bine zis, pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci, după cum a-l trece cu vederea pe cel ce dă speranță de schimbare este rezultatul trândăviei, tot aşa şi a umbla cu linguşiri şi cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare este semn de cea mai de pe urmă prostie şi tâmpire, fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători.

„Să învețe şi ai noştri, zice, să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă." Ai văzut că el se îngrijeşte mai mult de dânşii, decât de cei ce primesc milostenia? „Era cu putință, zice, de a trimite pe aceştia prin alte părți, însă eu mă îngrijesc de cele ale voastre." Căci, ce folos poate fi? Spune-mi: dacă unii dezgroapă tezaure din pământ, iar alții îi hrănesc pe dascăli? Desigur, cei dintâi nu au nici un folos din tezaurele lor şi rămân fără de roadă. Nu putea Hristos, Care cu cinci pâini a hrănit de mii de ori pe atâția, să Se hrănească atât El cât şi cei ce-L însoțeau?

De ce oare Mântuitorul era hrănit de către femei? „Mergeau după El, zice, şi Îi slujeau" (Marcu 15, 4); pentru ca să ne învețe pe noi, că El se îngrijea de cei ce făceau bine. Nu putea fi Pavel, ca acela care prin mâinile lui îi ajuta şi pe alții, să nu primească ajutor de la nimeni? Dar îl vezi pe el şi luând, ba chiar şi cerând. De ce aceasta, oare? Ascultă-l ce spune: „Nu că doar caut darul vostru, dar caut rodul care prisoseşte, în folosul vostru". (Filip. 4, 17)

Dar chiar la început, când credincioşii îşi vindeau toate ale lor, prețul îl puneau la picioarele apostolilor; şi acum priveşte

cum apostolii se îngrijeau mai mult de dânşii, decât de cei ce primeau milostenii. Că, dacă s-ar fi îngrijit apostolii numai de săraci, n-ar fi făcut nici o vorbă de Anania şi Safira, când au ascuns din preţul vânzării , n-ar fi împiedicat de a primi milostenii din nedreptate, n-ar fi poruncit Pavel, zicând: „Nu cu părere de rău sau de silă”. (II Corinteni 9, 7)

Dar ce spui Pavele? Îi împiedici pe săraci de a lua milostenie? „Nu, zice, eu n-am în vedere interesul celor ce primesc, ci al celor ce dau.” Priveşte-l încă şi pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor şi-i dădea acea povaţă minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: „Dă săracilor”, ci: „Răscumpără păcatele tale prin fapte de dreptate şi nedreptăţile tale, prin milă către cei săraci”. (Daniel 4, 24) „Deşartă-ţi punga, zice, nu numai ca alţii să se hrănească, ci şi ca tu să te izbăveşti de pedeapsă.”

Şi Hristos iarăşi a zis: „Vinde averea ta, dă-o săracilor, după aceea, vino şi urmează-Mi”. (Matei 19, 21) Ai văzut că şi acolo a poruncit tot aceasta drept condiţie a urmării Lui? Fiindcă averile sunt o piedică, de aceea i-a poruncit să le dea săracilor, ca astfel să înveţe sufletul de a fi milostiv şi îndurat; îl învaţă de a dispreţui averile, îl învaţă de a fugi de lăcomie. Căci cel ce este învăţat de a da celui ce nu are, cu timpul, se va învăţa a nu lua de la cel ce are.

Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deşi fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau şi postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia.

Milostenia este mai presus de orice faptă bună şi pe cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă împăratul a toate. Şi aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria şi postul, şi culcarea pe pământ

stau numai lângă cel ce le race, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părţile şi toate mădularele atinse se unesc cu Hristos.

Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creştinismul, care este mai mare decât toate semnele şi minunile, şi prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curăţirii murdăriei din sunetele noastre şi scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos. Voiţi poate a şti de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toţi vânzându-şi averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea.

Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de împărăţia cerurilor, ci să vedem numai în timpul de faţă — cine câştigă: cei ce iau sau cei ce dau? — aceia (săracii) murmurau şi se sfădeau între dânşii, pi când aceştia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: „Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una" (Faptele Apostolilor 4, 32), şi harul era peste toţi, şi trăiau cu multă simplitate şi nevinovăţie. Ai văzut cum şi de aici aceia câştigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor şi nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până şi pe ale altora? Priveşte rodul milosteniei. Pereţii şi piedicile au fost răsturnate şi de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: „inima şi sufletul mulţimii erau una". Aşa că acela care-şi deşartă punga sa, chiar si fără milostenie, are un mare folos.

Acestea vi s-au spus, ca astfel cei ce n-au moştenit averi de la părinţi să nu fie trişti, nici mâhniţi, ca fiind mai prejos de cei bogaţi, fiindcă mai mari vor avea, dacă vor voi. Căci cu mai

multă uşurinţă se vor mişca spre milostenie, ca şi văduva din Evanghelie, iar faţă de aproapele nu vor avea nici o pricină de duşmănie si va fi mai slobod decât toţi ceilalţi. Nimeni nu-l va putea ameninţa pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai presus de asemenea rele.

Şi după cum pe cei ce fug dezbrăcaţi nimeni nu i-ar prinde degrabă, iar pe cei îmbrăcaţi cu multe haine şi de-abia purtându-se i-ar prinde îndată, tot aşa se petrece cu bogatul şi săracul. Unul se împiedică în hainele sale: în miile de griji, mânuiri, mânii şi întărâtări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celălalt, chiar de ar fi prins, totuşi iute va putea scăpa şi fugi, nefiind împiedicat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, aşa-zicând, şi încă nu numai acestea, ci şi altele multe trase de bogăţie. Că, de pildă, pentru a trăi cineva cu cumpătare sau în simplitate este mai greu pentru cel bogat decât pentru cel sărac, precum şi a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela decât pentru acesta. „Deci, zici tu, şi mai mare plată va lua.” Câtuşi de puţin. Şi de ce oare, dacă el izbuteşte de a săvârşi cele grele? Fiindcă el însuşi şi-a creat greutăţile, de vreme ce nu ni s-a poruncit să ne îmbogăţim, ci încă din contră, aşa că tu singur îţi făureşti mii de piedici.

Alţii aruncă de la dânşii nu numai banii şi averile, ci îşi muncesc până şi trupul, ca unii ce merg pe cărarea cea strâmtă, pe când tu nu numai că nu faci aşa, ci încă îţi sporeşti şi aprinzi mai mult cuptorul patimilor şi te înconjuri şi de altele. Şi deci te duci pe drumul cel cu uşurinţă de cucerit. Acel drum îi primeşte pe astfel de oameni, pe când drumul sau calea cea strâmtă îi duce pe cei întristaţi, pe cei ce nu poartă

cu dânşii nimic, decât numai aceste greutăţi, care pot fi duse pe această cale: milostenia, filantropia, bunătatea, blândeţea.

Dacă le porţi pe acestea cu uşurinţă, vei putea trece; iar dacă ai cu tine uşurătatea, trufia sufletească şi sarcina cea de spini, numită bogăţie, îţi trebuie un drum cu mult mai larg. Şi nici nu-ţi este cu putinţă de a intra în mulţime, ca nu cumva să-i loveşti pe alţii, purtând în spate sarcina ce o ai, ci trebuie a sta la mare depărtare, în timp ce acela care duce cu sine aur şi argint, vorbesc adică de succesele virtuţii, nu numai că toţi cei de pe lângă dânsul nu fug, ci încă se şi apropie de el şi stau la un loc.

Şi dacă bogăţia este spini şi ciulini, ce poate fi lăcomia? Pentru ce deci o iei cu tine acolo? Pentru ca să faci focul mai mare, punând sarcina pe foc? Oare nu este de ajuns focul gheenei? Gândeşte- te la cei trei tineri cum umblau prin cuptorul cel cu foc; aceea să o crezi de gheena. Cu mare durere au căzut în cuptor şi erau legaţi şi împiedicaţi, şi cu toate acestea an găsit înăuntru o mare lărgime. Nu tot aşa însă erau cei din afară.

Tot aşa ni se întâmplă şi acum, dacă am voi ca să stăm cu bărbăţie şi putere în faţa neîncetatelor ispite. Dacă avem nădejdea în Dumnezeu, vom fi într-o mare lărgime, aşa-zicând, pe când cei ce ne bagă în ispite, vor fi pierduţi. „Că cel ce sapă groapa altuia, zice, va cădea el în ea.” (Înţelepciunea lui Isus Sirah 27, 27) Chiar de i-ar lega mâinile şi picioarele, întristarea îl va putea dezlega.

Şi priveşte faptul cel minunat: pe care i-au legat oamenii, pe aceştia i-a dezlegat focul. Că, dacă cineva i-ar preda slugilor pe unii dintre prietenii săi, iar slugile ştiind şi cinstind prietenia stăpânului, nu numai că nu le vor face nici o

vătămare, ci încă şi mare cinste le va da, tot aşa şi focul, care ştiind că acei trei tineri erau prieteni ai stăpânului său, le-a rupt legăturile, i-a dezlegat şi i-a lăsat în libertate; a devenit pentru dânşii loc de a fi călcat de ei, şi cu drept cuvânt, fiindcă fuseseră băgaţi în cuptor pentru slava lui Dumnezeu. Cei care suntem în necazuri, să avem în vedere acest exemplu.

„Dar, iată, zici tu, aceia s-au mântuit de supărări, iar noi nu." Cu drept cuvânt, fiindcă dânşii au intrat în cuptor nu ca izbăviţi, ci ca morţi cu desăvârşire, căci ascultă ce spun ei. „Dacă, într- adevăr, Dumnezeul nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător şi din inima ta, o, rege! Şi chiar dacă nu ne va scăpa, ştiut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi şi înaintea chipului de aur pe care tu l-ai aşezat nu vom cădea la pământ!" (Daniel 3, 17-18)

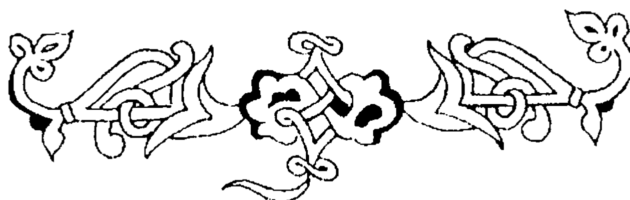
Noi însă, ca şi cum pare că am da lecţii lui Dumnezeu, hotărâm până şi timpul, zicând: „dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviţi", şi de aceea nici că suntem izbăviţi. Fiindcă şi Avraam nu ca izbăvit 1-a luat pe fiul său şi 1-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra aşteptării sale l-a luat, mântuit şi izbăvit. Tot aşa si tu când cazi în strâmtorări şi necazuri „să nu te tulburi în timpul încercării" (Înţelepciunea lui Isus Sirah 2, 2), ci pregăteşte-ţi cugetul tău către toată răbdarea, şi atunci iute te vei mântui de necazuri.

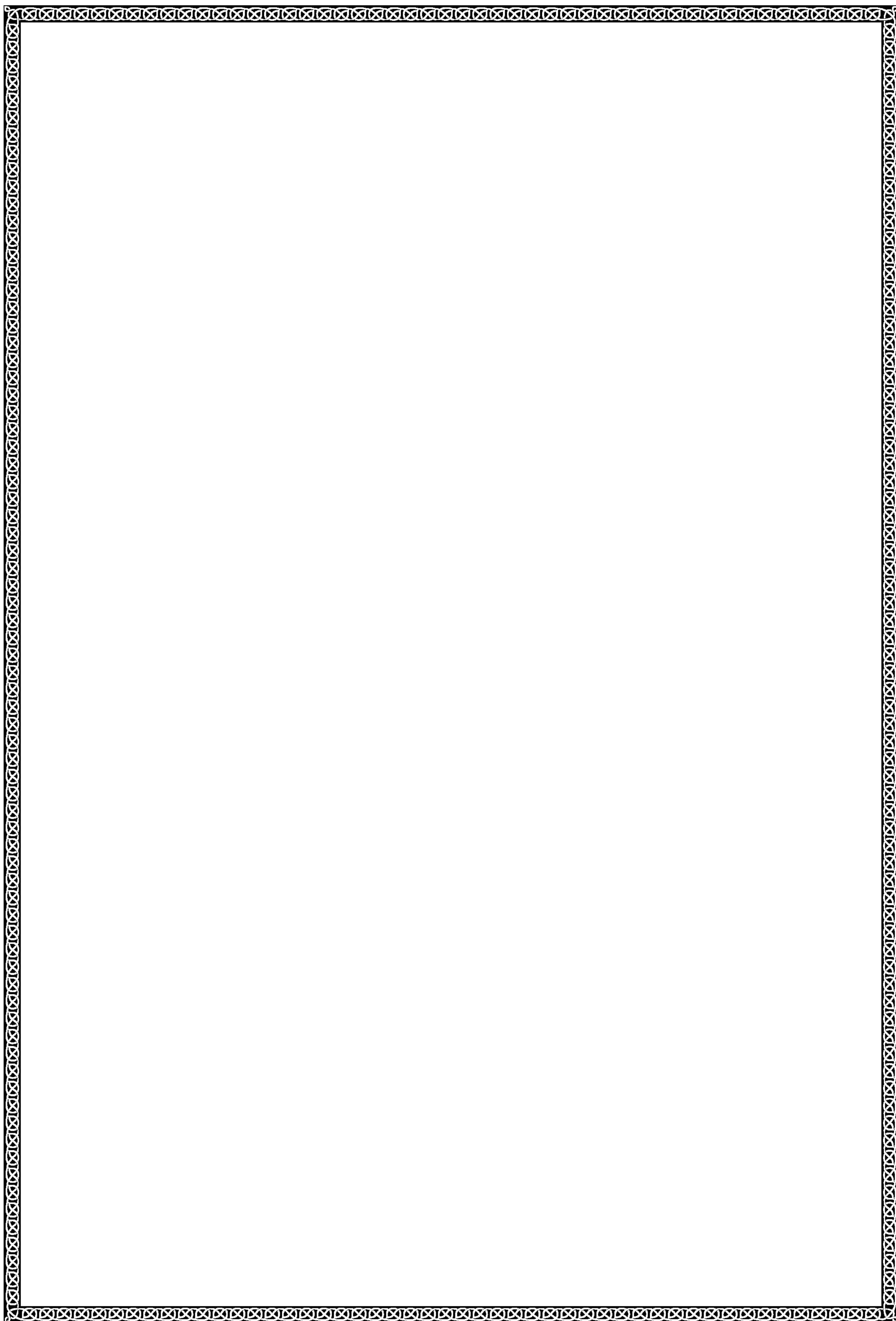
De aceea şi Dumnezeu îţi trimite necazuri, pentru ca să te înveţe a răbda. Când deci de la început ne învăţăm a răbda şi nu ne împuţinăm, la urmă slăbeşte suferinţa, ca fiind totul izbândit. Voiesc a vă povesti şi o istorie neştiută de voi poate, însă având un mare folos. Şi care este acea istorie? Fiind o goană mare, oarecând, asupra creştinilor şi un mare război

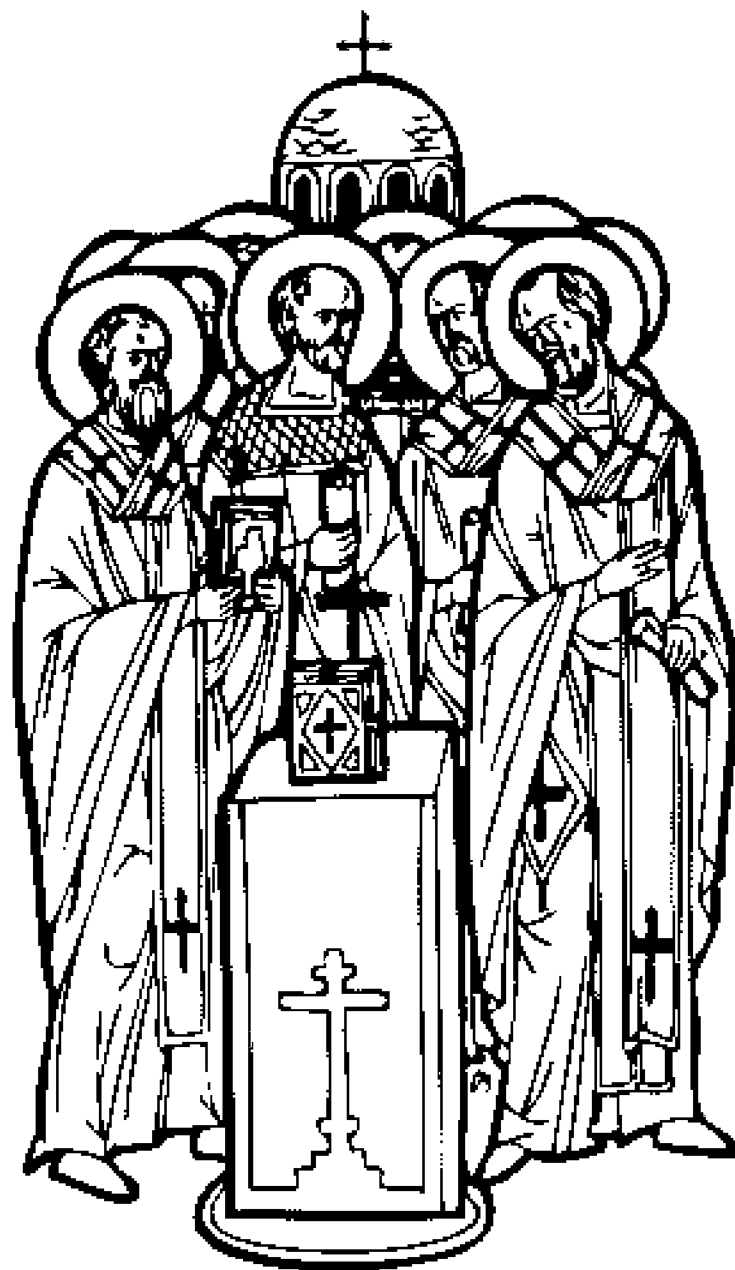
abătându-se asupra Bisericii, au fost prinşi doi bărbaţi, din care unul era gata a pătimi orice, iar celălalt, dacă ar fi fost ca să i se taie capul, poate că era şi el gata şi cu curaj, iar pentru celelalte munci şi cazne era fricos şi tremura de groază. Şi priveşte iconomia lui Dumnezeu! După ce a stat judecătorul pe tron, celui care era gata a pătimi orice a poruncit a i se tăia capul, iar pe cel fricos a poruncit a-l spânzura şi munci, în tot chipul, şi nu o dată sau de două ori a fost muncit, şi purtat prin toate cetăţile.

Dar de ce oare a îngăduit aceasta Dumnezeu? Pentru ca neîngrijirea şi trândăvia cugetului lui să se îndrepte prin cazne, ca orice frică să o scoată din el, ca să nu mai fie fricos, nici leneş. Încă şi Iosif când se grăbea a ieşi din temniţă, atunci mai cu seamă stăruia în curajul ce-l insufla celor doi fameni întemniţaţi cu el. Căci ascultă ce le spunea: „Căci eu sunt furat din pământul evreilor" şi: „adu-ţi aminte şi de mine". (Facerea 40, 15, 14) Unii zic, în toată curăţia inimii lor, că expresia: „adu-ţi aminte şi de mine" este zisă în înţelesul că noi nu trebuie a nădăjdui în oameni, ci totul a arunca şi a lăsa în grija lui Dumnezeu.

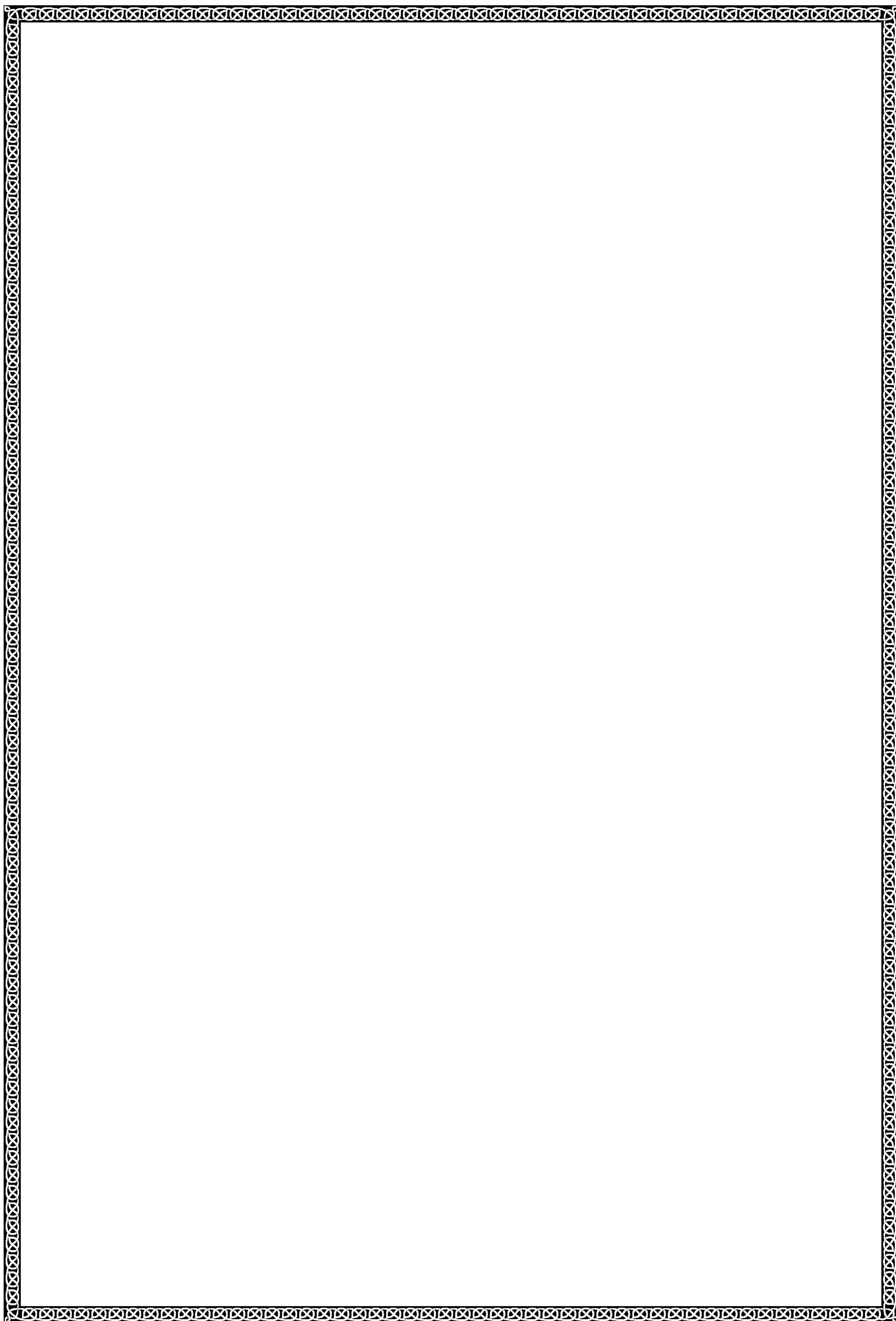
Acestea deci ştiindu-le, iubiţilor, să mărturisim harul lui Dumnezeu, şi pe toate să le facem, care sunt spre folosul nostru, ca astfel să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

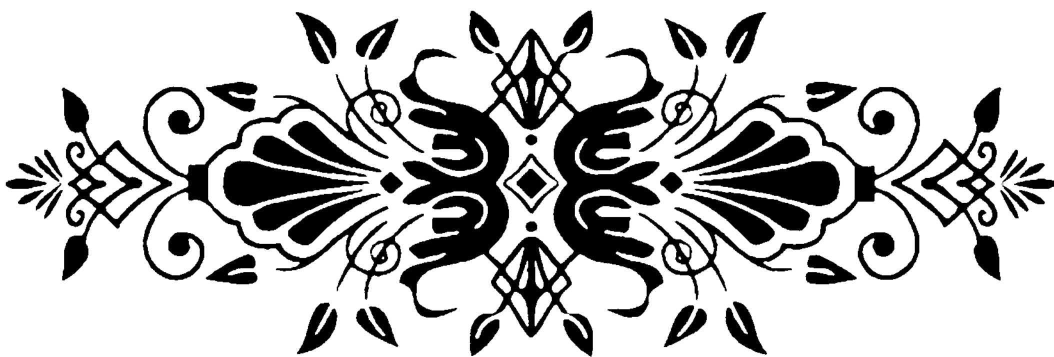

COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON A CELUI ÎNTRU SFINŢI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

Omilia I

Mai întâi, este necesar a vorbi despre subiectul acestei epistole şi după aceea despre celelalte pe care le căutăm. Deci, care este subiectul epistolei? Un bărbat oarecare, Filimon, dintre credincioşi şi dintre bărbaţii cei vrednici. Cum că era un om admirabil, aceasta se învederează de acolo că întreaga lui casă era compusă din credincioşi, şi încă din astrel de credincioşi că se numea Biserică. De aceea, scriindu-i, zicea: „Şi Bisericii din casa ta", (vers. 2). Mărturiseşte apoi apostolul şi de o mare supunere din partea acestui bărbat, şi că inimile sfinţilor s-au odihnit întrînsul. Şi chiar apostolul scriindu-i în epistolă îi porunceşte de a-i pregăti găzduire.

Mi se pare deci că la acest Filimon era mai mult un fel de conac sau locuinţă a tuturor sfinţilor, decât casă a sa. Acest bărbat minunat deci l-a avut ca slugă pe un oarecare Onisim, care, turând ceva de la stăpânul său, a fugit. Cum că întradevăr ceva a fost furat, ascultă ce spune apostolul:

„Iar de te-a păgubit cu ceva sau îţi este dator ceva... eu îti voi plăti". (vers. 18, 19) Acest Onisim deci venind la Roma pe lângă Pavel şi găsindu-l pe el în închisoare, s-a bucurat de învăţătura lui şi acolo a şi fost botezat.

Cum că acolo s-a învrednicit de harul botezului, aceasta se învederează din cele ce spune: „Pe care l-am născut liind în lanţuri”, (vers. 10) siliţi a huli şi a zice că, de fapt, creştinismul a venit în lume ca să răstoarne totul, căci stăpânii îi eliberează pe robii lor, iar faptul acesta este o silnicie. Să mai spun şi altceva? Această epistolă ne mai învaţă de a nu ne fi ruşine de slugi, când sunt virtuoase. Căci, dacă Pavel, cel mai minunat dintre toţi oamenii, grăieşte atâtea pentru slugi, iar aici pentru acest Onisim, cu atât mai mult noi pentru slugile noastre.

Deci, atâtea fiind numirile pe care le scoatem din această epistolă — deşi nici n-am spus încă toate — oare o mai găseşte cineva de prisos şi că în zadar a rost trecută printre celelalte? Şi cum n-ar putea fi aceasta cea mai de pe urmă prostie? Să fim cu băgare de seamă, vă rog, la această epistolă scrisă de apostol, că, dacă atâtea am câştigat până acum, mai multe încă vom câştiga şi din ţesătura (άπό τής ύφής = din ifosul, din urzirea) ei.

„Pavel, cel pus în lanţuri pentru Iisus Hristos, şi fratele Timotei, iubitului Filimon, împreună- lucrător cu noi, şi surorii Apfia, şi lui Arhip, cel împreună-oştean cu noi, şi Bisericii din casa ta: Har vouă şi pace, de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos!” (Filimon, vers. 1-3)

Acestea sunt spuse către stăpân pentru sluga lui. De la început deci a înmuiat, aşa-zicând, cugetul lui Filimon, nu l-a lăsat să se creadă umilit, mânia i-a stins-o, numindu-se pe sine legat al lui Hristos, l-a adus la compătimire şi înduioşare, făcând ca toate cele prezente să pară ca un nimic. Căci, dacă legăturile (lanţurile) pentru Hristos nu sunt o ruşine, ci chiar

laudă, apoi cu atât mai mult robia sau slujirea nu poate fi o necinste.

Acestea le zice apostolul nu îngâmfându-se, ci o face din interes, arătând credincioşia lucrului, nu pentru el sau în interesul său, ci pentru credincioşi, spre a primi harul mai cu înlesnire aceştia, ceea ce a şi spus în alt loc, acolo însă arătând îngrijirea lui cea părintească, iar aici credincioşia.

Nimic nu poate fi mai mare ca această laudă. Cel ce poartă rănile lui Hristos, după cum zice: „căci eu port în trupul meu semnele Domnului Iisus” (Galateni 6, 17), sau mai bine zis, pe cel ce a fost legat pentru Hristos, cine nu l-ar cinsti? Cine nu ar pleca ochii în jos auzind de legăturile şi de rănile lui Hristos? Cine nu şi-ar da şi sufletul, de nu cumva şi pe vreunul din ai săi?

„Şi fratele Timotei.” Mai ia şi pe un altul împreună cu el, ca astfel avându-l şi pe acela, crezut de cei mai mulţi ca vrednic de toată credinţa, prin aceasta mai mult să se umilească. „Iubitului Filimon, împreună-lucrător cu noi.” Dar dacă este „iubit”, nu este nici o îndrăzneală sau cutezanţă din parte-i de a mijloci pentru Onisim, ci e urmarea unei mari prietenii; iar dacă este „împreună-lucrător”, nu numai că nu este rugat pentru asemenea lucruri, ci încă era dator a mulţumi, căci lui şi singur mulţumeşte, fiindcă acelaşi lucru îl face. Încât că fără vreo cerere „şi o altă pricină este, zice, ca tu să-l ierţi; că, dacă Evanghelia este folositoare, iar tu te îndeletniceşti cu Evanghelia, apoi nu a fi rugat, ci eşti dator a primi cu mulţumire”.

„Şi surorii Apfia.” Mi se pare că femeia aceasta era împreună-vieţuitoare cu el. Dar tu priveşte umilinţa lui Pavel: pentru cererea lui îl ia cu sine şi pe Timotei, ba încă nu numai

pe bărbat îl roagă, ci şi pe femeie, şi pe un altul, prieten poate al lor. „Şi lui Arhip, zice, cel împreună-oştean cu noi"; voind a face aceasta nu ca din poruncă şi nici oarecum supărat dacă poate nu l-ar fi ascultat imediat, ci întocmai ceea ce ar fi făcut un om necunoscut, aceasta o cere a o face şi aceia, ca adică să-i asculte rugămintea. Căci pentru a se îndeplini o cerere, nu numai rugămintea multora poate fi de folos, ci şi rugămintea către mulţi.

De aceea zice: „şi lui Arhip, cel împreună-oştean cu noi". „Dacă eşti împreună-ostaş, zice, eşti dator de a şi lua parte la acestea." Acesta este acel Arhip, despre care, scriind colosenilor, zicea: „Spuneţi lui Arhip: Vezi de slujba pe care ai primit-o întru Domnul, ca să o îndeplineşti". (Coloseni 4, 17) Mi se pare că acesta era dintre cei rânduiţi în cler, şi deci şi pe el îl ia pe lângă sine pentru rugăminte, ba încă şi împreună-ostaş îl numeşte, ca astfel în tot chipul să-l ajute pe Onisim.

„Şi Bisericii din casa ta", zice. Nici pe slugi nu le-a lăsat la o parte prin această expresie, căci ştia el bine că de multe ori chiar şi cuvintele slugilor îl pot întoarce pe stăpân, mai ales când cererea este făcută pentru slugi. Cei ce erau mai cu seamă supăraţi, poate că tocmai aceia erau, dar apostolul nu-i lasă a cădea în invidie, cinstindu-i cu salutarea împreună cu stăpânii lor. Şi nici pe stăpân nu-l lasă a se supăra. Dacă i-ar fi numit cu numele lor, 1 poate că s-ar fi supărat; iar acum că nu i-a numit, nu s-a supărat.

Priveşte deci cu câtă înţelepciune a găsit mijlocul de a şi pomeni de ei, şi pe aceia a-i cinsti cu aceasta, în acelaşi timp şi pe el a nu-l atinge. Numele de Biserică nu-i lasă pe stăpâni a se supăra, dacă se numără la un loc cu slugile, fiindcă Biserica nu cunoaşte deosebirea dintre stăpân şi slugă, ci îl

deosebeşte pe unul de altul prin fapte bune şi păcate. „Deci, dacă este Biserică, zice, nu te supăra că au fost salutate şi slugile împreună cu tine, căci „întru Hristos Iisus nu mai este nici rob, nici liber". (Galateni 3, 28)

„Har vouă şi pace." Prin aceste vorbe i-a adus aminte şi de păcatele lui. „Gândeşte-te, zice, câte ţi-a iertat ţie Dumnezeu, cum prin har te-ai mântuit; deci, imită-l pe stăpân. Mulţumeşte-i deci lui." Cum? Când îl imităm pe stăpânul nostru, rămâne harul împreună cu noi, fiindcă şi acel rob care s-a arătat nemilostiv către tovarăşul lui ce-i datora o sută de dinari, întrucât nu i-a cerut acei dinari, şi harul stăpânului era cu dânsul, iar când i-a cerut, s-a luat de la el harul şi a fost dat muncitorului.

Acestea cugetându-le, iubiţilor, să fim îndurători şi iertători către cei care ne greşesc nouă. Greşelile cele ce noi le iertăm altora aici sunt cei o sută de dinari, pe când greşelile noastre faţă de Dumnezeu sunt mii de talanţi, căci voi ştiţi că păcatele se judecă si după valoarea persoanelor. De pildă, eu zic că acela care-l batjocoreşte pe un cetăţean, a greşit desigur, însă nu la fel cu cel care-l batjocoreşte pe stăpânitor, şi mai mult decât acesta cel care-l batjocoreşte pe stăpânitorul cel mai mare, nu însă tot aşa cel care-l batjocoreşte pe cel mai mic; iar cel care-l batjocoreşte pe împărat cu atât mai mult, pentru că, deşi batjocura este aceeaşi, totuşi prin superioritatea persoanei devine încă mai mare.

Deci, dacă cel care-l batjocoreşte pe împărat primeşte pedeapsa cea mai grea pentru, demnitatea persoanei, apoi cel care-L batjocoreşte pe Dumnezeu de câţi talanţi va fi răspunzător? Aşa că, deşi aceleaşi greşeli le-am săvârşit şi către Dumnezeu, ca şi către oameni, totuşi nu este nici o

asemănare, ci pe câta deosebire este între Dumnezeu şi oameni, pe atâta este şi între greşelile unora şi ale altora. Dar acum eu găsesc că păcatele devin şi mai multe, şi mai mari, nu numai prin superioritatea persoanei, ci şi prin însăşi firea lor.

Desigur că înfricoşător şi grozav este cuvântul, dar este nevoie a-l grăi, pentru ca cugetul vostru să se mişte şi să se zguduie, arătând că noi ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu, şi că-i cinstim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu. Gândeşte-te bine: cel ce preacurveşte ştie că Dumnezeu îl vede, şi totuşi Îl dispreţuieşte pe Dumnezeu, iar dacă îl vede un om, își stăpâneşte pofta. Prin aceasta oare nu-i preferă pe oameni lui Dumnezeu? Oare nu-L batjocoreşte pe Dumnezeu?

Dar ceea ce este cu mult mai grozav e că de oameni se teme, iar pe Dumnezeu Îl dispreţuieşte. Când îi vede pe oameni, își stăpâneşte focul poftei sau mai bine zis, care foc? Nu este foc, ci batjocură, căci, dacă nu este slobod de a se lolosi de acea femeie, desigur că faptul este un foc, acum însă este batjocură şi cutezătoare necinstire; când îi vede pe oameni, zic, se opreşte din nebunia lui, iar de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu prea puţin se îngrijeşte.

Şi iarăşi, cel ce fură ştie foarte bine că răpeşte avutul altuia şi, în timp ce pe oameni încearcă a-i înşela, iar către cei ce-l învinovăţesc se justifică, ba încă pe lângă justificare mai adaugă şi fel de fel de pretexte, iată că pe Dumnezeu neputând a-L convinge, nu se îngrijeşte deloc, nici nu se sfieşte, nici nu-L cinsteşte. Dacă împăratul ar porunci cuiva să nu se atingă de averea altuia, ba încă să-i dea şi din ale sale, desigur că s-ar supune, iar când Dumnezeu ne porunceşte să

nu răpim şi nici să luăm averile altora, noi nu ne supunem. Ai văzut că noi îi preferăm pe oameni înaintea lui Dumnezeu?

Cuvântul este greoi poate şi neplăcut, dar arătaţi prin fapte că este greoi şi fugiţi de asemenea păcate. Dar dacă nu vă temeţi de un asemenea fapt, cum aş putea crede vouă, care spuneţi că „ne temem de cuvinte şi că ne sperii"? Voi singuri vă îngreuiaţi prin asemenea fapte, şi totuşi nici un cuvânt nu faceţi. Eu dacă vă vorbesc de lucruri pe care le faceţi în realitate, vă supăraţi. Dar cum să nu fie absurd?

Fie ca toate cele vorbite de mine să nu fie adevărate. Aş voi ca eu singur să capăt batjocură în acea azi, ca unul ce în zadar şi fără dreptate v-am batjocorit, decât să vă văd pe voi învinovăţiţi pentru astfel de păcate. Dar nu numai că voi îi preferaţi pe oameni lui Dumnezeu, ci şi pe alţii îi siliţi la aceasta. Mulţi le-au silit pe slugi; pe unii să se însoare fără voia lor, iar pe alţii să facă slujbe absurde sau amorurilor spurcate, sau furtişagurilor, sau lăcomiilor, sau silniciilor, asa că păcatul este îndoit si nici măcar nu pot avea iertare din cauza vreunei strâmtorări oarecare.

Că, dacă tu faci relele fără voie, pentru a îndeplini porunca stăpânitorului, apoi nici aşa nu-ţi poate fi îndeajuns justificarea, ba încă păcatul îţi devine şi mai greoi, când tu-i sileşti pe aceia de a face asemenea fapte. Deci, cam ce iertare poate avea un asemenea om?

Acestea le-am spus nu doar că voiesc a vă judeca şi osândi pe voi, ci a arăta cât de datori Îi suntem lui Dumnezeu. Că, dacă şi atunci când îl cinstim pe un om mai mult decât pe Dumnezeu, prin aceasta Îl batjocorim pe Dumnezeu, apoi cu cât mai mult când noi protimisim pe oameni înaintea lui Dumnezeu? Dacă aceleaşi greşeli făcute oamenilor se arată cu

mult mai mari făcute față de Dumnezeu, apoi cu cât mai mult când chiar păcatul prin valoarea sa este mai mare şi mai grozav? Să se cerceteze fiecare pe sine şi să vadă toate câte face pentru oameni. Am fi foarte fericiți, dacă am face atâtea pentru Dumnezeu, pe câte facem pentru oameni, pentru slava din partea oamenilor, pentru frica sau cinstea ce le dăm lor.

Deci, dacă noi suntem atât de răspunzători, apoi suntem datori de a-i ierta cu toată bunăvoința pe cei ce ne nedreptăţesc pe noi şi ne răpesc cele ale noastre, şi a nu căuta să le facem rău, a nu căuta să ne răzbunăm. A nu ţine minte răul este, aşa-zicând, calea iertării greşelilor, care nu are nevoie de osteneli, nici de vreo cneltuială de bani, şi nici de altceva de acest fel, ci numai de o bună intenție. Nu este nevoie de a fi trimis în călătorie, nici de a trece peste botare şi nici de a trece prin primejdii sau necazuri, ci numai de voință.

Ce iertare vom avea pentru cele părute ca anevoioase şi grele, când faptul în sine are atâta folos şi nici o osteneală, şi cu toate acestea nu-l facem? Nu poţi dispreţui poate banii, nu poţi împrăştia averile tale săracilor; dar a voi un bine oarecare nu poţi? A te lăsa de nedreptăţi nu poţi? Chiar dacă poate n-ai fi vinovat de multe păcate, dar dacă Dumnezeu ţi-ar porunci să ierţi, oare nu ar trebui să ierţi? Acum însă fiind şi atât de vinovat, tu nu-l ierţi pe cel ce ţi-a greşit?

Şi acestea ţi le cere el, din acelea pe care tu le ai. Dacă noi ne-am duce la un datornic al nostru, iar acela, aflând, ne primeşte, ne cinsteşte şi ne ospătează, ba încă ne arată toată dragostea cu prisosință — fără a se crede prin aceasta dezlegat de plata datoriei ce o are — apoi prin toate acestea el încearcă a ne face îngăduitori în privința cererii acelei datorii;

iar tu, datorând atâtea lui Dumnezeu şi poruncindu-ţi-se a ierta, pentru ca iarăşi să iei, nu ierţi?

Şi de ce, mă rog? Vai! de câtă filantropie ne bucurăm, câtă răutate arătăm în schimb, câtă somnolenţă, câtă trândăvie! Şi cât de uşoară este virtutea! Aici nu este nevoie nici de puterea trupului, nici de avere, nici de bani, nici de stăpânire, nici de prietenie, nici de altceva de acest fel, ci este de ajuns numai a voi, şi totul se face, lucru ce are mare folosinţă.

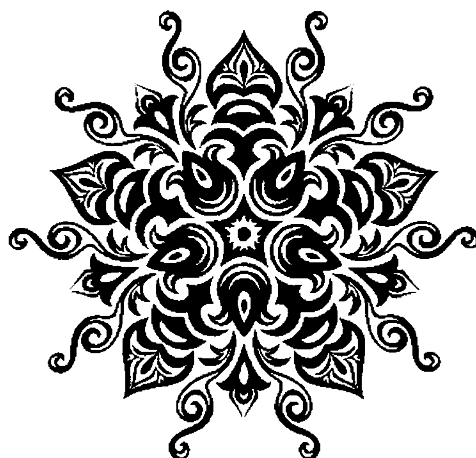
Te-a supărat poate cutare, te-a bârfit şi batjocorit? Gândeşte-te că şi tu multe de acestea faci altora, ba însuşi Stăpânului, şi deci iartă şi treci cu vederea. Gândeşte-te că zici: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri” (Matei 6, 12), gândeşte-te că, dacă nu ierţi, nu vei putea zice aceste cuvinte cu curaj, iar dacă ierţi, apoi tu ceri un lucru ce ţi se datoreşte, nu prin natura lucrului, ci prin filantropia celui ce dă. Şi ce egalitate poate fi între cele ce le ierţi tu celor deopotrivă cu tine, şi cele ce ai păcătuit către Stăpânul şi pentru care ceri iertare?

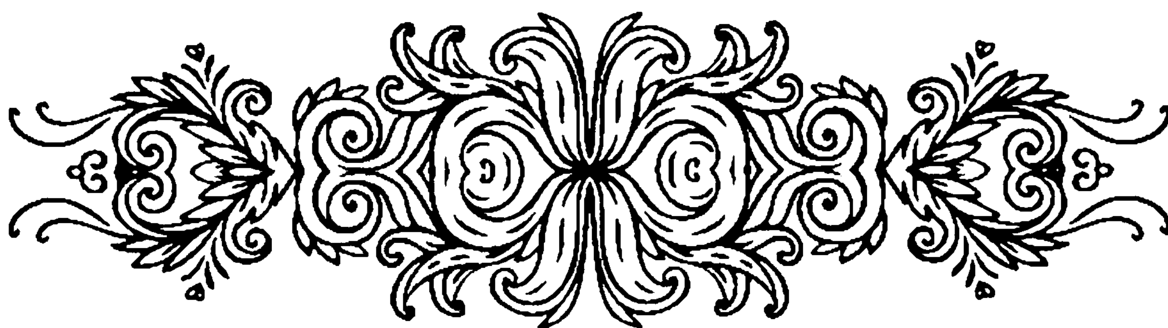
Şi cu toate acestea ne învrednicim de o astfel de filantropie, fiindcă bogat este El în milă şi îndurări! Şi ca să-ti arăt că şi fără de acestea, şi fără de iertare, de la a ierta numai tu singur te foloseşti, gândeşte-te câţi prieteni ai tu, câte laude de pretutindeni ţi se aduc, zicând toţi: „Bun om, lesne de împăcat, nu ştie a se răzbuna, de îndată ce a fost rănit, s-a şi vindecat”. Pe un astfel de om căzut în vreo împrejurare nenorocită, cine nu l-ar milui? Cine nu l-ar ierta greşind? Cine nu i-ar îndeplini cererea ce ar face-o pentru alţii? Cine n-ar voi să fie prieten şi rob unui astfel de suflet bun?

Da! vă rog, toate să le facem pentru aceasta, şi nu numai faţă de prieteni, nu numai faţă de neamuri, ci şi către slugi.

„Lăsând la o parte ameninţarea, zice, ştiind că Domnul lor şi al vostru este în ceruri„. (Efeseni 6, 9) Dacă noi iertăm greşelile aproapelui, dacă facem milostenii, dacă suntem smeriţi — căci şi aceasta iartă păcatele; că, dacă vameşul numai ce a zis: „fii milostiv mie, păcătosului” (Luca 18, 13) şi s-a întors la casa sa îndreptăţit, cu atât mai mult noi vom putea a ne învrednici de o mare filantropie, dacă vom fi smeriţi şi cu inima înfrântă, dacă vom mărturisi păcatele noastre, ne vom curaţi de murdăria păcatului. Că multe sunt şi căile care ne curăţesc de păcate!

Deci, iubiţilor, de pretutindeni să-1 războim pe diavol. Nimic greu n-am spus, nimic anevoios. Iartă-l pe cel ce te-a supărat, miluieşte-l pe cel sărac, smereşte-ţi sufletul şi, chiar de ai fi cel mai păcătos, vei putea să te învredniceşti şi de împărăţia cerurilor; prin acestea vei curaţi toate păcatele şi vei şterge toata spurcăciunea. Fie deci ca noi toţi curăţindu-ne aici toate spurcăciunile păcatelor prin mărturisire, să ne învrednicim bunătăţilor tăgăduite, prin harul şi iubirea Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Srântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin

Omilia II

Mulțumesc pururea Dumnezeului meu, pomenindu-te în rugăciunile mele, auzind despre dragostea ta și despre credința pe care o ai către Domnul Iisus și către toți sfinții, ca părtășia ta la credință să se facă lucrătoare în deplina cunoștință a oricărei lupte bune, pe care o faceți pentru Hristos Iisus. (Filimon, vers. 4-6)

Nu chiar de la început cere har pentru Onisim, ci mai întâi admirându-l pe bărbat și lăudându-l pentru succesele lui, și arătându-i dovada dragostei ce-i purta, prin aceea că făcea totdeauna pomenire în rugăciunile sale de dânsul și spunând că inimile sfinților se odihnesc într-însul, și că de toate ascultă, la urmă pune și cererea lui pentru Onisim, mai ales rugându-l pentru aceasta.

Dacă alții izbutesc în cele pentru care se roagă, cu atât mai mult Pavel.

Dacă venind cu rugămintea înaintea altora, era vrednic de a fi ascultat, cu atât mai mult după alții și cerând un lucru ce nu atârna de el, ci de un altul. Apoi, ca să nu se pară că numai pentru aceasta a scris epistola și să nu se spună că, dacă n-ar fi rost Onisim, n-ar fi scris-o, privește cum el a pus și o altă pricină a acestei epistole, mai întâi arătând dragostea lui și

după aceea poruncindu-i acestui Filimon de a-i pregăti gazdă.

„Auzind despre dragostea ta”, zice. Admirabil este aceasta şi cu atât mai mult decât dacă ar fi rost de faţă să-l vadă. Este învederat deci că aceasta venea din măreţia dragostei lui, care s-a făcut tuturor cunoscută şi a ajuns până la dânsul, deşi nu mică este distanţa de la Roma până la Frigia, şi acolo mi se pare că era şi Arhip, căci colosenii erau în Frigia, către care scriind, zicea:

„Şi după ce scrisoarea aceasta se va citi de către voi, faceţi să se citească şi în Biserica laodicieenilor, iar pe cea din Laodiceea să o citiţi şi voi” (Coloseni 4, 16), aşa că Laodiceea era cetate a Frigiei.

„Mă rog, zice, ca părtăşia ta la credinţă să se facă lucră toare.” Ai văzut cum el mai întâi dă şi apoi ia, şi cum mai înainte de a cere harul, îi dă pe al său cu mult mai mare? „Ca părtăşia ta la credinţă să se facă lucrătoare în deplina cunoştinţă a oricărei fapte bune, pe care o faceţi pentru Hristos Iisus”, adică „să faci toată fapta bună şi nimic să nu-ţi lipsească”, căci numai aşa credinţa este lucrătoare, când are fapte pe lângă sine, după cum zice: „căci credinţa fără de fapte moartă este”. (Iacov 2, 26) Şi n-a zis: „credinţa ta” şi: „părtăşia ta la credinţă”, unindu-l pe dânsul cu sine şi compunând un trup, iar prin aceasta încă mai mult făcându-l de a se smeri. „Dacă eşti părtaş prin credinţă, zice, eşti dator de a fi părtaş şi în altele.”

Căci am avut multă bucurie şi mângâiere, din dragostea ta, întrucât inimile sfinţilor s-au odihnit prin tine, frate. (vers. 7) Nimic nu poate mulţumi pe cineva atât de mult, ca a i se arăta binefacerile ce le dă altora şi mai cu seamă când el este mai în

semnat decât aceia. Şi n-a spus: „dacă altora faci atâtea binefaceri, cu atât mai mult mie”, ci în alt fel îşi râureşte vorba, deşi de altfel tot aceasta a lăsat să se înţeleagă, adică: „tu singur mi-ai dat curaj, din cele ce ai făcut cu alţii”.

„Şi multă mângâiere”, adică „nu numai că ne pare bine, ci ne și mângâiem, căci aceia sunt membre de ale noastre. Deci, dacă tretuie a fi o aşa de mare conglăsuire între creştini, încâl cei ce sunt în scârbe şi necazuri să se odihnească prin alţii, şi chiar de nu s-ar bucura de altceva, cel puţin să se bucure de aceia, ca de un trup binefăcător, apoi cu atât mai mult ne-ai odihni pe noi”.

Şi n-a zis: „te îndupleci, îi asculţi în păsurile lor”, ci încă mai mult, şi cu mai multă emfază: „întrucât inimile sfinţilor s-au odihnit prin tine, frate”, ca şi cum ar spune cineva pentru un copil iubit şi dorit de părinţii săi. Astfel, dragostea şi iubirea fiască de care se bucură îl arată pe dânsul ca foarte iuţit de dânşii.

De aceea, deşi având întru Hristos tot dreptul să-ţi poruncesc ce se cuvine, (vers. 8) Priveşte cum se asigură, ca nu cumva ceva cât de mic din cele vorbite să-l atingă pe auditor sau să-l nemulţumească. De aceea, mai înainte de a-i zice: „îţi poruncesc ţie” — ceea ce ar fi fost aspru, deşi spusă din dragoste, şi îndeajuns de a-l mângâia — pune totuşi o mare grabă de a îndrepta vorha, zicând: „multă îndrăzneală având”, ceea ce îl arată pe Filimon a fi fost un bărbat însemnat, adică „tu mi-ai dat această îndrăzneală”.

Şi nu numai aceasta, dar şi expresia: „întru Hristos” este zisă, nu ca şi cum acela ar fi fost cel mai strălucit în lume sau cel mai puternic, ci pentru credinţa cea întru Hristos. Şi numai după aceasta pune expresia: „îti poruncesc ţie”, precum si

cealaltă: „ce se cuvine”, adică „lucru cu drept cuvânt, lucru ce eşti dator a-l face”. Şi priveşte prin câte ţese această idee. „Altora făcând bine, zice, faci şi mie”, apoi expresia pentru Hristos, că lucrul eşti dator a-l face şi că dragostea dă, iar nu ia.

Pentru dragoste, îți fac mai degrabă o rugăminte (vers. 9), ca şi cum parcă ar zice: „ştiu bine că şi poruncind aduc lucrul la îndeplinire prin puterea ce o am şi prin faptele petrecute mai înainte, dar fiindcă eu pun multă râvnă pentru aceasta, mă rog”. Pe amândouă le-a arătat deodată: şi că are multă îndrăzneală într-însul — căci i-a poruncit — în acelaşi timp şi că îi pretinde acest lucru, pentru care îl roagă.

Aşa cum sunt eu, Pavel, ca un bătrân. Vai! câte vorbe umilitoare! Pavel considerat prin calitatea persoanei, prin vârsta lui, că este bătrân, iar mai presus de toate prin ceea ce-l îndreptățea mai mult decât orice, că este şi pus în lanțuri pentru Iisus Hristos. Dar cine nu l-ar fi primit pe luptătorul pentru Hristos şi pe încununatul cu mâinile întinse? Cine, văzându-l legat pentru Hristos, nu i-ar fi făcut hatârul?

Deci, după ce îi pregăteşte sufletul printr-atâtea, nu deodată pune înainte numele lui Onisim, ci după ce face mai întâi atâtea cereri. Că voi ştiţi cum sunt supărările şi mâniile stăpânilor contra slugilor fugite, și mai ales când împreună cu fuga lor este şi vreo tâlhărie, cum, chiar buni de ar fi acei stăpâni, totuși li se sporeşte mânia.

Această mânie deci, prin toate cele zise, apostolul a îmblânzit-o mult. Şi după ce mai întâi îl convinge de a fi gata pentru orice slujbă şi după ce-i pregăteşte sufletul spre toată supunerea şi ascultarea, la urmă adaugă şi rugămintea lui, zicând:

Te rog pe tine şi apoi cu mari laude: pentru fiul meu, pe care l-am născut fiind în lanţuri, Onisim. (vers. 10) Iarăşi pune înainte legăturile lui care sunt atât de umilitoare. Aici, în fine, pune şi numele lui, şi nu numai că i-a stins orice mânie, ci încă l-a făcut de a se şi veseli. „Nu l-aş fi numit eu fiu, zice, dacă nu mi-ar fi fost de mare folos."

După cum l-a numit pe Timotei, l-a numit şi pe Onisim. Şi de multe ori, arătându-şi dragostea părintească, „l-am născut, zice, fiind în lanţuri", el îl aţâţă pe Filimon prin durerile naşterii, aşa că şi pentru aceasta este vrednic de a se bucura de multă cinste, căci a fost născut în aceleaşi legături, în aceleaşi ispite pe care apostolul le-a suferit pentru Hristos.

„Onisim , cel ce altădată nu-ţi era de folos". (vers. 11) Priveşte câtă înţelepciune, cum mărturiseşte păcatul lui şi cum prin aceasta i-a stins orice mânie. „Ştiu bine, zice, că nu-ţi era de folos, dar acum şi ţie, şi mie (este) de folos. N-a zis: „îţi va fi ţie de bună treabă", ca nu cumva acela să îl contrazică, ci introducând şi persoana sa, prin aceasta a făcut ca speranţele să fie mai vrednice de credinţă. „Dar acum, zice, şi ţie, şi mie de fo los."

Dar dacă lui Pavel îi era de bună treabă, lui, care cerea atâta exactitate, apoi cu atât mai mult lui Filimon. „Pe acesta ţi l-am trimis." Şi prin aceste cuvinte i-a stins mânia, când spune că l-a trimis înapoi la stăpân. Stăpânii mai cu seamă atunci se mânie, când sunt rugaţi pentru cei ce nu sunt de faţă, aşa că şi prin aceasta mai mult l-a îmblânzit.

„Pe acesta ţi l-am trimis", iarăşi pune numele alături de o expresie care este cu mult mai fierbinte decât „fiul". A zis: „fiul", a zis şi: „l-am născut", voind prin aceasta a arăta că mai mult trebuie a-l iubi, de vreme ce l-a născut în ispite şi în

necazuri. Cum că mai cu seamă pentru acei copii suntem aprinşi de dragoste, pe care îi naştem în primejdii, se vede şi de acolo când, de pildă, zice Scriptura: „Vai, Varohavil” (Icabod — „S-a dus slava lui Israel”) (I Regi 4, 19-22), şi iarăşi când Rahil spune de Veniamin: „Fiul durerii mele”. (Facere 35, 18)

Pe acesta ţi l-am trimis, pe el însuşi, adică inima mea; primeşte-l. (vers. 12) Prin aceste cuvinte arată marea lui iubire pentru Onisim. Nu spune: „să nu te mânii pe el”, ci: „primeşte-l”, adică, el nu este vrednic nu numai de iertare, ci şi de cinste. Pentru ce, oare? Fiindcă a devenit fiul lui Pavel. Eu voiam să-l ţin la mine, ca, în locul tău, să-mi slujească mie, care sunt în lanţuri pentru Evanghelie, (vers. 13) Ai văzut câte a făurit el mai întâi, şi numai după aceea l-a adus iarăşi în cinstea stăpânului său? Priveşte apoi cu câtă înţelepciune face aceasta, cum şi pe acela îl face răspunzător, dar şi pe acesta îl cinsteşte.

„Ai găsit ocazie, zice, de a-mi da slujba ta printr-însul.” Aici arată că apostolul l-a avut în vedere mai mult pe Filimon decât pe Onisim şi că mult îl cinstea pe el. Dar n-am voit să fac nimic fără de încuviinţarea ta. (vers. 14) Aceasta mai ales îl îngâmfează pe cel cinstit, când chiar având nevoie de un lucru, totuşi nimic nu face fără ştiinţa aceluia; iar de aici izvorăsc două bunuri: şi aceştia câştigă, şi acela e mai sigur şi mai apărat de orice hulă. Şi n-a zis: „ca să nu-ţi fie silă”, ci ca (fapta ta cea bună) să nu fie ca de silă. „Ştiam eu bine, zice, că şi de n-ai fi aflat sau ai fi aflat fără de veste, totuşi nu te-ai fi supărat; cu toate acestea, fără de voia ta n-am voit să fac nimic”, „ca să nu fie ca de silă”.

Căci poate pentru aceea a fost despărţit de tine câtva timp, ca veşnic să fie al tău, dar nu ca un rob. (vers. 15-16) Bine a zis el „poate" ca să-l mişte pe stăpân, căci fuga lui s-a petrecut din obrăznicie sau dintr-un cuget stricat, iar nu din intenţie, şi de aceea apostolul zice „poate". Şi n-a zis: „de aceea a fugit", ci: „s-a despărţit", întrebuinţând un cuvânt care sună mai plăcut la auz. Şi n-a zis: „s-a despărţit pe sine", căci nu a lui a fost născocirea aceasta de a se duce acolo sau aici, ci după cum zicea şi Iosif, justificându-se pentru fraţii săi: „Dumnezeu m-a trimis înaintea voastră" (Facerea 45, 5), adică vicleşugul lor l-a întrebuinţat în bine, tot aşa şi cu Onisim.

„Că poate pentru aceasta, zice, s-a despărţit pentru un timp." Şi timpul îl mărgineşte, şi păcatul îl mărturiseşte, şi apoi de îndată trece la iconomia faptului. „Ca veşnic să fie al tău", zice, adică nu numai în timpul de acum, ci şi în viitor; ca să-l ai întotdeauna, şi nu ca slugă, ci mai cinstit decât o slugă; slugă fiind, însă să-l ai mai mult ca pe un frate. Aşa că ai câştigat şi de la timp şi chiar prin calitate, iar după aceasta nu va mai fugi."

„Ca veşnic să fie al tău", în loc de „să te bucuri de el". Dar nu ca un rob, ci mai presus de rob, ca pe un frate iubit, mai ales pentru mine. „Cu puţin timp mai înainte ai pierdut o slugă pentru un timp oarecare, zice, iar acum ai găsit pe un frate nu numai al tău, ci şi al meu." Aici este cea mai mare calitate, căci „dacă este fratele meu, zice, nici tu nu vei fi ruşinat". Deci, prin expresia: „fiu", el a arătat dragostea lui părintească, iar prin aceea de: „frate", favoarea cea mare şi egalitatea.

Acestea n-au fost scrise la întâmplare, ci ca să nu le deznădăjduim pe slugi şi nici ca stăpânii să-i certe prea tare, ci să ne deprindem de a le ierta greşelile slugilor; să nu fim

pururea cu asprime față de ele, să nu ne ruşinăm de dânsele şi să le avem tovarăşi în toate, mai ales când sunt bune. Că, dacă Pavel nu s-a ruşinat cniar de a-l numi fiu pe Onisim, şi frate, şi iubit, apoi cum ne-am ruşina noi? Şi ce spun eu de Pavel? Stăpânul lui Pavel nu se ruşinează a numi pe slugile noastre până şi frații lui, şi noi să ne ruşinăm?

Priveşte cum ne cinsteşte pe noi; le numeşte frații săi pe slugile noastre şi prieteni, şi împreună- moştenitori. Iată unde s-a pogorât! Deci, chiar de am face totul, oare am putea fi desăvârşiți?

Nimic nu vom putea, chiar de am face totul, şi chiar de am ajunge la cea mai mare umilință, căci şi atunci ne mai lipseşte ceva. Şi de ce, oare? Spune-mi! Pentru că, orice ai face tu, faci pentru frații tăi, pe când stăpânul a făcut pentru slugile tale.

Ascultă şi te cutremură! Niciodată nu te vei îngâmfa, având smerenia cea adevărată. Poate că veți râde de cele spuse, întrebând dacă smerenia îngâmfează pe cineva. Dar nu vă mirați, căci îl îngâmfează pe om când nu este adevărată smerenie. Cum şi în ce fel? Apoi şi aceasta este ceva drăcesc.

Precum sunt mulți care par că nu sunt stăpâniți de slavă deşartă, şi totuşi sunt stăpâniți de acea patimă, tot aşa şi smerindu-se cineva se îngâmfează, prin aceea că el cugetă lucruri mari de dânsul. De pildă: a venit la tine un frate sau o slugă oarecare, l-ai primit în casa ta, i-ai spălat picioarele, dar imediat ai cugetat în sine lucruri mari, zicând: „Am făcut ceea ce nimeni n-a mai făcut, am câştigat smerenia".

Deci, când rămâne cineva în smerenie? Când îşi aduce aminte de porunca lui Hristos, care zice: „Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice" (Luca 17, 10), şi iarăşi de porunca dascălului lumii, care zice: „Eu

încă nu socotesc să o fi cucerit”. (Filipeni 3, 13) Cel ce este convins că n-a făcut nimic mare, oricâte ar face, numai acesta este cu adevărat cel ce se smereşte, cel ce nu crede că încă a ajuns la sfârşit.

Mulţi s-au îngâmfat din umilinţă. Dar şi noi pătimim aceasta. Ai făcut ceva din smerenie? Să nu cugeti lucruri mari, căci atunci totul ai pierdut. De felul acesta a fost fariseul; s-a trufit fiindcă dădea săracilor a zecea parte, şi a pierdut totul. Însă nu tot aşa a pătimit vameşul. Ascultă-l pe Pavel care zice: „Nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat”. (I Corinteni 4, 4) Ai văzut că el nu s-a îngâmfat pe sine, ci în tot felul se smerea şi se înjosea, deşi ajunsese în cea mai înaltă sfinţenie?

Şi cei trei tineri deşi se găseau în mijlocul cuptorului şi în foc, iată ce ziceau: “Că am păcătuit, că am făcut fărădelege, depărtându-ne de Tine”. (Cântarea celor trei tineri, vers. 5) În acest fel are cineva inimă înfrântă, şi de aceea puteau să zică: „Ci cu suflet zdrobit şi cu duh umilit să fim primiţi de Tine”. (Cântarea celor trei tineri, vers. 15) Astfel că şi după ce au căzut în cuptor erau foarte smeriţi, ba încă mai smeriţi ca înainte de a cădea. Fiindcă vedeau minunea făcută cu dânşii, şi crezându-se pe dânşii nevrednici de mântuire, au fost cuprinşi de o mare smerenie, căci, când ne convingem că ni s-a făcut bine fără să fim vrednici, atunci mai cu seamă ne umilim.

Deşi, de altfel, dânşii ce binefacere oare au primit fără să o merite? S-au dat pe sine focului, în timp ce alţii păcătuiau; erau încă tineri, şi totuşi nu au cârtit, nici nu s-au mâniat şi nici n-au zis: „Ei! şi ce bine este de noi, că-I slujim lui Dumnezeu? Acest împărat este necucernic, şi totuşi a devenit

stăpânul nostru. Dar nu numai atâta; cu ce ne-am folosit noi închinându-se lui Dumnezeu? Împreună cu idolatrii suntem pedepsiţi de idolatru, în robie am fost aduşi, din patrie am fost scoşi, din libertate și din toate cele părinteşti; robi și slugi am ajuns, slujim unui împărat barbar". Nimic din toate acestea n-au zis; însă, ce? „Păcătuit-am, făcut-am fărădelege." Dar şi rugăciunea n-o făceau pentru dânşii, ci pentru alţii. „Tu ne-ai dat unui rege nedrept, cel mai rău care este pe pământ". (Cântarea celor trei tineri, vers. 8)

Şi iarăşi Daniel fiind azvârlit în groapa leilor a doua oară, zicea: „Adusu-Ţi-ai aminte de mine Dumnezeule". Şi de ce nu şi-ar fi adus aminte, Daniele, când tu L-ai slăvit pe dânsul înaintea împăratului, zicând: „Şi mie, nu prin înțelepciunea care ar fi în mine" (Daniel 2, 30), şi când ai fost aruncat în groapa leilor pentru că n-ai ascultat de porunca acelui împărat viclean? Pentru ce, dar, nu şi-ar fi adus aminte tocmai pentru aceasta? Nu oare pentru dânsul ai fost aruncat acum în groapa leilor? „Da! răspunde el; însă sunt dator pentru multe."

Dar atunci ce am putea spune noi? Ascultă-L şi pe David ce spune: „Iar dacă El îmi va zice: «Nu mai este bunăvoința Mea cu tine», atunci iată-mă, facă cu mine ce va binevoi" (II Regi 15, 26), deşi avea cu sine mii de isprăvi. Şi Eli zice: „El este Domnul; facă, dar, ce va binevoi". (I Regi 3, 18) Aceasta este datoria slugilor recunoscătoare, nu numai când primesc binefaceri, ci și nenorociri, ca și în strâmtorări, totul să-I atribuie Lui. Şi cum să nu fie absurd, când noi îl lăsăm pe stăpân ca să-şi bată slugile, ştiind că îi cruţă ca fiind ai lor, şi Dumnezeu nu va cruţa?

Aceasta şi Pavel, lăsând a se înţelege, zicea: „Că de trăim, pentru Domnul trăim, şi dacă murim, pentru Domnul murim. Deci, şi dacă trăim, şi dacă murim, ai Domnului suntem". (Romani 14, 8) Nimeni dintre noi nu ne cruţă mai mult ca Dânsul, Care ne-a adus la viaţă din ceea ce eram, Care răsare soarele, Care plouă, Care entuziasmează sufletul, Care L-a dat pe Fiul Său pentru noi. Dar precum am zis, şi pentru care toate acestea sunt spuse, să ne smerim precum trebuie, să fim cu cumpătare precum trebuie, şi această smerenie sau cumpătare să nu fie pentru noi pricină de îngâmfare.

Eşti smerit? Şi poate mai smerit decât toţi oamenii? Nu cugeta pentru aceasta lucruri mari despre tine, nici pe alţii să-i iei în derâdere, ca nu cumva să pierzi lauda ce ai avea-o. De aceea eşti smerit, pentru ca să scapi de prostie, iar dacă prin smerenie cazi în prostie, mai bine nu te-ai mai smeri. Căci ascultă ce spune Pavel: „Ci păcatul, ca să se arate păcat, zice, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos". (Romani 7, 13)

Când îţi vine în minte de a te admira pe tine singur pentru smerenie, gândeşte-te la Stăpânul tău, unde S-a pogorât cu smerenia, şi nu te vei mai admira, nici nu te vei mai lăuda pe tine însuţi, ci încă vei râde singur de tine, ca unul care n-ai făcut nimic. Consideră-te pe tine datornic pentru toate cele ce ai face. Adu-ţi aminte acea parabolă: „Cine dintre voi, având o slugă la arat sau la păscut turme, îi va zice când se întoarce din ţarină: Vino îndată şi şezi la masă? Oare, nu-i va zice: Pregăteşte-mi ca să cinez şi, încingân-du-te, slujeşte-mi până ce voi mânca"? (Luca 17, 7-8) Oare nu le avem pe slugi ca să ne slujească nouă?

Dumnezeu însă ne-a acordat acest dar, nu ca să-I slujească Lui, ci ca să facă interesul nostru. Dar noi nu trebuie a sta faţă de Dânsul ca şi cum i-am face hatârul, ci ca îndeplinindu-ne datoria, fiindcă datorie este cu adevărat tot ceea ce facem. Dacă voim ca robii cumpăraţi cu bani să vieţuiască tot timpul pe lângă noi şi să avem tot ceea ce au dânşii, cu cât mai mult Cel ce ne-a adus la viaţă din ceea ce nu eram are acest drept, El care ne-a răscumpărat cu scumpul Său sânge.

A plătit preţul răscumpărării pentru noi, atât cât cineva n-ar fi plătit nici pentru fiul său: Şi-a vărsat sângele Său.

Deci, dacă am avea mii de suflete şi le-am depune pe toate, oare i-am răsplăti deopotrivă? Deloc! Şi de ce? Pentru că El a făcut aceasta nu ca şi cum ar fi fost dator, ci totul a făcut din har, iar noi facem pentru că suntem datori. El fiind Dumnezeu, S-a făcut rob pentru noi, şi nefiind sub stăpânirea morţii, a devenit sub stăpânirea morţii găsindu-se în trup, iar noi chiar de n-am pune sufletele noastre pentru Dânsul, totuşi le vom da după legea naturii, şi fără de voie ne vom despărţi de dânsele după puţin timp. Tot aşa şi cu banii, pe care, dacă nu-i vom da pentru dânsul, la ducerea noastră de aici îi vom da de nevoie. Tot aşa si cu umilinţa, chiar de nu ne-am smeri pentru Dânsul, totuşi prin supărări, prin nenorociri, prin stăpânirile lumii ne vom smeri.

Ai văzut cât de mare este harul? N-a zis: „Ce lucru mare fac mucenicii? Că şi de n-ar muri pentru mine, totuşi vor muri negreşit”, ci recunoaşte marea lor jertfă, că de bunăvoie dau ceea ce cu puţin mai în urmă vor da fără voie, după legea naturii. N-a zis: „Ce lucru mare fac cei ce împart averile la săraci? Că numaidecât le vor da şi fără voia lor”, ci recunoaşte şi acestora marele merit, şi nu se ruşinează, ci mărturiseşte în

auzul tuturor, că el, stăpânul, a fost hrănit de slugi. De altfel, şi aceasta este slava stăpânului: de a avea slugi recunoscătoare; şi aceasta este slava stăpânului: de a-l iubi atât de mult slugile; şi aceasta este slava stăpânului: de a-şi însuşi cele ale slugilor; şi aceasta este slava stăpânului: de a nu se ruşina de a fi mărturisit de toţi.

Deci, iubiţilor, să ne ruşinăm de o atât de mare dragoste a lui Hristos către noi şi să ne înfierbântăm şi noi de dragostea Lui. Chiar de ar fi cineva smerit sau om de rând, să audă că El ne iubeşte pe noi, şi atunci mai mult decât toţi ne vom înfierbânta către Dânsul şi-L vom avea în cinste mare, şi-L vom iubi. Stăpânul nostru ne iubeşte atât de mult, şi noi nu ne mişcăm? Nu, vă rog, să nu devenim atât de trândavi pentru mântuirea sufletelor noastre, ci să o iubim şi să ne interesăm după putere pentru câştigarea ei.

Toate să le punem pentru iubirea Lui: şi suflet, şi bani, şi slavă, şi orice, să le punem, zic, pentru mântuirea noastră, cu bucurie, cu bunăvoinţă, cu veselie, nu ca şi cum i-am da Lui ceva, ci ca şi cum ne-am da nouă înşine. Aceasta este legea celor ce iubesc: îşi închipuie că întâmpină binele, când ei întâmpină numai rele pentru cei iubiţi. Astfel deci să ne găsim şi noi faţă de Stăpânul nostru, ca să ne învrednicim şi de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia III

Deci, dacă mă socoteşti părtaş cu tine, primeşte-l pe el, ca pe mine. Iar de te-a păgubit cu ceva sau îţi este dator ceva, pune aceasta în socoteala mea. Eu, Pavel, am scris cu mâna mea; eu îţi voi plăti, ca să nu-ţi spun că şi tu îmi eşti dator cu tine însuţi. (Filimon, vers. 17-19)

Nici un lucru nu ştia a-l sfârşi atât de bine, ca a nu le spune pe toate deodată. Căci priveşte după câte laude şi după câtă pregătire sau, mai bine zis, după câtă ţesătură de vorbe, a pus în fine această idee mare. După ce a spus că „este fiul meu, că este tovarăş al Evangheliei, că eşti departe de frate şi că îl ai ca pe un frate", la urmă a adăugat: „ca pe mine", şi nu s-a ruşinat de aceasta Pavel. Căci cel ce nu se ruşinează a fi numit slugă a credincioşilor, ba încă şi mărturisea aceasta, cu atât mai mult nu s-ar fi dat în lături de a-l numi frate, şi chiar mai mult decât frate.

„Ca pe mine", adică „dacă cugeti la fel cu mine, dacă acelaşi ţel îl urmăreşti, dacă mă crezi prieten, primeşte-l pe el, ca pe mine însumi". Şi priveşte tocmai unde a pus el nedreptatea suferită de Filimon, căci mai cu seamă paguba de bani este cea care-i supără pe oameni. Deci, ca nu cumva să-l învinovăţească pe Onisim — mai ales că poate cheltuise banii furaţi — ce zice el? Nu spune: „dacă a furat ceva", ci: „de te-a păgubit cu ceva".

A mărturisit şi greşeala în acelaşi timp, dar nu o greşeală de slugă, ci de prieten către prieten, făcând uz de expresia: nedreptate, în loc de: furt. „Pune aceasta în socoteala mea”, zice, adică „datoria aceea să o pui în socoteala mea”. Apoi, adaugă cu o mare graţie duhovnicească: „Eu, Pavel, am scris cu mâna mea”, expresie şi sfioasă, în acelaşi timp şi graţioasă, dacă pentru aceasta nu s-a dat în lături, el, Pavel, de a da până şi scrisoare la mână, că-şi va primi paguba. Prin aceasta l-a scăpat de o mare supărare şi pe Onisim, zicând: „am scris cu mâna mea”. Nimic nu poate fi mai aprins ca o asemenea dragoste, nimic mai însemnat, nimic mai plăcut. Câtă îngrijire pune el pentru un om!

„Ca să nu-ţi spun că şi tu îmi eşti dator cu tine însuţi”, zice. Aceasta a făcut-o el nu cum s-ar brodi, căci, ca să nu se pară că ar fi o batjocură pentru Filimon, dacă poate nu s-ar fi încurajat şi ar fi cerut de la el iertarea acelui furt, iată cum întoarce vorba: „Ca să nu-ţi spun că şi tu îmi eşti dator cu tine însuţi”, adică „nu numai cele ale tale, ci chiar şi tu singur”. Dar şi aceste cuvinte le- a zis apostolul din marea lui dragoste şi din motivul prieteniei, precum şi pentru că avea mare curaj faţă de dânsul. Şi priveşte cum pretutindeni se îngrijeşte de amândouă: şi de a cere cu multă siguranţă de reuşită, iar pe de altă parte ca aceasta să nu fie ca o dovadă de un prea mare curaj către acela.

Da, frate. (vers. 20) Ce este aceasta: „Da, frate”? „Primeşte-l pe dânsul ca pe mine”, zicea, cu puţin mai înainte. Lăsând deci la o parte gluma aceea graţioasă, se întoarce iarăşi la cele dinainte, la cele însemnate — deşi, de altfel, chiar glumele sfinţilor sunt însemnate - Da, frate, eu te rog, fă-mi binele acesta. În Domnul, adică „Domnului să-I dai mulţumire, şi nu

mie". Linişteşte inima mea, adică dragostea mea cea pentru tine.

Bine încredinţat de ascultarea ta, ţi-am scris ţie. (vers. 21) Dar oare ce piatră nu ar muia cuvintele acestea? Ce fiară sălbatică n-ar îmblânzi acestea şi n-ar pregăti-o de a primi cu plăcere? După ce a mărturisit de atâtea isprăvi ale lui, nu se dă în lături de a se justifica iarăşi. Nu spune la întâmplare, nici poruncind şi nici cu oarecare îngâmfare, ci „bine încredinţat de ascultarea ta, ţi- am scris ţie", zice. Ceea ce a spus la început: „multă îndrăzneală având" (deşi având întru Hristos tot dreptul), aceasta o spune şi aici la sfârşitul epistolei: ştiind că vei face chiar mai mult decât cele ce-ţi spun. Zicând aceasta, l-a şi aţâţat în acelaşi timp, fiindcă s-ar fi ruşinat desigur Filimon, dacă apostolul avea o astfel de părere despre dânsul, că va face şi mai mult decât grăieşte, el să nu facă aşa.

Ci odată cu aceasta pregăteşte-mi loc de găzduit, fiindcă nădăjduiesc că, prin rugăciunile voastre, voi fi dăruit vouă. (vers. 22) Şi aceasta venea din marele lui curaj, şi mai cu seamă o zicea pentru Onisim, ca dânşii să nu se trândăvească, ci să cunoască deci că fără greş el venind va auzi cele despre dânsul, ca orice răzbunare să o alunge de la dânşii, şi să-l ierte pe Onisim. Mare era cinstea şi graţia ce le-o făcea, a-l avea printre dânşii pe Pavel, pe Pavel la o vârstă atât de înaintată, pe Pavel după legăturile sale din Roma! A se ruga dânşii pentru Pavel era o dovadă a dragostei lor către dânsul. „Că, dacă voi fi şi în primejdii - de nu cumva sunt şi acum - totuşi mă veţi vedea, dacă vă veţi ruga pentru mine", zice.

Te îmbrăţişează Epafras, cel închis împreună cu mine pentru Hristos Iisus. (vers. 23) Acesta era cel trimis la coloseni,

aşa că şi de aici se învederează că Filimon era printre coloseni. Prin expresia: „cel închis împreună cu mine”, lasă a se înţelege că şi apostolul se găsea în mare necaz, încât, dacă nu pentru Onisim, cel puţin pentru Epafras să fie auzit, căci cel ce era în necazuri, şi totuşi şi-a lăsat pe ale sale şi se îngrijeşte de ale altora, merită să fie ascultat. De altfel, prin aceasta apostolul îl aţâţă şi pe Filimon, că, dacă concetăţeanul său cel împreună robit cu Pavel, şi încă pătimeşte împreună, cu atât mai mult Filimon, care până acum încă nici pe sluga sa n-a iertat-o. „Cel închis împreună cu mine pentru Hristos Iisus”, în loc de: „pentru Hristos”.

Marcu, Aristarh, Dimas, Luca cei împreună-lucrători cu mine. (vers. 24) Dar, oare, de ce pune Luca tocmai la urmă, deşi aiurea zice: „Numai Luca este cu mine”? (II Timotei 4, 11) Şi tot acolo spune că Dimas l-a lăsat, iuţind veacul de acum. Acestea deşi s-au spus aiurea, cu toate acestea nu trebuie a le lăsa necercetate sau a le trece cu vederea cum s-ar întâmpla. Cum deci de spune că se închină lui Filimon cel care-l părăsise pe apostol? „Erast a rămas în Corint” (II Timotei 4, 20), zice.

L-a adăugat aici şi pe Epafras, care era cunoscut lor, şi pe Marcu cel minunat; dar de ce a pus pe Dimas? Poate că după aceasta a devenit trândav, când desigur a văzut marile primejdii. Luca, fiind cel mai de pe urmă trecut aici, a devenit cel dintâi. Cu aceştia deci îi salută pe Filimon şi pe cei ai casei sale, făcându-i cu băgare de seamă la cererea sa, ba încă îi numeşte şi împreună- lucrători ai săi, iar prin aceasta face binevoitor pe Filimon la cererea sa. Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru! Amin. (vers. 25)

Cu rugăciune a încheiat epistola sa. Rugăciunea este un mare bun şi un păzitor mântuitor al sufletelor noastre. Dar

este un mare bun numai atunci când facem lucruri vrednice de rugăciune, şi nu ne arătăm nevrednici de dânsa. Deci, tu când te apropii de preot, iar el îţi zice: „Dumnezeu să te miluiască, fiule”, că nu te încurajez numai în vorbe, ci pune alături şi fapte, adică fă cele vrednice de milă. „Dumnezeu să te miluiască, fiule”, zice, şi dacă tu vei face cele vrednice de binecuvântare, vei fi binecuvântat; adică, dacă îl vei milui pe aproapele, căci de cele ce voim a ne învrednici de la Dumnezeu, pe acelea suntem datori a le împărtăşi aproapelui nostru.

Dar dacă pe aproapele nostru îl lipsim de acestea, cum voim a ne învrednici de ele? „Fericiţi cei milostivi, zice, că aceia se vor milui”. (Matei 5, 7) Că, dacă oamenii îi miluiesc pe cei milostivi, cu atât mai mult Dumnezeu; pe când pe cei nemilostivi, nici oamenii nu-i miluiesc. „Căci judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă” (Iacov 2, 13), zice. Bine este, oare? Deci, de ce nu-i dai altuia? Voiesti a fi iertat de păcate? De ce tu nu ierţi celui ce ţi-a greşit? Te apropii cerând de la Dumnezeu Împărăţia cerurilor, iar tu, fiind rugat, nu dai nici argint măcar.

De aceea nu suntem miluiţi, fiindcă nu miluim. „Pentru ce? zici tu; tocmai aceasta este milă, de a te milostivi spre cei nemilostivi.” Pentru ce, mă rog? Că acela care se poartă cu filantropie către cel crud şi nemilostiv, şi care arată mii de rele faţă de aproapele său, cum ar putea fi milostiv?

„Dar ce? zici tu: oare botezul nu ne-a mântuit de rele, pe noi, care am făcut mii de păcate?” Ne-a mântuit de acelea, nu ca să le facem iarăşi, ci ca să nu le mai facem deloc. „Noi, care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat? Oare, atunci

să păcătuim fiindcă nu suntem sub lege?" (Romani 6, 2, 15) La care răspunde: „Nicidecum!".

De aceea te-a izbăvit de acelea, pentru ca niciodată să nu te mai întorci la acea necinste. Pentru că şi doctorii îi scapă pe cei bolnavi de friguri, nu pentru ca să abuzeze de sănătate, spre înrăutăţirea bolii lor şi dezordinea vieţii, căci atunci mai bine era să rămână bolnavi, dacă ar trebui să se însănătoşească cineva pentru aceea, ca iarăşi să se pună în pat, ci pentru ca, aflând relele bolii, să nu mai cadă în friguri, ca să se găsească mai în siguranţă cu sănătatea, ca, în fine, toate să facă pentru câştigarea şi păstrarea ei.

„Dar, zici tu, unde este filantropia lui Dumnezeu, dacă ar urma ca pe cei răi să nu-i mântuiască?" De multe ori îi aud pe mulţi vorbind de acestea, că El este filantrop şi că-i mântuieşte pe toţi.

Deci, ca nu cumva să ne amăgim pe noi înşine - mai ales că îmi aduc aminte că v-am făgăduit aceasta - haide ca astăzi să mişcăm vorba în acea parte. V-am vorbit vouă în trecut despre gheena şi am amânat vorba despre filantropia lui Dumnezeu, iar astăzi e bine ca să îmi împlinesc făgăduinţa.

Cum că este gneena, după cât mi se pare, am arătat îndeajuns, aducând la mijloc potopul şi relele dinainte, şi zicând că pe cel ce face aceleaşi rele, desigur că nu-l va lăsa nepedepsit pentru relele de acum. Că, dacă pe cei ce au păcătuit mai înainte de lege i-a pedepsit aşa, nu mai încape nici o îndoială că nu-i va lăsa nepedepsiţi pe cei ce au făcut rele după primirea barului. Se întreba atunci: cum Dumnezeu este bun, cum este filantrop, dacă pedepseşte? Şi am amânat vorba, ca nu cumva cu mulţimea celor spuse să astup urechile voastre. Haide, deci, astăzi să ne îndeplinim această datorie şi

să arătăm cum Dumnezeu este bun și poate fi bun dacă pedepseşte.

Şi apoi cuvântul acesta al nostru s-ar potrivi și ereticilor, încât să luăm aminte cu toată râvna. Dumnezeu, iubiţilor, neavând nevoie de nimic din partea noastră, ne-a făcut pe noi.

Cum că n-a avut nevoie de nimic, a dovedit-o din aceea că după aceasta ne-a făcut pe noi, iar dacă ar fi avut nevoie, desigur că ne-ar fi făcut din toată veşnicia. Dar dacă şi fără noi El a fost, și noi am fost făcuţi în timpurile de după aceasta, nu doar având nevoie de noi ne-a făcut. A făcut cerul, pământul, marea şi toate cele ce sunt pentru noi. Şi toate acestea nu sunt oare din bunătate, spune-mi?

Multe ar avea cineva de vorbit, dar ca să scurtăm vorba „(El) face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi". (Matei 5, 45) Aceasta nu este din bunătate? „Nu", zici tu. Că şi atunci ziceam către un marcionit , nu sunt acestea vrednice de bunătatea lui Dumnezeu? Dar el a zis că, dacă Dumnezeu nu ar cere răspuns pentru păcate, ar fi demne de bunătatea lui, iar dacă cere răspuns, nu sunt din bunătatea Lui. Acel eretic nu este acum aici. Haide, deci, ca acelea spuse atunci să le spunem şi acum, şi încă mai multe decât atunci. Eu vă voi dovedi din prisos, că, dacă nu ne-ar cere nici o socoteală de faptele noastre, nu ar fi bun; şi fiindcă ne cere, de aceea este bun.

Spune-mi, iubitule, dacă nu ne-ar cere socoteală, oare ar putea sta viaţa noastră omenească? Oare n-am cădea în starea fiarelor sălbatice? Dacă având frică de osândă și judecată, şi toluși noi îi întrecem pe peşti mâncându-ne unii pe alţii, i-am covârşii pe lei şi pe lupi răpindu-ne unii altora

averile, dar încă dacă nu ne-ar cere nici o socoteală, de câtă neorânduială n-ar fi plină viaţa noastră? Ce labirint fabulos ar mai fi această viaţă, faţă de neorânduiala din lume! Oare n-ai vedea mii de absurdităţi şi de nereguli? Cine s-ar mai sfii de tatăl său? Cine ar mai cruţa-o pe mama sa? Cine ar depărta de la sine orice plăcere, orice răutate?

Şi cum că toate acestea sunt aşa, eu voi încerca să vă conving de la o singură casă. Fie, de exemplu, unul dintre voi care întreabă de acestea şi care are slugi; dacă eu aş face învederat acelora că dacă ar nesocoti autoritatea stăpânului lor sau ar batjocori trupul lui, sau ar face totul, ba încă ar mreji contra lui toate cele ale duşmanilor lui, totuşi el n-ar ameninţa şi nici n-ar pedepsi, ba încă nici cu vorba nu i-ar supăra, oare acestea toate se crede a fi din bunătatea celui ce a vorbit aşa?

Dar eu dovedesc că acestea sunt din cea mai de pe urmă cruzime; şi rezultatul unei astfel de cruzimi este că nu numai femeia şi copiii lui sunt trădaţi printr-o astfel de bunătate fără scop, ci încă şi el însuşi se expune a se pierde înaintea celorlalţi. Căci slugile lui vor fi şi beţive, şi desfrânate, şi batjocoritoare, şi, în fine, mai sălbatice decât toate fiarele. Deci, aceasta poate fi oare bunătate, spune-mi, de a călca în picioare nobleţea sufletului şi a se pierde şi pe dânşii, şi pe alţii?

Ai văzut, dar, că a cere socoteala pentru faptele făcute, este rezultatul bunătăţii? Şi de ce spun eu de slugi, care cad mai uşor în asemenea păcate? Aibă, de pildă, cineva copii şi îngăduiască-le lor de a cuteza toate, şi să nu-i pedepsească; apoi, de care rele nu vor fi capabili, spune-mi? Apoi, dacă printre oameni a pedepsi este rezultatul bunătăţii, iar a nu

pedepsi este din cruzime, când e vorba de Dumnezeu oare nu este tot aşa?

Deci, fiindcă este bun, de aceea a pregătit mai dinainte gheena. Voiţi încă a vă mai spune şi de altă bunătate a lui Dumnezeu? Nu numai aceasta se petrece, ci încă şi pe cei buni nu-i lasă de-a se face răi. Că, dacă ar fi urmat ca să se bucure de aceleaşi şi aceştia, desigur că toţi ar fi răi, acum însă nu puţin şi aceasta îi mângâie pe cei buni. Căci ascultă ce spune prorocul: „Veseli-se- va dreptul când va vedea răzbunarea împotriva necredincioşilor; mâinile lui le va spăla în sângele păcătosului” (Psalmi 57, 10), nu bucurându-se peste măsură — să nu fie! —, ci de frică pentru ca nu cumva să pătimească şi el aceleaşi, şi deci mai curată încă să-şi facă viaţa.

Aceasta vine dintr-o mare îngrijire părintească. „Da, zici tu; dar numai să ameninţe ar trebui, nu însă să şi pedepsească.” Dacă pedepseşte, şi tu zici că este numai ameninţare, şi de aceea devii trândav, apoi dacă ar ameninţa numai, oare nu ai deveni mai trândav? Dacă ninivitenii ar fi ştiut că este numai ameninţare cu dânşii, nu s-ar fi pocăit; dar fiindcă s-au pocăit, de aceea şi ameninţarea s-a mărginit numai în vorbe. Voieşti ca să rămână ameninţare? Tu singur eşti stăpân pe acest lucru. Fă-te mai bun, şi atunci va rămâne numai ameninţare, iar dacă — ceea ce să nu fie — tu dispreţuieşti ameninţarea, singur vei simţi realitatea.

Cei de pe timpul potopului, dacă s-ar fi temut de ameninţare, n-ar fi suferit pedeapsa. Şi noi deci dacă ne vom teme de ameninţare, nu vom suferi pedeapsa, şi nici să fie una ca aceasta. Ci ne va acorda iubitorul de oameni Dumnezeu ca noi toţi să ne cuminţim prin aceste ameninţări şi să ne învrednicim de acele bunuri nepovestite, cărora fie să ne

învrednicim cu toţii, prin harul şi filantropia Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl si cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuprins

